Letnik 39 • številka 120 • december 2013 GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI POLJANE

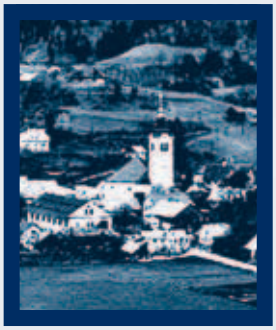

VAŠČAN

Slike iz društvenega življenja v Poljanah.

Identiteta, pripadnost, ponos, odgovornost, spoštovanje

Nosilna tema tokratne številke Vaščana *je društvena dejavnost. Pri nekoliko resnejšem razmisleku o tovrstni dejavnosti se kar sama začnejo odpirati globoka vprašanja, ki segajo v samo bistvo delovanja družbe na najrazličnejših nivojih, kakor tudi v samo bistvo delovanja posameznikove osebnosti. Zakaj bi se recimo nekdo sploh ukvarjal z društveno dejavnostjo? Zakaj bi se sploh ukvarjal s čimer koli? Kakšni so učinki in koristi takšnega ukvarjanja? Društvena dejavnost je za takšen razmislek tako prikladna prav zato, ker gre za nekaj, kar pravzaprav nikomur ni povsem nujno, s tem pa je še bistveno bolj izpostavljeno vprašanje motivacije.*

Ponavadi se posamezniki z društvi najprej srečamo kot uporabniki njihovih storitev, pri čemer je na pojem storitve treba gledati v nekoliko širšem pomenu besede. Lahko postanemo član desetine, ki vadi za gasilsko tekmovanje, se kot gledalec udeležimo gledališke predstave, se vključimo v športno vadbo, si v okviru društva izmenjujemo izkušnje o svoji dejavnosti, kot je npr. gojenje čebel. V nekaterih primerih to lahko počnemo samo kot člani, spet drugič tudi kot naključni obiskovalci, brez kakršnih koli posebnih pravic in obveznosti.

Še posebej, če smo v dejavnost aktivno vključeni in smo tako ali drugače del skupine, bomo prej ali slej imeli opraviti z delovanjem pojma, ki se mu reče identiteta (istovetnost). Poistovetili se bomo z društvom, v katerem sodelujemo, še bolj verjetno pa z ožjo skupino, katere aktivni člani smo, na primer z nogometno ekipo v okviru športnega društva. Do te ekipe bomo čutili pripadnost, ponosni bomo na njene uspehe, vse, kar bomo izkusili v zvezi z njo, bo postalo del naše osebnosti, naše osebne identitete. Z veseljem si bomo nadeli društveno uniformo ali klubski dres. Istovetnost in ponos bodo pogosto občutili tudi pasivni opazovalci (npr. gledalci, navijači), s čimer seveda v osnovi ne bo nič narobe, bo pa šlo na neki način za »šlepanje« na tujih zaslugah. Res narobe bo to postalo šele, če bo navijaška delitev na naše in nenaše postala preostra, nepotrebna, nezdrava.

Nekateri bodo šli še korak naprej in bodo sami postali aktivni ustvarjalci in usmerjevalci življenja društva. Prevzeli bodo odgovornost za delovanje društva ali njegovega dela. S tem ko bodo iz nič ali iz majhnega gradili nove uspešne društvene entitete (nekaj, kar obstaja), bodo pridobili bistveno globlje izkušnje. Te izkušnje bodo lahko uporabili kjer koli v družbi, od tega pa bo imela koristi tudi družba kot celota. Kar je še posebej zanimivo, je to, da se bo skozi aktivno ustvarjanje njihova identifikacija z društvom še bistveno bolj okrepila, vanj pa bodo pripravljeni vlagati še več. Tudi morebitni prelomi z društvom, do katerih občasno lahko pride, bodo zato toliko bolj boleči.

Vsak, ki kar koli stori za skupnost, si zasluži ustrezno spoštovanje. Pri tem v skladu s svetopisemsko prigodo o novčiču revne ženice niti ni vedno najbolj pomembno, kakšna je velikost prispevka. Vseeno si posebno spoštovanje zaslužijo tisti, ki so se pripravljeni izpostaviti ter z dobrimi nameni in veliko energije stopiti v ospredje. Ne glede na sposobnosti pa tudi oni sami ne bi zmogli narediti veliko, zato je tudi tukaj še posebej pomembno timsko delo, pri katerem šteje vsak član, vsaka ura dela, vsaka ideja.

Čeprav ima društvena dejavnost določene posebnosti, bi v zelo podobnih okvirih lahko govorili tudi o povsem osebnih, družinskih, službenih, krajevnih, narodnih, verskih, kulturnih … zadevah, ki prav tako oblikujejo življenje kraja in vsakega posameznika. Bodimo torej ponosni na dosežke, ki smo jih sami ali skupaj dosegli kot Poljanci in spoštujmo dediščino svojega okolja!

V imenu uredništva Vaščana vam želim lepe praznike, vse dobro v novem letu ter pravo mero zdrave lokalne identitete!

Aleš Šubic, *odgovorni urednik*

Spoštovani krajanke in krajani!

Tako kot vsako leto je tudi letos pred vami nova številka Vaščana*, ki prinaša mnogo čestitk in želja za prihodnje leto, prinaša pa vam tudi novice iz naših krajev, društev… Kot je v navadi, se na koncu poti ozremo nazaj in poskušamo ugotoviti, ali je bila prehojena pot vredna truda ali jo je bolje čim prej pozabiti. Vendar pa ne smemo pozabiti, da je tisto »nekaj« za nekoga zelo pomembno, za drugega pa povsem nepomembno. Prav zaradi različnih pogledov je življenje zanimivo in pestro in prav zaradi njih se včasih splača potruditi.*

V iztekajočem letu smo v naših krajih asfaltirali približno 1200 m lokalnih cest in javnih poti, in sicer: rekonstrukcija ceste z novim opornim zidom in preplastitvijo na lokalni cesti Drnovškov mlin–Kremenk v dolžini 280 m. Na novo smo asfaltirali naslednje ceste: odcep Stanonik v Zakobiljek v dolžini 115 m, odcep Spolovičar v Lovskem Brdu v dolžini 350 m, odcep Krvina v Lovskem Brdu v dolžini 100 m.

Tudi pri Močinkarjevih v Podobenu so bili letos veseli, saj se je po več kot dvajsetih letih usklajevanj in sestankovanja v juliju asfaltiral odcep do Močinkarja v dolžini 350 m. Glavni pobudnik in investitor za izvedena zemeljska dela na tem odseku in ureditev hudourniškega potoka je bil Franc Kos. Vsa ta dolga leta se je prizadeval za ta projekt in se končno sredi letošnjega poletja do svoje hiše pripeljal po asfaltni cesti. Vsem želim varno vožnjo tudi po novo asfaltiranih cestah.

Za naslednje leto smo na svetu KS že obravnavali plan asfaltiranja cest in ga tudi potrdili, tako se predvideva nadaljevanje asfaltiranja javne poti Delnice–Gabrška Gora ter na Brdih in Volči, kjer sta že pripravljena dva krajša odseka.

Sredi aprila smo se na pobudo krajevne skupnosti in vaških odborov zbrali krajani na delovno-čistilni akciji. Sodelovalo je več kot 120 krajanov in pet domačih podjetnikov, ki so s tovornjaki dovažali pesek. Krajani so tudi s pomočjo svojih traktorjev urejali bankine, obsekavali drevje ob cestah in potokih, čistili propuste in pobirali smeti. Pred koncem delovne akcije se nam je pridružil tudi župan. Ko smo naredili vsa predvidena dela, smo se vsi zbrali pred kulturnim domom in se prijetno družili ob pijači in dobrem golažu, ki nam ga je pripravil gostinec iz Hotavelj. Na koncu bi se rad zahvalil vsem krajanom in podjetnikom, ki ste sodelovali pri tej akciji, občini pa za finančno pomoč, da nismo bili lačni in žejni. Naslednje leto pa se spet vidimo.

Ob dvaindvajsetem rojstnem dnevu naše države je bilo slovesno tudi v Poljanah. Praznovanje, ki v Poljanah poteka na kresni večer, se je pričelo s praznično mašo v župnijski cerkvi, sledila je proslava ob lipi samostojnosti v parku sredi Poljan s slavnostnim govornikom Alešem Hojsem. V svojem nagovoru se je dotaknil dni ob osamosvojitvi. Poudaril je, da osamosvojitev ni bila naperjena proti nikomur. Težila je samo k enemu cilju, da imamo tudi Slovenci pravico do tistega, kar imajo vsi normalni narodi, da v Sloveniji živimo po slovensko. Sledil je kulturni program in podelitev priznanj nagrajencem KS Poljane. Vsem nagrajencem še enkrat čestitam za prejeta priznanja. Po uradnem delu je sledilo še prižiganje kresa in druženje ob dobrotah, ki so jih pripravile domače gospodinje.

Tudi pokopališče je ogledalo kraja in v letošnjem letu smo podobo našega kraja še kako polepšali. Z občinskimi sredstvi in sredstvi iz proračuna KS Poljane smo obnovili obzidje in vežico na poljanskem pokopališču. O tej investiciji smo se kar nekaj let dogovarjali, saj je podoba poškodovanega obzidja že dolgo časa klicala po obnovi. Projekt obnove je prevzelo zidarstvo Božnar, ki je izvedlo vsa zidarska dela na obzidju in pokopališču. Tudi ostala dela pri obnovi so izvajali podjetniki iz naše krajevne skupnosti. Nadzor in usklajevanje vseh del je vodil strokovni sodelavec iz občine, g. Igor Kržišnik. Celotna obnova pokopališča je stala skoraj 38.000,00 €. Po končanih delih smo se drugo nedeljo v oktobru po deseti maši zbrali na pokopališču, kjer je po krajši slovesnosti poljanski župnik blagoslovil obnovljeno obzidje in vežico. Vsem zgoraj navedenim se prav lepo zahvaljujem za delo, ki so ga opravili, vsi pa smo s to obnovo izrazili spoštovanje do vseh naših pokojnih krajanov.

Obnovljeni pokopališki zid v Poljanah

Leto 2013 je bilo zelo pestro tudi na družabnem področju. Številna društva so pripravila različne prireditve, ki nas vedno znova presenečajo in navdušujejo s svojo izvirnostjo. Zato se želim prav posebej zahvaliti vsem, ki ste na kakršen koli način prispevali k temu, da se je kulturno in družabno dogajanje odvijalo na takem nivoju.

Da pa bo počutje nastopajočih prijetnejše, smo v mesecu novembru delno obnovili dvorano Kulturnega doma v Poljanah. Podjetniki so v samo desetih dneh opravili vsa načrtovana in tudi nepredvidena dela, ki so se pri obnovi pokazala. V dvorani smo postavili tudi nove stopnice za na oder. Izdelalo jih je mizarstvo Kržišnik, sponzorirali pa so jih poljanski motoristi, ki s to gesto dokazujejo, da niso samo »dirkači« na motorjih, ampak so pripravljeni pomagati tudi pri obnovi kulturnega hrama. Za dobro in hitro izvedena dela se vsem podjetnikom

in sponzorjem prav lepo zahvaljujem. Že naslednji dan, na Martinovo nedeljo pa je v prenovljeni in polni dvorani pevec Stane Vidmar imel koncert, kjer je ob koncu pripravil prijetno presenečenje naši krajanki Rezki Košir, ki je pred kratkim tudi praznovala. Po koncertu smo se v avli še malo zadržali in nazdravili v čast svetemu Martinu.

V času, ko to pišem, je javna razprava o proračunu za naslednje leto že zaključena. Na prvi predlog občinskega proračuna za leto 2014 smo na svetu KS pripravili kar nekaj predlogov in pripomb in pričakujem, da bodo tudi upoštevane. Tako imamo v občinskem proračunu za leto 2014 zagotovljena sredstva za projekt ureditve okolice Štefanove hiše s prometno ureditvijo povezave med Poljanami in OŠ Poljane.

Za nadaljevanje projektov, ki so bili v fazi idejne zasnove že potrjeni s strani krajanov in nekateri OPPN na občinskem svetu tudi sprejeti, bo svet KS intenzivno namenil skrb v prihajajočem letu. V letošnjem letu v občini že poteka projekt »Oskrba s pitno vodo v porečju Sore«, ki se bo prihodnje leto tudi nadaljeval. V naši KS je predvidena menjava (vgradnja) vodovodnih cevi v cesto na odseku Polycom–Palir, prav tako pa bo potekala menjava in vgradnja vodovodnih cevi po Hotoveljski grapi.

Kot vidite, je leto 2013 prineslo dobre in tudi slabe stvari. V krajevni skupnosti smo si prizadevali, da izkoristimo čim več priložnosti, da postorimo vse tisto, za kar smo ocenili, da so v dobro našim krajem in našim krajanom. V danih okoliščinah nam je uspelo narediti toliko stvari, kolikor jih vidite, nekatere pa se samo pripravljajo in bodo rezultati vidni šele v naslednjem obdobju.

Za uspešno delo v iztekajočem letu se prav lepo zahvaljujem vsem članom sveta KS, krajanom in vaškim odborom, županu, podžupanu in celotni občinski upravi za konstruktivno delo in odlično sodelovanje, zahvala tudi vsem predsednikom društev in posameznikom, ki so izvedli dobre prireditve in čestitke vsem, ki ste dosegli odlične rezultate na športnem, kulturnem in drugih področjih.

Spoštovani krajanke in krajani, veseli me, da so sedaj pred nami najlepši prazniki v letu, saj počasi vstopamo v predbožični čas, ki ga spremlja veliko prijetnih dogodkov. Želim vam, da prihajajoči božični prazniki napolnijo vaša srca z veseljem, mirom, novim upanjem in medsebojno ljubeznijo. Pomembna je vsaka topla beseda, vsak iskren pogled in vsak nasmeh.

In takoj ko se poslovita božični večer in božič, že slavimo dan samostojnosti in enotnosti. Praznujte ga ponosno in na pročelje hiš izobesite slovensko zastavo. V letu 2014 pa vam želim trdnega zdravja, razumevanja in jasnega pogleda v prihodnost.

Tone Debeljak, *predsednik sveta KS Poljane*

Spoštovani občanke in občani Krajevne skupnosti Poljane!

Ko zaključujemo koledarsko leto, na Občini Gorenja vas - Poljane vedno izvedemo analizo, ali smo v zadnjih letih poskrbeli za uravnotežen razvoj v vseh šestih krajevnih skupnostih. Občina ima namreč zahtevno nalogo, da razvojne projekte in zlasti investicijska sredstva – teh je vedno veliko premalo za vse potrebe – v nekaj letih čim bolj enakomerno razporedi med vse krajevne skupnosti.

Krajevna skupnost Poljane ima pri tem posebno mesto, saj je druga največja krajevna skupnost v občini z močnim potencialom zlasti glede razvoja na področju kulture in družbenih dejavnosti. Če se tako ozremo nazaj, nam je še živo v spominu slovesna otvoritev težko pričakovane nove telovadnice, ni minilo niti leto dni, ko smo v polnem zamahu urejali osrednjo cesto, pločnike in javno razsvetljavo skozi Poljane in ob tem arheološko raziskali ostanke mogočne cerkve sv. Martina ter odkrili temeljni kamen nekdanje farne cerkve. V istem letu smo investirali v prenovo in razširitev krajevne knjižnice. Še pred tem pa smo zgradili nujno potrebne poslovilne vežice in zatem še novo parkirišče pred pokopališčem, za katerega smo uspeli pridobiti dodatno zemljišče. Dogradili smo gospodarsko cono Dobje, za katero si želimo in delujemo v smeri, da bi z gradnjo čim prej sledili tudi podjetniki. V istem letu smo investirali še v odprtje dveh novih oddelkov vrtca v Lovskem domu in obenem z nepovratnimi sredstvi zaključili še najobsežnejša gradbena dela v rojstni hiši slikarjev Šubicev, lani smo uredili tudi njeno upravljanje ter jo odprli za razstave in prireditve. Poseben napredek pri zagonu Kulturnega centra slikarjev Šubic pričakujemo prav naslednje leto, saj so pravkar v teku zaključna obnovitvena dela v zgornjem nadstropju – obnavljajo se stenske poslikave in notranje stavbno pohištvo, kar bo omogočilo postavitev muzejskih zbirk v vsem objektu in s tem širšo promocijo Kulturnega centra. Širili smo širokopasovno omrežje, ki je pokrilo dobršni del krajevne skupnosti in s tem odprli novo poglavje v razvoju komunikacijskih tehnologij v vsej občini. Med navedenimi deli smo dogradili še sodobno čistilno napravo Poljane, kanalizacijo skozi Predmost in sočasno asfaltirali cesto skozi naselje. Poskrbeli smo tudi za temeljito prenovo črpališča Ločilnica z vso strojno opremo. Pripravljali smo nove načrte; lotili smo se obsežnega postopka pridobivanja dokumentacije ceste Videm–osnovna šola, pridobili smo vsa potrebna zemljišča, v preteklem mesecu smo oddali vlogo za pridobitev gradbenega dovoljenja.

Posebno pozornost smo skupaj z občino Škofja Loka namenili oživitvi Tavčarjevega dvorca Visoko in prepričan sem, da so

se prav Poljanci najbolj razveselili lanskoletnega odprtja vrat dvorca. Letos smo obnovili čudovit prostor za novo poročno dvorano, naš projekt »Poroka na Visokem« je bil deležen velikega zanimanja, kar nas še prav posebej veseli. V prihodnje najprej načrtujemo obnovo hleva v večnamenski prostor, saj se je prav s porokami zelo povečalo povpraševanje za ohceti.

Med letošnjimi deli naj izpostavim obnovo obzidja pokopališča Poljane, kar premalo pa je ostala opažena tudi preko 0,7 milijona vredna energetska sanacija Osnovne šole Poljane, izvedena s pomočjo švicarskih nepovratnih sredstev. Ker smo zgradili tudi novo kotlovnico na obnovljivi vir ogrevanja, smo s tem izvedli ne le okoljsko, ampak tudi finančno dolgoročno naložbo, saj smo stroške ogrevanja prepolovili že v prvem letu.

Med letošnje dosežke prispevam tudi pridobitev gradbenega dovoljenja za vodovod Poljane. Ker je izvajalec že izbran, bomo že v prvi polovici prihodnjega leta pričeli intenzivno gradnjo tako vodohrana kot novih cevovodov, na območju Hotovlje in odseka Palir pa bomo sočasno izvedli še obnovitvena dela ceste. Zagotovili smo tudi sredstva za odkupe zemljišč za pločnike proti Predmostu in Hotovlji, saj je to prva naslednja investicija, ki je predvidena za realizacijo.

Še tako objektivni kritik lahko oceni, da nismo naredili malo, zavedamo pa se, da je še več nalog za naprej. Velik cilj občine je, da bi razvojne projekte konstruktivno načrtovali skupaj s krajem in da bi bili ti v prvo zadovoljstvo krajevne skupnosti, s katero izjemno dobro sodelujemo in se predsedniku in svetu KS še prav posebej zahvaljujem.

Za konec le še povabilo, da si v prazničnih dneh ogledate katero od prireditev v povsem prenovljeni dvorani Kulturnega doma Poljane. Vsem krajankam in krajanom Krajevne skupnosti Poljane pa želim blagoslovljene božične praznike, ponosno praznovanje dneva samostojnosti in enotnosti ter predvsem trdnega zdravja v letu 2014!

Milan Čadež, *župan*

Jaslice

Zaznamovani s pričakovanjem in z upanjem

Čas pred prazniki pa tudi sam božič in novo leto vzbujajo v nas občutje, ki ga imenujemo pričakovanje. Taki smo, da bolj ali manj zavestno in pogosto od drugega, družbe ali okoliščin nekaj pričakujemo. Lahko je to trenutno zdravje, služba, darilo, razumevanje, pomoč, sreča, uspeh, blagostanje, odrešujoča sprememba … in to na osebni kot na družbeni ravni. Prepričani smo, da nam to ali ono nedvomno pripada in da nam mora(jo) drugi to dati, omogočiti, saj je to v skladu s takimi in z drugačnimi pravicami.

Ali ni že v zraku, da nas mora(jo) drugi razumeti in nam pomagati? Tako lahko še naprej ždimo na svojem zapečku in pričakujemo nekaj/nekoga, ki bo našo »zgodbo« obrnil, saj tako ne more iti naprej. Pa je to smiselno? Če pa se bo že nakazala neka rešitev ali bomo z njo sploh zadovoljni? Ali je to to ali naj iščemo kaj ali koga drugega?
Kaj pa, če sem jaz tisti/-a, ki mora priti ali se zgoditi, to je, ki mora najprej nekaj spremeniti v sebi, da bo potem lahko odgovoril/-a na zastavljeno vprašanje, ki ga današnji čas in današnje razmere zastavljajo tebi in meni, vsem nam?!
V naših srcih, v medsebojnih odnosih in v konkretnih dejanjih oživljeni božič je lahko odgovor na zastavljeno vprašanje.
Ali si predstavljate? Okrog vas je polno ljudi, ki so vam prišli voščit za vaš rojstni dan. Veseli so in iz njihovih ust doni pesem: »Vse najboljše za te, vse najboljše za te …«, vi pa se ne morete znebiti občutka, da se za vas nihče ne meni, da ste pravzaprav le hvaležen razlog za praznovanje. Potolažite se, tudi za božič mnogi pozabijo na Slavljenca ali pa so ga postavili na cesto.
Božiča brez Jezusa pa ni! Bog je za božič prišel na Zemljo, da bi vsem prinesel ljubezen, ogrel srca mnogih in prebival med nami. On je odgovor za naša pričakovanja, ker je prišel za vse ljudi vseh časov. Jezus otrok je najbolj vzvišen dar, kar so jih dala nebesa Zemlji, tej drobceni Zemlji, izgubljeni v neizmernem prostoru med milijardami zvezd, a tako izbrani, da je postala bivališče pravega Boga, ki je postal človek.
Bog se nikakor ne ponuja! Na nas je, da se odpravimo na pot, da gremo proti našemu osebnemu Betlehemu, da se srečamo z Novorojenim. Tako bomo ponovno našli smisel lastnega bivanja in obnovili obzorje upanja, ki ne razočara, ker Bog nikoli ne razočara!
Želim vam, da bi bili v tej nikoli izčrpani skrivnosti božiča kakor odmev angelov, ki so sporočilo Božje bližine naznanili pastirjem.
Želim vam, da bi po vaši bližini ljudje okrog vas začutili, da je bolj človeški svet možen, da božič je, ker smo tu mi ljudje v najboljšem pomenu besede …

Jože Stržaj, *vaš župnik*

Priznanja Krajevne skupnosti Poljane v letu 2013

Krajevna skupnost Poljane podeljuje svoja priznanja vsako leto na kresni večer, 23. 6., na proslavi v počastitev dneva državnosti. V letošnjem letu so priznanja KS Poljane prejeli: Osnovna šola Poljane, Janez Oblak (član PGD Poljane) in člani Kulturnega društva Poljane, ki so pripravili in izvedli *Tavčarjev kulturni teden.* Na praznovanju občinskega praznika konec novembra v letošnjem letu ni bilo nagrajencev oz. dobitnikov občinskih priznanj iz naše krajevne skupnosti.
Na podelitvi priznanj je KS prejemnike predstavila z naslednjimi utemeljitvami:

OSNOVNA ŠOLA POLJANE prejme priznanje za dobro sodelovanje s KS Poljane, z gasilci, športniki, kulturniki, zasebniki in podjetji, ki delujejo na območju KS Poljan. S svojim učnim programom skrbi za prepoznavnost Poljan in seznanja širšo slovensko javnost z našimi kraji in ljudmi.
Osnovna šola Poljane je s sloganom šole *S sprejetostjo in sodelovanjem do boljše kakovosti* vpeta v življenje in dejavnost celotnega kraja. Že od svojega začetka zelo dobro sodeluje s KS Poljane, z društvi, zasebniki in s podjetji v kraju.
V letih svojega delovanja je izvedla vrsto projektov, s katerimi je povečala prepoznavnost tako šole kot tudi kraja. Učenci OŠ Poljane so v okviru teh projektov in natečajev prejeli številne nagrade in priznanja državne ravni. Med odmevnejšimi projekti je bil projekt *Ive Šubic, glasnik Poljanske doline,* projekt *Potovanje ladje Beagle* ter umestitev znanstvenice in doktorice Valentine Kobe med znamenite Poljance. Preko projektov *Z rokami in nogami* in *Comenius* se je povezovala tudi z evropskimi izobraževalnimi ustanovami in tako gostila učitelje evropskih šol.
Znamenita freska domačina Iveta Šubica v preddverju šole in globus *Darwinovo potovanje* Maje Šubic vsako leto pritegneta številne obiskovalce; tako učence osnovnih šol kot tudi odrasle izletnike. Šolo so obiskale tudi različne

Ravnateljica OŠ Poljane Metka Debeljak

delegacije državne ravni in strokovnjaki različnih področij.
Prepoznavnost kraja širi tudi z izdajami publikacij; med njimi so zbornik o Ivetu Šubicu, zbornik o Janezu Jesenku, priročnik *Tako zmorem tudi jaz* ter številne raziskovalne naloge učencev izbirnega predmeta Turizem, ki so že nekaj let zapored nagrajene s priznanji. Z načrtovanim in odličnim delom je šola pridobila nazive Unesco šola, Kulturna šola, Zdrav vrtec in Kvalitetna šola z družbeno odgovornostjo.

JANEZ OBLAK (Ivan), član Prostovoljnega gasilskega društva Poljane, je prejel priznanje za zelo uspešno dolgoletno delo v društvu in za njegov doprinos k tehnični opremljenosti osrednje gasilske enote.
Janez Oblak se je gasilcem pridružil leta 1974 in v vseh letih članstva deloval kot član operativne enote. S strokovnim znanjem strojništva je vpeljal veliko novosti k tehnični opremljenosti enote. Več kot deset let je bil namestnik poveljnika društva ter društveni glavni strojnik, v zadnjih letih pa tudi predsednik nadzornega odbora. Za potrebe društva se je nenehno izobraževal ter dosegel čin gasilskega častnika 2. stopnje.

Janez (Ivan) Oblak

Velike zasluge ima za izgradnjo prizidka gasilskega doma, kamor je vložil veliko prostovoljnih delovnih ur, pogosto tudi s svojim traktorjem. Vodil je nakupe gasilskih vozil in tehnike ter specialne in namenske opreme. Vsi ti nakupi so od Janeza zahtevali veliko preudarnosti ter skrbnosti zlasti z urejanjem nabavne dokumentacije.
Sodeloval je tudi v gasilskih tekmovanjih in kot nepogrešljiv član v vlogi strojnika z ekipo članov A na mednarodnem tekmovanju v Avstriji dosegel drugo mesto.
Do drugih članov je bil Janez vedno pošten in korekten. Nikdar mu ni bil pomemben položaj, temveč le delo in nesebična pomoč, ki jo je bil kot prostovoljec vedno pripravljen nuditi ljudem v stiski.

ČLANI KULTURNEGA DRUŠTVA POLJANE: Andrej Šubic, Jerneja Bonča, Jaka Šubic, Izidor Jesenko, Janko Lavtar in Nives Lunder prejmejo priznanje za pobudo, uspešno pripravo in odlično izvedbo *Tavčarjeve poljanske retrospektive* ter za dobro organiziran dogodek leta, Tavčarjev kulturni teden, ki je bil izpeljan v letu 2011, ob 160-letnici rojstva dr. Ivana Tavčarja.
Obletnici Tavčarjevega rojstva in smrti sta bili priložnosti, ki sta povezali prave delavce KD v Poljanah, saj so uspeli pripraviti in izvesti dva vrhunska projekta v kraju: novembra 2011 *Tavčarjev kulturni teden,* letos pomladi pa Tavčarjevo poljansko retrospektivo. Omenjena skupina je močno razgibala kulturno življenje v Poljanah in pritegnila k sodelovanju tudi obe šoli in knjižnici v občini ter širila zanimanje za kulturno dogajanje izven Poljan. Na pobudo občine se je delo v skupini začelo z Okroglo mizo o Tavčarju, ki je gostila ugledne strokovnjake, ter se nato močno razmahnilo.

»Motor« obeh projektov je bil **Andrej Šubic.** Kot režiser je s predstavama *Duohtar kar tok* in *Šarucova sliva* v Poljane zanesel svežega gledališkega duha, ki je dobil svoje nadaljevanje v zanimi-

Nagrajeni člani KD Poljane (od leve): Nives Lunder, Janko Lavtar, Jaka Šubic, Jerneja Bonča, Andrej Šubic in Izidor Jesenko.

vo izvedenih retrospektivnih predstavah *Holekova Nežika*, *Šarucova sliva, Cvetje v jeseni* in *Ravbarski cesar.* Andrej se je odlično izkazal tudi kot igralec in predvsem kot pisec dramatiziranih besedil. Tako smo Poljanci po njegovi zaslugi bogatejši za dve dramski besedili v knjižni obliki, napisani v poljanskem narečju, in sicer *Šarucova sliva* ter *Raubarski cesar.*

Pomemben člen delovne ekipe je bila **Jerneja Bonča.** Preizkusila in izkazala se je kot igralka, šepetalka, pomočnica režiserja in organizatorka. Je avtorica številnih besedil, ki so smiselno povezale kulturne prireditve v Poljanah.

Jaka Šubic je bil nepogrešljiv pri retrospektivni predstavi *Cvetje v jeseni,* saj je predstavo organizacijsko najbolje poznal. Zapisal je tudi zgodovino nastanka te predstave. Zgodovino nastanka ostalih treh retrospektivnih predstav je napisal Andrej Šubic. Jaka je za dve predstavi skrbno izdelal sceno, ki jo je bilo potrebno vedno znova postaviti ter pospraviti ali prepeljati na gostujoče odre in nazaj.

V veliko pomoč pri tehničnem delu je bil Jaku **Janko Lavtar,** ki je obenem skrbel za vse električne naprave in pripomočke: luč, zvok, daljinsko upravljanje platna in še bi se kaj našlo. Kot dober elektrotehnik je vedno rad priskočil na pomoč tudi drugim prostovoljnim društvom v kraju.

Izidor Jesenko, predsednik KD in dobitnik številnih fotografskih priznanj, je v okviru omenjenih dogodkov pripravil dve odmevni razstavi, in sicer razstavo Iz *Kosmovega arhiva* in razstavo mednarodne ravni z naslovom *Med gorami.* Pomagal je tudi pri obveščanju javnosti in organizaciji obeh kulturnih dogodkov. KD je z njegovo pomočjo bogatejše za zgoščenki gledaliških predstav *Ravbarski cesar* in *Cvetje v jeseni.*
Prav tako pomemben člen je bila **Nives Lunder**, ki je oblikovala vse plakate, vabila, gledališke liste, predstavitvene liste, zgibanke, nalepke in obešenke. Z njeno pomočjo sta oba kulturna dogodka postala prepoznavna in sta pomembno zaznamovala kraj in krajane.

Večmesečno delo takšnih razsežnosti, ki je želo za kraj velike uspehe, je bilo izvedljivo le v skupini, kjer je vladalo navdušenje in trdo delo.

Zbral in uredil Jaka Šubic

Kolesarjenje ob dnevu državnosti

Podružnične cerkve v poljanski župniji so kar pogosti cilj gorskih kolesarjev in tudi pohodnikov. V sklopu praznovanja dneva državnosti sta bila tudi letos organizirana pohod in kolesarjenje do vseh podružničnih cerkva v naši župniji. Pohodniki so se že ob šestih zjutraj zbrali pred župnijsko cerkvijo sv. Martina v Poljanah in se najprej podali po Koroški poti do cerkve Žalostne Matere Božje na Bukovem vrhu, se spustili do Visokega in nadaljevali pot do sv. Volbenka. Ko so se že dodobra ogreli pri vzponu na Gabrško goro, smo se kolesarji šele zbirali pred gostilno na Vidmu, kjer se nas je zbralo več kot dvajset. Ob osmih smo krenili na pot po Hotoveljski grapi, mimo Kisuca do cerkve na Bukovem vrhu, kjer nam je zadnji klanec povzročal kar nekaj težav. Po krajšem počitku smo nadaljevali spust v dolino in se povzpeli do sv. Volbenka, naredili skupinski posnetek in se prav hitro začeli znojiti pri vzponu na Gabrško goro, kjer smo po svojih močeh »partiskal« na pedala, seveda v upanju, da pohodnike ujamemo do vrha Gabrške gore, kar se seveda ni zgodilo. Od cerkve sv. Primoža in Felicijana na Gabrški gori naprej smo kolesarili številčno okrepljeni, saj se nam je priključila skupina mlajših kolesarjev, ki so štartali iz Poljan in preko Smoldna prikolesarili na Gabrško goro. Ko smo se začeli vzpenjati z Murav proti Gori, kjer kraljuje najvišje sezidana podružnična cerkev v poljanski fari in mogočno pogleduje po Poljanski dolini, smo na daleč že opazili naše pohodnike, ki imajo isti cilj kot mi kolesarji, obiskati vse podružnične cerkve na praznik dneva državnosti. Pred cerkvijo Marijinega vnebovzetja na Gori smo se pohodniki in kolesarji skupinsko slikali, se malo okrepčali in uživali ob lepem vremenu in čudovitem pogledu na naše poljanske kraje. Tudi spust z Gore do sv. Križa in naprej na Volčo do cerkve sv. Jurija deloma poteka po strmi gozdni poti, ki je za ekstremiste pika na i. Seveda smo bili kolesarji pri zadnjem delu poti v prednosti pred pohodniki. Na koncu smo se vsi zbrali na letnem vrtu na Vidmu in se okrepčali s hladnim napitkom. Dogovorili smo se, da se drugo leto spet podamo do podružničnih cerkva.
Hvala vsem pohodnikom in kolesarjem za prijetno druženje.

Tone Debeljak

Pohodniki in kolesarji pred cerkvijo na Gori

Mili, dragi dom kulturni v letu 2013

Lovski dom, Gasilski dom, Kulturni dom so imena stalnih bivališč nekaterih poljanskih društev. Kaj ni lepo, da z imenom *dom* spominjajo na topla družinska ognjišča? Med seboj se ločijo s pridevniki. Kulturniki lahko važno pristavimo, da ima naš dom najbolj žlahtnega. Pridevnik *kulturni* namreč samostalniku *dom* pripisuje visoko raven dosežkov in vrednot človeške družbe. Mogoče je domača lokalna oblast pred kratkim opazovala obe besedi in se nepričakovano zalotila v spoznanju, da bi moral *Kulturni dom* v Poljanah čisto zares ustrezati svojemu pridevniku (»samostalnik« namreč že dolgo močno krevsa za »pridevnikom«), in je zato sklenila ukrepati.

Popravke je pravzaprav doživel le najpomembnejši kos Kulturnega doma, njegova dvorana. A priznati moram, da se kulturniki v vseh teh letih nad staro dvorano niti nismo kaj dosti pritoževali. Poznali smo jo kot lasten žep in se nekako navadili na njeno estetsko nedovršenost. Ponižno smo se držali stare modrosti, ki pravi: »Ne sodi knjige po platnicah!« (v prevodu: »Ne sodi kulture po dvorani!«), ter krajane v zastarelo dvorano raje vabili z imenitno vsebino. Poljanci so razumeli naš namen in starinska dvorana je letos zaradi številčnega obiska nekajkrat celo že nevarno pokala po šivih. Ker bi se ne mogla ustavljati pri vseh dogodkih, ki so letos »bremenili« dvorano v imenu Kulturnega društva, naštevati jih pa nima smisla, se bom raje lotila delne rekonstrukcije le najvidnejših.

V Kulturnem društvu s ponosom ugotavljamo, da so za čast Poljan zaslužni tudi *Poljanski orgličarji*. Komplet štirih mož, opremljenih z napravami, ki spuščajo glasove, sorodne glasovom majhne harmonike, s svojo sapo razširjajo dober glas že od leta 2007. Letos so na koncertu v dvorani domačega Kulturnega doma predstavili svojo prvo zgoščenko z naslovom *Te naše orglice*. Milo se je storilo Poljancem, ko smo ujeli melodijo Urbana Kodra iz filma *Cvetje v jeseni* ali pa ono, *Poljanska dolina*, Jožeta Terana. Anton Krek, umetniški vodja skupine, je dodal koncertu še izobraževalni del. Spoznali smo, kako delujejo prve in kako druge orglice, kako akord in kako bas orglice. In potem smo videli, da je igrati nanje še kar lahko. Sicer pa Orgličarji niso zapečkarji. Svoj glas raznašajo po vsej Sloveniji od Slovenskih goric mimo Ljubljane zavije na Dolenjsko, pa na gorenjski konec, najlepši pa ostaja v domači dolini.

Na Poljanskem so zrasli srednje visoki hribi mehkih zaobljenih vrhov. Njih pobočja počasi padajo v dolino, dokler se na dnu ne stečejo v plosko ravan, po kateri se kot gibka kača zvija plazeča Sovra. To ženstveno telo z valovito gozdno grivo in nežnim travnatim oblačilcem, na katerega so prišiti sivi cestni trakovi ter pripeti kot svetli kristali drobni domovi, je v preteklosti zapeljalo *že številne umetnike.* Tudi Izidor Jesenko jo je kot sramežljiv zaljubljenec opazoval 40 let (med letoma 1972 in 2012) in ji s svojim fotoaparatom kradel lepoto. Letos je v Kulturnem domu s fotografsko razstavo in projekcijo *Poljanska dolina s ptičje in žabje perspektive* damo pokazal tudi krajanom. Ogledovali smo si jo ponižni iz nižine, a tudi kot bogovi visoko z neba višine. V vseh časih in pogledih smo jo primerjali in ocenili, da je krasna lepotica. Naj taka tudi ostane.

Gledališče je bilo v preteklosti v Poljanah močno področje kulturnega ustvarjanja. Tako ve povedati prenekateri poznavalec starih lokalnih časov. Premlada sem, da bi to iz izkušenj bolje vedela. Andrej Šubic pa ne in ko je dal omenjeni podatek svoji glavi v obravnavo (menda medtem, ko je pisal knjigo Igorja Torkarja, *Raubarski cesar*), se je rodila zamisel o štirih retrospektivnih predstavah. Prinesel jo je na društvo in od daleč smo se zagledali vanjo. »Štiri predstave v treh mesecih!?« so pomišljale modre glave. A pomislekom nismo podlegli. Prijeli smo na lažjem koncu in potem se je proti težjemu kar samo odvilo. *Holekova Nežika*, pripoved izurjenih pripovedovalcev (nekoč Herzogov režiserski izdelek), je bila uvertura, nekakšna napoved hujših gledaliških uprizoritev.

Šarucova Sliva, ista, kot smo jo igrali v preteklem letu že 13-krat, a vendar čisto drugačna, je bila na vrsti druga. Dve igralki v monodrami: zdaj arhaična Meta, zdaj njena sodobnejša dvojnica sta se izmenjaje prepletali s filmskimi posnetki. Že malo postana predstava je v novi obliki zopet sveže zavela in tako z občutkom zmagoslavja sklenila krog številnih ponovitev. Zahtevna tehnična konstrukcija, ki je s to predstavo uspešno prestala prvo preizkušnjo, pa je nakazala svojo uporabnost v sledečih dveh predstavah.

V nadaljevanju je retrospektiva dobila poseben okus, podoben besedi mit ali legenda. S Herzogovim *Cvetjem v jeseni* ga je *v* tokrat Andrejevi režiji vpeljal Jaka Šubic, nepogrešljivi oče uprizoritve izpred 20-ih let. Stopnjeval se je s Torkarjevim *Raubarskim cesarjem*. Mitična preteklost je pronicala v dvorano skozi stare rekvizite, skozi na novo očiščeno in lepo ohranjeno sceno; privila se je skozi pesem Nonetovcev; vstopila pri glavnih vratih skozi smeh igralcev, delavnost tehnikov, rekviziterjev in pomočnikov vseh vrst ter se prikazala na platnu skozi pokojne igralske legende. Ta preteklost je postala vsa živa. Nabrala se je v posebno elektriko in vlekla Poljance v dvorano Kulturnega doma, da bi jo po 20-ih oziroma 50-ih letih ponovno doživeli. V prepolni dvorani je dosegla svoj namen. Hotela se je pririnitи tudi v prihodnost, med mladi rod. Zapustila mu je predstavitvene liste štirih predstav, zgoščenki dveh predstav ter knjigo Igorja Torkarja, *Raubarski cesar*.

In ko smo proti koncu pakirali dogodek v celoto, smo mimogrede ugotovili, da se je k številnim obletnicam, ki so dogodek povzročile (90-letnica smrti Ivana Tavčarja, 50 let od prve Torkarjeve uprizoritve *Raubarskega cesarja*, 20 let od Herzogove uprizoritve *Cvetja v jeseni*), prikradla še ena. Minevalo je namreč 100 let od rojstva Igorja Torkarja, nemirnega duha, ki je v Poljanah našel nekakšno ustvarjalno zatočišče. V Kulturnem društvu smo zato na Andrejevo pobudo z literarnim večerom (ki je vključeval tudi filmski posnetek predstave *Satirični Martin Krpan* ter razstavo o Torkarjevem življenju in delu) sklenili Poljancem osvetliti Torkarjevo razburkano življenje, kot ga je sam natipkal v številne lirične pesmi, dramska dela ter dva romana.

V svojem prizadevanju za kraj nas je opazila celo lokalna oblast in nam za spodbudo poklonila krajevno priznanje. Ponosni smo nanjo. A s preureditvijo poljanskega odra se je naša volja do gledališkega ustvarjanja spet pomanjšala. Ni druge, če hočemo ustvarjati, se bomo morali prilagoditi novim razmeram na odru in zanj poiskati primernejšo snov in kot pravi Jaka za začetek bi poskusili s kakšno pretresljivo dramo z naslovom, recimo, *Samotni v steni* ali pa na primer: *Tik pod vrhom*. Nadaljevali bi s kakšnim dramoletom, recimo, *Na robu smrti* ali *Privezani* in poskusili tudi s kakšno tragikomedijo, kot na primer *Igralec, plezalec, padalec.*

Jerneja Bonča

Kulturni center slikarjev Šubic

Leto 2013 zapuščam z mešanimi občutki. Na eni strani kopica izpeljanih dogodkov, delavnic in razstav, na drugi pa občutek, da vsi cilji le niso bili izpolnjeni. Spet se je zataknilo pri notranji opremi, tudi letos pridobivanje evropskih sredstev za obnovo opreme in celotnega drugega nadstropja ni bilo uspešno, zato se je obnova pričela šele decembra in bo končana v prihajajoči pomladi. Takrat bo končno na ogled tudi celotna, v dveh nadstropjih postavljena zbirka, ki bo obiskovalcem ponujala zelo demonstrativen vpogled v umetnost naših slavnih slikarjev ter njihovih orodij in tehnik.

V letu 2013 se je že začrtal pester kulturni program – literarni večer z bosanskim pesnikom Amirjem Talićem, predstavitve knjig Milene Miklavčič, Minke Likar in Igorja Omerze, predstava *Holekova Nežika* v režiji Andreja Šubica in v sodelovanju s KD dr. Ivan Tavčar Poljane, koncerta skupine Karik in Ljobe Jenče ter številne likovne razstave in delavnice.

Kipar Matej Plestenjak pri ustvarjanju na Ivetovi koloniji

Jože Tönig, maske

Razstavni program je v začetku leta obiskovalce navdušil s čudovito razstavo portretov in krajin Iveta Šubica z naslovom *Poljane in Poljanci*. Ob kulturnem prazniku ji je sledila razstava ustvarjalcev Poljanske doline, konec maja pa ponovno tradicionalna kolonija Iveta Šubica, ki že vrsto let predstavlja enega glavnih slikarskih dogodkov na dolini. Izbrana tema – Karl May – se je marsikomu zdela nenavadna, a raznolika kvalitetna dela so pričala, da je bil izbor pravi izziv za dobra dva ducata gostujočih umetnikov.

Tudi septembrski *Slovenski festival karikatur* je z drugo zaporedno izvedbo postal tradicionalen. Desetine narisanih karikatur na dvorišču Tavčarjevega dvorca na Visokem so nasmejale tako njihove lastnike kot druge obiskovalce, razstava v galeriji Kulturnega centra pa ponovno zbrala karikature večine najboljših slovenskih karikaturistov. Veseli dejstvo, da se je med njimi pojavilo tudi nekaj novih obrazov.

Bosanski pesnik Amir Talić med Poljanci

Septembrsko dogajanje je popestrila tudi prva prava povsem kiparska razstava. Z veliko mero realizma izdelane žuželke kiparja Mateja Plestenjaka, izdelane iz kosov starega zarjavelega orodja, so na zanimiv način odstirale pogled v svet majhnega, kar je bilo všeč tudi številnim mlajšim obiskovalcem. Ti so uživali tudi ob zvokih posebej za odprtje razstave narejenega zarjavelega didgeridooja.

Otroškega smeha pa ni manjkalo tudi na razstavi stripov Matjaža in Jelene Bertoncelj. Njuno *Trobentico* že marsikdo pozna, razstavi pa sta poleg stripov z njenimi odkritji in nasveti dodala še kopico drugih originalov.

Center pa skozi številne likovne delavnice, večinoma namenjene otrokom, živi tudi v stalnem ustvarjalnem utripu. Risanje stripov, karikatur, izdelava daril, glasbil, voščilnic, največji pečat in izziv za nadaljnje delo pa je pustila tridnevna delavnica rezbarstva s priznanim rezbarjem in restavratorjem Erikom Curkom.

Prav živa ustvarjalnost bo v prihodnjem letu tisto, kar bo poleg številnih kulturnih dogodkov, razstav, koncertov, literarnih večerov in predavanj Kulturni center slikarjev Šubic najbolj odlikovalo. Zaživela bosta oba ateljeja, vzpostavljena umetniška rezidenca pa bo v Poljane k ustvarjanju za daljša obdobja privabila tudi nekaj profesionalnih ustvarjalcev.

Bralcem *Vaščana* želim ustvarjalnih idej polno leto 2014!

Boris Oblak

Poljanski floorballisti so med najboljšimi v Sloveniji.

Vedno v gibanju – ŠD Poljane

»Eppur si muove,« je rekel Galilei. Govoril je o Zemlji, ki se vrti okrog sonca. In tako kot je normalno za Zemljo, da se vrti, je za športnike normalno, da se gibljejo. Tisti, ki se gibljete z nami, verjetno že kar dobro poznate dejavnosti našega društva. Za tiste, ki se še ne, pa je tukaj ta prispevek, da se vam predstavimo in vas navdušimo.

Š(e) bol(j) švicamo

Floorball sekcija je ena močnejših sekcij Športnega društva Poljane. Floorballisti se gibljejo najmanj dvakrat tedensko, med tednom na treningih, med vikendi pa na tekmah. Ekipa Polanska banda poleg tega vsako leto poskrbi, da se igralci dodobra prepotijo na domačem terenu, pa naj bo to Š'bol ali ŠvicBol. Letošnje leto ni bilo izjema. Na osmem turnirju v floorballu je igrišče pri OŠ Poljane zasedlo okrog 130 floorballistov iz petnajstih članskih in štirih otroških in mladinskih ekip. Zmagovalec turnirja je bila ekipa Borovnice, drugo mesto so zasedli domači Šalabajzerji. Prireditev je v celoti uspela. Za leto 2014 se je celo pokazala možnost za organizacijo mednarodnega turnirja, katerega naj bi se udeležile ekipe iz Češke.

Zagotovo pa bo Polanska banda še bolj švicala tudi v prihajajočem letu, saj ji je letošnja zmaga v prvi slovenski floorball ligi prinesla uvrstitev v elitno ligo za sezono 2013/14. Ker zgledi vlečejo, jim bodo verjetno sledile tudi mladinske kategorije U19, U15 in U12, ki bodo poskušale ubraniti letošnjo srebrno medaljo z državnega prvenstva ali pa celo poseči po zlatu.

Dober tek!

Če ste eden tistih, ki se raje gibljete brez opreme, kot sta palica in žoga, in najraje tekmujete le sami s seboj, bi se verjetno dobro počutili v naši tekaški sekciji. Tudi tekači se gibljejo precej pogosto in tudi oni vsako leto kaj dobrega zakuhajo. In kaj je bilo takšnega letos?

Ena boljših stvari je zagotovo Visoški tek, ki se ga je letos kljub slabemu vremenu in nizkim temperaturam udeležilo kar 245 tekačev. Absolutni zmagovalec med člani na 9.700 metrov dolgi progi je postal lanski zmagovalec in rekorder proge, domačin Peter Oblak, ki zmage drugo za drugo niza tudi na drugih tekih po Sloveniji in tudi v tujini. Če jih naštejemo le nekaj: Študentski tek na grad, Tek štirih mostov, Krompirjev tek, Gorski tek na Javorč, državno prvenstvo štafet v Socki, gorski tek v Morbegnu v sosednji Italiji.

Visoški tek – štart najmlajših

Kolesarstvo ni peto kolo

V ŠD Poljane niso aktivni le tekači in floorballisti. Z dobrimi tekmovalci in uspešno organiziranim dogodkom se lahko pohvali tudi kolesarska sekcija. Letos je bila trinajstič zapored izpeljana kolesarska dirka Poljane–Stari vrh. Trinajstica tokrat ni bila nesrečna številka, saj se je tekme udeležilo kar lepo število kolesarjev (156), domačin Aleš Hren pa je osvojil drugo mesto v svoji kategoriji in osmo mesto absolutno.

Izmerite si svoj prosti čas

Rezultatov Visoškega teka, kolesarske dirke na Stari vrh in še marsikatere druge tekme pa ne bi bilo brez dela časomerilske ekipe Timing Poljane, ki letos še deluje v okviru ŠD Poljane. Nova pridoDomačini v ospredju

Članica šahovske sekcije Katarina Mazzini (levo) na državni ženski ligi v Murski Soboti

bitev te sekcije so letošnjo jesen postali čipi in vsa pripadajoča oprema, ki je poskrbela, da se na tekmah ne gibljejo samo tekmovalci in številke na uri, pač pa tudi sodelavci timinga, ki morajo vso to opremo zlagati v kombi in jo sestavljati in razstavljati.

Na potezi ste vi!

Da o novih in naslednjih potezah ne bodo razmišljali samo novi predsednik ŠD Janez Čadež in šahisti oktobra ustanovljene šahovske sekcije, vabimo tudi vas, drage vaščanke in vaščani, da naredite novo potezo v športnem udejstvovanju (ali spremljanju).

Prva priložnost za to se bo pokazala že pred novim letom, in sicer v nedeljo, 29. decembra 2013, popoldan. ŠD Poljane namreč skupaj z gasilci in drugimi športnimi društvi v Poljanah pripravlja predstavitev športnih društev s prikazom veščin, šahovski turnir in še malo presenečenje.

Po novem letu, v spomladanskem času, pa prihaja še druga priložnost – projekt rekreativnega druženja Poljancev. Ideja je rekreativno, netekmovalno druženje Poljancev – starih in mladih, posameznikov in družin, ne glede na pripadnost drugim društvom. V okviru tega projekta bo organiziranih več pohodov na okoliške pukle in hribe, lahko se boste udeležili tekov v okviru Gorenjskega pokala, partij šaha, predavanj o športu, etape občinskega kolesarskega kroga in drugih aktivnosti. Vsaka skupina aktivnosti bo imela določeno število točno opredeljenih nalog. Vsak posameznik ali družina, ki bi si zadala cilj opraviti preizkus, bo morala opraviti določen delež aktivnosti iz vsake skupine. Opravljene aktivnosti se bodo vpisovale v zbirne kartončke, ki bodo ob zaključku dokazilo, da je nekdo izpolnil zadostno število zastavljenih aktivnosti. Ob koncu leta bo sledila majhna zabava in razglasitev vseh tistih, ki so aktivno sodelovali v projektu in pridobili naziv »REKREATIVKO 2014«.

Naj bo leto 2014 leto sodelovanja in udejstvovanja. Naj ne bo važno, ali smo zadnji, prvi ali pa sploh ne tekmujemo. Naj bo važno le, da se gibljemo.

Mira Demšar

SK Poljane – Bližina smučišča ima za nas velik pomen

Zopet prihaja čas, ko smučarji zvedavo pogledujemo proti hribom, ki se prvi odenejo v snežno belino. Takrat je za nas prvi znak, da prihaja zima. To leto k sreči ni dileme, kje bomo smučali. Na Starem vrhu je bojda že vse pripravljeno. In ko bodo padle temperature pod ledišče, bodo zahrumeli snežni topovi. Vsi pa upamo, da bo narava tudi to zimo radodarna s snegom.

Da imamo Stari vrh tako rekoč na dlani, ima velik pomen za naš klub. Bližina smučišča in enostaven dostop sta dejavnika, ki prinašata veliko prednost. Pomembno je tako za naše malčke, ki se večinoma prvič srečajo s smučarskimi radostmi, kot za naše cicibane in pionirje, ki lahko pridno trenirajo. Pri tem gre poudariti, da bližina smučišča omogoča malo izostankov šolarjev od pouka in veliko število intenzivnih treningov na snegu.

Poleg primarne dejavnosti kluba – učenja smučanja – je SK Poljane v zadnjih letih prevzel na Starem vrhu organizacijo smučarskih tekem. V zimski sezoni izpeljemo največ sindikalnih tekem, že tradicionalni »Srečkov pokal« in slalomsko tekmo na Golavi v Poljanah. S svojimi izkušnjami in odlično izvedbo je klub dokazal, da zmore izpeljati tekme regijskega in državnega značaja.

Klub je v zadnjih letih svojo dejavnost razširil na gostinsko ponudbo v brunarici na traku, na smučišču Grebljica, in prevzel skrb za nemoteno delovanje otroškega traku. Med zimskimi počitnicami klub organizira dodatne smučarske tečaje za otroke, ki se želijo naučiti smučati ali nadgraditi svoje smučarsko znanje.

Vsega tega seveda ne bi bilo mogoče izpeljati brez prostovoljnega dela staršev otrok in drugih članov kluba. Vse skupaj se na koncu poveže v neko pozitivno naravnano celoto in dokaz, da je klub živ in da delamo dobro, je število aktivnih članov, ki iz leta v leto narašča.

Vsem velja povabilo: »Na traku se dobimo!«

Jana Podrekar

Plezalno društvo Cempin

Naše društvo je sorazmerno mlado. Ustanovljeno je bilo 10. oktobra 2012, z namenom, da se združijo plezalci iz celotne Poljanske doline. Ti so v preteklosti odhajali v sosednja društva in klube, ker doma ni bilo možnosti organiziranega plezanja. Ustanovitelji društva Cempin so bili Drago Frelih, Janez Špik, Jakob Stanonik in Cene Polajnar. Pred nami je bila težka naloga, vse skupaj smo morali legalizirati na upravni enoti, kar ni

Na traku se dobimo!

bilo tako preprosto. Zakoni o društvih so ravno tako neizprosni kot za ostale organizacije. Poleg tega smo želeli postati tudi polnopravni člani Planinske zveze Slovenije, saj želimo sodelovati z njihovimi podkomisijami. Take so na primer komisija za alpinizem, komisija za športno plezanje, komisija za vzgojo mladine, turno smučanje in turno kolesarjenje. Z vsemi naštetimi dejavnostmi se v našem društvu ukvarjamo.

V register o društvih so nas vpisali še isto leto in to prav na dan svetega Miklavža, tako da pravimo, da nam je društvo prinesel Miklavž. Zataknilo se je pri članstvu v Planinski zvezi Slovenije, saj gremo pri njih čez več sit. Tako smo morali pridobiti pozitivna mnenja od meddruštvenega odbora Gorenjske in Komisije za športno plezanje, ti pa predlagajo Upravnemu odboru PZS sprejem novega društva kot polnopravnega člana. V decembru 2013 smo tako postali polnopravni člani tudi pri PZS.

Veliko naporov je vodstvo vložilo v formalnosti, a novo moč so nam vlivali novi člani, ki so prihajali v društvo in prekipevali od želje po znanju in plezanju. Novi člani prihajajo, postajamo vedno številčnejši in vedno več jih je tudi pripravljenih poprijeti za delo.

Pričeli smo s prvo generacijo Alpinistične šole. Prostor za predavanja so nam posodili poljanski gasilci in ga še vedno uporabljamo. Druge infrastrukture za vadbo še nismo imeli, zato smo se hodili učit plezanja v Osp, Črni Kal in Vipavo. Zima nam je prinesla obilico snega in mraza, zato smo v Žetini pridno vadili plezanje v ledu in nabirali potrebna znanja. Opravili smo več kot petnajst skupnih tur, tako letnih kot zimskih.

V februarju je bila organizirana hitrostna tekma v lednem plezanju, ki je štela za Poljanski pokal. Tekme se je udeležilo lepo število plezalcev iz različnih klubov. V začetku marca je bil prvič organiziran turnosmučarski reli iz Leskovice na Blegoš in nazaj v Leskovico. Še bolj kot z vremenom smo bili zadovoljni z udeležbo, saj se je tekme udeležila vsa slovenska reprezentanca. Res smo bili presenečeni in obenem že kar ponosni, kaj naše mlado društvo zmore.

Na vrhu

Prične se obdobje, kako našim članom nuditi ustrezne pogoje za vadbo in delo z mladimi. Organizirali smo dvodnevni plezalni tabor v Vipavi za osnovnošolsko mladino iz Poljan, pod vodstvom mentorice planinske šole Alenke Jelovčan in PD Gorenja vas. Zgradili smo premično plezalno steno, ki nam služi za promocijo in vadbo otrok v poletnem času.

S Cirilom Stanonikom smo se dogovorili za uporabo kamnoloma Podpečna, ki bi ga spremenili v plezališče. Ob naši nameri je bil navdušen. Pričela so se težka in nevarna dela, saj je bila stena kamnoloma precej zaraščena. Potrebno jo je bilo očistiti drevja, zemlje in nestabilnega kamenja. Tu smo se potrudili člani društva. S pomočjo traktorja, vitla in ročnega vlečenja jeklenice v steno nam je uspelo steno grobo očistiti. Na vrveh smo steno očistili še bolj na fino, s pomočjo gasilcev pa smo jo še oprali. Čaka nas še precej dela, saj bi radi uredili podnožje stene in pristop. Potrebna bo strojna obdelava, saj sami z ročnimi orodji tega ne zmoremo. Kljub temu nam je uspelo dve smeri opremiti s svedrovci in varovališči.

Čez poletje se je prva generacija pripravnikov alpinistične šole že spopadala z velikimi stenami doma in v tujini. To so npr. severna triglavska stena, Velika Mojstrovka, Nad Šitom glava, Velika Baba ipd. in v tujini Paklenica in Arco.

Pričela se je vadba otrok v športnem plezanju. Ena skupina mladih že nabira izkušnje pod vodstvom mentorja. Z vadbo smo začeli na premični stenci in v plezališču Podpečna. Primanjkuje nam vaditeljev in trenerjev športnega plezanja. V prihodnje bomo namenili velik poudarek na izobraževanju kadra.

Bomo zmogli?

Tudi deževna jesen in zima nam ne bosta mogli preprečiti našega dela. Pričeli smo razmišljati o izgradnji umetne plezalne stene, kar je velik finančni zalogaj. Najprej smo poiskali lokacijo. Razgovori so obrodili sadove v kulturnem domu v Poljanah. Idejo je podal Andrej Klinec, tudi g. župnik Jože Stržaj je privolil, saj kulturni dom stoji na župnijskem svetu. Pogovori so potekali tudi med predsednikom KS Tonetom Debeljakom in kulturnim društvom. Slednje ni bilo najbolj navdušeno, kar je povsem razumljivo, saj ni enostavno spustiti pod streho ljudi, ki se ne ukvarjajo s kulturo. Imamo malce drugačno – planinsko kulturo. S pomočjo predsednika KS smo našli kompromis in pravila napisali na papir. Sklenili smo pogodbo za najem prostora do leta 2020. Z veliko prostovoljnega dela naših članov in pomoči ostalih simpatizerjev našega društva nam je v novembru uspelo postaviti plezalno steno. Čaka nas še težka naloga, steno moramo namreč opremiti z oprimki. Mogoče nam jih bo pa spet prinesel Miklavž!

Plezalno društvo Cempin je zaživelo v prostoru Poljanske doline, saj nam ljudje prisluhnejo in priskočijo na pomoč, kjer koli se pojavimo. Ne nazadnje društvu dajejo življenje člani, brez članov in članic bi bilo društvo mrtvo. V tem društvu član s ponosom izgovori besedo »Cempin«. Še naprej se bomo trudili po začrtani poti, ki smo si jo zastavili. Predvsem pa bomo gojili etiko, ki nas zavezuje po kodeksu Planinske zveze Slovenije.

Drago Frelih

Gasilsko tekmovanje mladih

V pričakovanju 120-letnice

Gasilci novo leto vedno pričnemo z občnim zborom, vsakih pet let pa je leta malo pomembnejši, izvolimo namreč nove člane vodstvenih organov. Ob vsaki menjavi se postavi nov mejnik, od vodstva je namreč odvisno delovanje društva. Po prvem letu svojega predsedovanja lahko rečem, da se kljub nekaj menjavam v društvenih organih pod imenom PGD Poljane še vedno skriva skupina uigranih članov, ki s svojo odgovornostjo skrbi za uspešnost društva.

Poleg gasilskih dejavnosti smo čas namenili tudi organizaciji prireditev. Kot je v navadi, smo kulturnim in družabnim dogodkom v Poljanah svoj lonček pristavili tudi mi. Za nami sta dva koncerta, kresovanje in veselica, ki so bili večinoma dobro obiskani.

Ker pa gasilcev ne druži le delo, ampak tudi prijateljstvo, se radi odzovemo povabilom na razna srečanja in športne dogodke. V slednjih se vsako leto znova dokažemo na Starem vrhu, kjer se udeležimo gasilskega veleslaloma. Kot pravi Poljanci pa se vsako leto ob polni luni odpravimo na nočni pohod na Blegoš. Letos je z dobro voljo v klanec zagrizlo več kot 23 članov, le obljubljena polna luna nam tokrat ni kazala poti. Noč so namreč zaznamovale obilne snežne padavine – med samim pohodom je v Poljanah zapadlo več kot 30 cm snega.

Gasilska ekipa

Po koncu zimskih radosti smo se posvetili resnejšemu delu. Organizirali smo pobiranje odpadnega železa ter ugotovili, da ga je po domovih še vedno dovolj. Spomladanski koncert Toneta Rusa je bil zelo uspešen, saj je dvorana pokala po šivih, prav nasprotno pa je bilo z jesenskim koncertom Petra Finka, pri katerem z obiskom nismo bili zadovoljni. Tako kot prejšnja leta pa sta dobro uspela kresovanje na Visokem, ki je postalo tradicionalno, ter veselica v Poljanah.

Operativna enota je letos bogatejša za novo toplotno kamero, ki gasilcem lajša delo pri odkrivanju žarišč ognja, iskanju ponesrečencev v zadimljenih prostorih, omogoča varnejše delo … Zahvala za kamero gre podjetju Polans, d. o. o., ki je prispevalo levji delež finančnih sredstev pri nakupu. Delo, ki ga opravljamo, zahteva veliko znanja in prakse, zato imamo redne društvene in občinske vaje, udeležujemo pa se tudi usposabljanj, ki jih organizira Gasilska zveza Slovenije na centru za usposabljanje na Igu. Letos smo imeli devet intervencij, od katerih je bila največja ob gozdnem požaru v Studorju. Pri gašenju je sodelovalo 130 gasilcev iz vseh gasilskih društev naše občine ter gasilci iz sosednje, cerkljanske občine.

Veseli smo, da smo zopet pripravili srečanje starejših gasilcev našega društva. Srečanja se je udeležilo lepo število članov, ki so pripomogli k temu, da je danes naše društvo osrednja enota v občini Gorenja vas - Poljane. Ogledali so si orodjarno in vozni park, predstavili smo jim delovanje in vizijo društva, na koncu pa smo ob zakuski ter dobri kapljici obujali spomine. Srečanje je pozitivno vplivalo na starejše gasilce in tako so se letos po dolgem času udeležili še gasilskega tekmovanja GZ Škofja Loka ter zasedli 9. mesto.

Gasilski tovornjak

Pomemben člen v našem društvu so članice, ki nam priskočijo na pomoč pri organizaciji vseh prireditev, ki jih organiziramo. Udeležujejo se tekmovanj ter usposabljanj, namenjenih članicam. Vsem društvom za vzor pa je lahko naš podmladek, ki je tudi letos dosegal dobre rezultate na vseh tekmovanjih, ki so se jih udeležili. Mladi se redno uvrščajo na regijska in državna tekmovanja, ki jih organizira Gasilska zveza Slovenije. Da pa mladim pokažemo, da njihove dosežke cenimo, jih pozimi peljemo na plavanje, smučanje in drsanje, poleti pa na taborjenje, v Gardaland in drugam.

Bliža se čas novega leta, ki bo poljanske gasilce in krajane zaznamovalo s praznovanjem 120-letnice organiziranega gasilstva v Poljanah. Priprave so že v polnem teku saj bo v naslednjem letu kar nekaj dogodkov, vezanih na praznovanje. Ob tem bi se rad vsem zahvalil za podporo, ki nam jo nudite že vsa ta leta. Tudi to prispeva k temu, da je naše društvo spoštovanja vredno in smo nanj lahko ponosni.

Ob božično-novoletnih praznikih vas bomo obiskali z gasilskimi koledarji in hkrati ponudili priložnost, da bi prispevali del dohodnine za naše društvo. Že vnaprej se vsem zahvaljujem za vaše prispevke.

Ob koncu starega in prihodu novega leta vam v svojem imenu in imenu PGD Poljane želim, da vam božični čas pokloni mir, upanje, ljubezen, zdravje in veselje. Vse to pa naj vas spremlja tudi v letu, ki prihaja.

Janez Oblak, *predsednik PGD Poljane*

Utrip fare v letu 2013

Cerkev na Bukovem vrhu

Pisati o dogajanju v župniji je nehvaležno delo iz dveh razlogov: ali kaj pozabiš omeniti ali pa ostaneš samo pri vidnem, zunanjem. Najlaže je opaziti stvari, ki danes so, včeraj jih pa še ni bilo. En dogodek na osebni ravni, na primer krst družinskega člana, ganljivo slovo od pokojnega bližnjega sorodnika, poroka najstarejšega od otrok, prvo obhajilo, praznik birme, slavje zakonskih jubilantov, vse to lahko globlje »zadene« in ima večjo vrednost od nekaj stotin kvadratnih metrov nove strehe ali česa podobnega. Vsekakor je veliko odvisno od oči, skozi katere gledamo …

Urejanje cerkva, t. i. sakralnih spomenikov lokalnega pomena, predpostavlja šolan okus. Ne pristaja vsaka stvar na vsako mesto. Poleg estetike (nauka o lepem) igrata pomembno vlogo še dva dejavnika: kako bo ljudem všeč in kje dobiti sponzorje (darovalce). Redni dohodki (mesečni ofri) zadoščajo v glavnem za pokrivanje sprotnih stroškov »obratovanja« in vzdrževanja. Za vse, kar pride mimo pričakovanega in s tem načrtovanega, sem toliko bolj hvaležen in čutim odgovornost do ljudi, ki tudi z odtegovanjem od ust darujejo za nekaj, kar bo ostalo. Oplemenitenje danega denarja se začne z iskanjem idejne rešitve (risanjem skic) in z iskanjem mojstra ali mojstrov, ki bodo kos predlagani nalogi.

V letu, ki se izteka, smo uspeli tako uresničiti zamisel o novih klopeh za cerkev na Gabrški gori. Ključarja, arhitekt in sam kot »ohranjevalec kulturne dediščine« smo se zavedali, da s posrečenimi klopmi cerkev polepšamo ali pa obratno – podremo, kar smo skušali urediti z načrtovano obnovo. Presenečen sem bil nad odzivom domačinov, ki so dajali po dvesto petdeset evrov na hišo in omogočili, da je cerkev okrašena z osemnajstimi hrastovimi klopmi, ki so nekakšen »most« med klasičnim in modernim. Kolikor vem, so domačini veseli, da je podružnična cerkev Primoža in Felicijana dobila dokončno podobo.

Zahrbtni sovražnik stoletnih stavb je nedvomno vlaga. Ali od »zgoraj« ali od »spodaj« se zaleze v zidove in tam kraljuje v različnih podobah. Nos in oko potem ugotavljata in potrjujeta zunanje spremembe v ometu. Tristo osem let stara cerkev na Gori (Malenskem vrhu) ni nikakršna izjema. Ker na strehi ni žlebov, teče deževnica za zid podobno kakor pri človeku, ki v dežju nosi nepremočljivo pelerino, a se kaplje z nje zlivajo v gumijaste škornje … Ker cerkev leži na sredini vzpetine, vsa voda z zgornjega dela griča pritiska proti severni strani z zvonikom in po načelu osmoze kapilarno sili navzgor. Osuševanje zidov poteka v več fazah. Najprej je potrebno zaustaviti in preusmeriti vodo, ki prihaja po griču navzdol. To smo naredili z globokim podolžnim jarkom, kamor je položena cev za odvajanje vode, hkrati pa omogoča pretok zraka, ki suši na novo prispele kaplje. Nasut lomljenec ali tolčenec, s katerim je izkopani jarek zasut, prav tako omogoča naravno prezračevanje in hkrati osuševanje. Pridni domačini so se letos lotili preddverja, pokritega prostora pred vhodom v samo cerkev. Omet je bil do višine odraslega človeka najeden, ponekod pa ga sploh ni bilo več. Vsega od vlage načetega so obtolkli in celoten tlak do globine osemdesetih centimetrov s samokolnicami zvozili ven na kup. Precej kubičnih metrov se je nabralo. Pri tem pa se je pokazalo, da je bila proti dnu tako mastna ilovica, da bi lahko odprli lončarsko obrt za izdelovanje lončenih vrčev, pekačev ali skled. S tovornjakom smo pripeljali tolčenec iz kamnoloma na Verdu in ga dobrih šestdeset centimetrov na debelo nasuli v zevajočo gradbeno jamo. Podjetje Božnar je zabetoniralo osnovni tlak in estrih tako, da se ob straneh beton ne dotika sten in je omogočeno kroženje zraka. Domači zidarji so s prostovoljnim delom na novo nanesli sušilni omet, na suhi beton smo položili kamnite plošče in celoten prostor na novo prepleskali. Ves predprostor je dobil urejen videz, vlaga pa ne bo več »silila« v samo cerkev.

Farna cerkev je dobila nov »klobuk«. Streha je opremljena s skritimi žlebovi in snegolovi, ki bodo pozimi preprečevali zdrs snega in s tem morebitno škodo na avtomobilih, ki so včasih parkirani preblizu same zgradbe.

Veliko težavo je pozimi povzročalo nepokrito stopnišče in dolgo smo iskali primerno rešitev. Arhitekt si je v soglasju s ključarjema zamislil streho, konstrukcija iz nerjavečega materiala je začela nositi težo kritine, prostovoljci iz župnije, ki se spoznajo na les, pa so poskrbeli, da je nameščen lesen opaž. Že obstoječo streho ob zvoniku so prav tako od spodaj olepšali z novim opažem.

Ker so letos svojci in pogrebci precej namenili za »venec, ki ne ovene«, smo s podarjenim denarjem skoraj v celoti »pokrili« nova okna, ki so nameščena na pročelju (severni strani) cerkve in bodo omogočala boljšo zaščito in tudi prezračevanje cerkve poleti.

Tretjino stroškov za obnovo strehe smo krili z izrednimi darovi (ali z nakazili preko banke ali z darovi v zakristiji), nekaj smo primaknili iz mesečnih ofrov, tudi ena parcela je zamenjala lastnika, razliko do sto tisoč evrov pa smo izničili tako, da smo »zavrtali« v SOD /Slovensko odškodninsko družbo/, ki je dodala manjkajoči del.

Pri svetem Volbenku nas čaka sicer izkop celotnega tlaka in posledično osušitev cerkve, ker pa nočemo držati križem rok, smo dali v obnovo razpadajoče podobe križevega pota. Restavratorsko so že obnovljene, čakamo nove okvirje in darovalce za posamezne postaje. Prva je že našla svojega »botra«.

Tudi v teh kriznih časih velja izrek: Če je volja, se bo našla tudi pot. Prostovoljno delo in darovi ljudi, ki niso bogati, delajo čudeže. Prepričan sem, da tudi v prihodnje …

Jože Stržaj, *župnik*

Miha Lavtar v studiu

Intervju:

Miha Lavtar – podjetnik nove generacije

V današnjih turobnih časih, ko stalno poslušamo in beremo o gospodarskih, političnih in moralnih težavah naše družbe, smo se v uredništvu Vaščana *odločili, da v intervjuju damo prostor nekomu, ki mu je kljub krizi uspelo iz nič postaviti uspešno in inovativno podjetje. Ker je mlajša generacija s krizo najbolj prizadeta in ima obenem tudi največji potencial, da z iskanjem novih poti najde prave rešitve, je prav, da besedo damo predstavniku te generacije. Miha Lavtar iz Poljan, ustanovitelj in lastnik podjetij Optiweb in Videa, je vsekakor eden najuspešnejših mladih podjetnikov v naših krajih.*

► Miha, lahko za začetek poveš nekaj besed o sebi? Kdaj si se začel ukvarjati s podjetništvom? Od kod ti znanje za tovrstno dejavnost?

Začetki moje prave podjetniške poti so se pričeli pri 19. letih, sicer pa sem se z dejavnostjo, s katero sem pričel, začel ukvarjati že ob koncu osnovne šole. Sicer takrat še nisem točno vedel, kaj sploh počnem, bili so zametki in skozi celotno srednjo šolo sem to znanje počasi pilil ter tako prišel do študentskega dela v podjetju, ki se je ukvarjalo točno s to dejavnostjo. Tam sem si samo potrdil, da imam dovolj znanja, in v pol leta sem odprl s. p.

► S čim konkretno se podjetji Optiweb in Videa ukvarjata in koliko zaposlenih imata?

V začetku smo se ukvarjali zgolj z optimizacijo spletnih strani za spletne iskalnike, se pravi z zagotavljanjem lastnikom spletnih strani, da so te v iskalnikih čim bolj prepoznavne in nanje pride kar največ ljudi. Iz tega tudi izhaja ime podjetja. Sedaj pa se lahko pohvalimo, da imamo za vsako področje svojega strokovnjaka in pokrivamo vse od izdelave spletnih strani, spletne trgovine, spletnih aplikacij, pa do vseh vrst marketinga, kot so omenjena optimizacija za spletne iskalnike, Google AdWords oglaševanje, marketing na Facebooku ter video marketing. Sicer pa smo v letošnjem letu s pomočjo kolega, Davida Jelovčana, pričeli tudi z video produkcijo, ki se je odlično prijela in smo v pol leta prišli na nivo, da nas najemajo tudi naše največje marketinške agencije. Za to dejavnost smo odprli novo podjetje, ki smo ga poimenovali Videa, kar izhaja iz kombinacije besed video in ideja. Skupaj, v Optiwebu in Videi, nas je trenutno v pisarnah povprečno 12, redno pa dajemo možnost tudi za praktično usposabljanje, saj tudi na ta način lahko najdeš ustrezen kader.

► Kako si sploh prišel na idejo, da si se začel ukvarjati z optimizacijo spletnih strani?

V osnovni šoli smo imeli v zadnjem razredu izbirni predmet, pri katerem smo izdelali neko osnovno spletno stran. Večina je to vzela za nujno zlo, meni pa je bila zadeva zanimiva in sem kupil tudi svojo domeno ter postavil svojo prvo spletno stran. Nato sem počasi odkrival, kaj prinese večji obisk strani, poizkušal služiti z oglasi in spontano sem pričel delati optimizacijo, da se je obisk povečeval.

► Kako pa je v naših krajih s primernim kadrom? Ali je obvladovanje potrebnih znanj problem ali pa je takšnega znanja zaradi vsepovsod prisotne informacijske tehnologije vedno več? Od kod so sploh tvoji sodelavci?

Dobrih kadrov vedno primanjkuje, to je dejstvo. Največji problem je v ljudeh samih, saj se niso pripravljeni učiti in na primer tudi kakšen mesec delati brezplačno, da sploh dobijo izkušnje. Bognedaj, da bi kdaj še kakšno uro potegnili. To se večini zdi povsem nedopustno, toda v tujini to ni nič posebnega in je stalnica. Seveda niso vsi takšni, toda žal večina je. Trudim se, da so sodelavci iz okoliških krajev in po večini tudi so. Nekaj jih je iz naše doline, sosednje Selške, Škofje Loke, nekaj pa tudi od drugod. Se mi pa ne zdi smiselno, da bi bili od dlje kot iz Ljubljane, ker to pač ni ekonomično. V tem primeru bi jim plačal več prevoza, oni pa bi porabili preveč časa za vožnjo. Sicer pa, vsaj zame, izobrazba ni toliko pomembna, kajti na fakultetah tako ali tako ponavadi ne dobijo potrebnega znanja in je na ljudeh samih, da se izobrazijo za konkretno delo. No, pa saj učimo se tako ali tako ves čas.

► Od kod pa so stranke? V času spletne komunikacije za takšno podjetje lokacija verjetno ni preveč pomembna ali pač?

Čisto iz celotne Slovenije, pa tudi iz tujine. Delamo tudi za Slovenca, ki ima zelo uspešno podjetje v Ameriki. Do konca leta bomo prenovili našo spletno stran, potem v drugi fazi pa jo še prevedemo in napademo tudi tuje trge.

► V zadnjem letu ste s sodelavci predstavili novo atraktivno storitev, snemanje športnih in drugih prireditev iz majhnega helikopterčka na daljinsko upravljanje. Kakšen je odziv in ali nameravate to storitev še nadalje razvijati?

Smo jo že razvili. ☺ Poleti sem precej iskal partnerja iz modelarskih voda, ki bi skupaj z nami razvil kakšno bolj napredno, povsem profesionalno rešitev. In sem ga našel, Luka Carla iz Idrije. Z njim smo ravno pred kratkim dokončali naš hexacopter, ki ga upravljata dva, torej pilot in upravljavec kamere, in sedaj lahko iz zraka posnamemo video na najvišjem nivoju. Tovrstna tehnologija je prišla na trg ravno letos, tako da te zadeve še nima prav veliko podjetij, še posebej ne v Sloveniji. Da se jih prešteti na prste ene roke. Stvar ima zagotovo dodano vrednost in je zelo zanimiva, saj omogoči povsem drugačno, ptičjo perspektivo. Seveda pa se da delati tudi lepe fotografije, ne samo video. Za drugo leto imamo v planu še kar nekaj zanimivih »pripomočkov« za še boljše video posnetke.

Preizkus novega hexacopterja

Med tečajniki na Starem vrhu

► Nekaj let je prebivalce osrednjega dela doline z dogajanjem v naših krajih seznanjal spletni portal Poljanska dolina, ki je obenem pomenil tudi dostojno predstavitev doline v spletnem svetu. Videti je, da je ta portal sedaj zamrl.

Na žalost nekatere stvari ne uspejo kot želiš in propadejo. Ni bilo omembe vrednega denarnega priliva in počasi je zmanjkalo motivacije ter seveda časa. Je bila pa to zagotovo zelo zanimiva izkušnja, ki je ne bi izpustil!

► Ker se v informacijski tehnologiji poslovno okolje še posebej hitro spreminja, je potrebno stalno razmišljati o tem, kaj početi čez nekaj let. Verjetno imaš tudi ti kakšne ideje, kakšna bo nadaljnja pot tvojega podjetja?

Načrtov je malo morje. Sem človek, ki ga ne zanima zgolj ena stvar, ampak bi rad poizkusil kar se da največ. Cilj je, da Optiweb in Video čim bolj prepustim sodelavcem in se sam vržem še v druge vode. Zelo me zanima agrokultura oziroma ekološka pridelava zelenjave na čim bolj avtomatiziran način in s čim manj porabe vode ter energije, za kar imam že dogovorjeno sodelovanje in bomo (upam) še do pomladi postavili spletno trgovino. Poleg tega pa je v delu oziroma prenovi tudi aplikacija za spremljanje pozicij na spletnih iskalnikih, ki jo bolj kot ne interno že zelo dolgo uporabljamo, sedaj pa jo bomo poizkusili tržiti še v tujini. Nujno se mi zdi, da je virov financiranja čim več, tako da če se kje zatakne, še vedno ostanejo prilivi z drugih strani.

► Občutek imam, da je z znanjem, prizadevnim delom in ustrezno premišljenostjo na dolgi rok s podjetništvom mogoče uspeti tudi v manj ugodnih gospodarskih razmerah. Kaj je po tvojem mnenju tisto glavno, kar uspešne podjetnike loči od manj uspešnih?

Osebno dnevno oddelam povprečno 12-urni delavnik, delovne sobote ter delno tudi kakšno nedeljo. Ostali čas, ko nisem v službi, mi možgani vedno meljejo, kaj in kako bi se dalo še narediti, da bi bilo še boljše. Veliko idej najdem tudi iz praktičnega življenja, ko se kaj naredi in v tistem prepoznaš nove poslovne priložnosti. Mislim, da s takšnim načinom lahko podjetje odpre prav vsak, je pa res, da ni vsak za to. To je način življenja, ki nekomu ustreza, drugemu pa pač ne in rajši oddela tistih 8 ur ter gre brez skrbi domov.

V Stični

► Se tudi tebi zdi, da smo pogosto še vedno premalo prilagodljivi, premalo inovativni, nekako preveč »ziheraški«, da bi bili kot družba ekonomsko res uspešni?
Definitivno. Večino je strah poskusiti, čeprav vsi vemo, da so neuspehi del uspeha. Ali pa je tako, da imajo ideje, so zelo zagnani, ampak enostavno iz različnih razlogov stvari ne izpeljejo. Ampak k sreči imamo v Sloveniji tudi nekaj ljudi, ki mlade spodbujajo, da razvijajo nove ideje, in na njih vezana Start-Up (začetniška) podjetja. Eden izmed takšnih okvirov je tudi Ustvarjalnik, ki ima številne delavnice in krožke na srednjih šolah po vsej Sloveniji. Le-temu sem se letos kot mentor pridružil tudi sam in vodim skupino na gimnaziji v Škofji Loki. Super zadeva, ki jo priporočam vsakemu, ki mu ni vseeno za njegovo prihodnost.

► In kakšen je odziv med mladimi? Se iz tega razvije tudi kakšna konkretna ideja, ki zaživi v praksi?
Seveda! Sicer seveda ne vedno, toda je kar nekaj lepih primerov, ko so mladi dobili tudi zanimanje investitorjev in izpeljali posel. Sicer pa, tudi če spodleti, se lahko dobi zelo vredne izkušnje, ki bodo pomagale tako pri naslednjih poslih kot tudi v življenju nasplošno.

Med predavanjem

► Kakšen pa je po tvoje pri nas imidž podjetništva? Pogosto poslušamo o plačilni nedisciplini, iskanju lukenj v zakonodaji, zelo razširjeni sivi ekonomiji. Ali na podjetnike ljudje v večini gledajo kot na sposobne, aktivne ljudi, ki celotni družbi prinašajo korist, ali še vedno bolj kot na koristoljubneže, ki jim je glavni interes nagrabiti čim več denarja zase?
Kdor ima veliko denarja, je v veliki večini primerov baraba. No, tako vsaj pogosto pravijo ljudje. Saj ne rečem, kakšen je res, toda ogromno pa se jih najde, ki so dejansko z delom prišli do tam, kjer so. Kdor ni bil podjetnik, si ne more predstavljati, kako je težko vsak mesec izplačati plače, ker ti večino plačil zamuja, plačati moraš davke in prispevke ter dobesedno delati za zaposlene. Vsak si reče: »Ta je podjetnik, ta ima denar.« To je mogoče veljalo pred petimi leti, sedaj pa ni več tako in hudičevo težko je zaslužiti toliko, da ostane kaj zate ter da imaš zraven še za investicije v nadaljni razvoj. Meni to žal še ni uspelo. No, vsaj to prvo ne, ker gre čisto vse v nadaljnji razvoj podjetja. Ampak to se mi že od prvega leta obrestuje in vsako leto naredimo ogromno korakov naprej.

► V kolikšni meri drži, da je pri nas s podjetništvom povezane zelo veliko sive ekonomije in kolikšen delež krivde je na premalo učinkoviti državi ter neustrezni zakonodaji?
Lahko rečem, da če bi vsi tako plačevali kot mi, bi bilo denarja za državo čez glavo in bi razmetavali z njim. O tem sem prepričan. En korak proti temu so davčne blagajne ter preverjanje, ki so ga letos uvedli za zasebnike, ki imajo večino opravka s fizičnimi strankami. Če so pravila, naj bodo za vse enaka. Vem, da se to ne bo nikoli ustavilo, toda toliko kot se je sedaj obračalo denarja in v bistvu kradlo vsem nam ...

► Življenje seveda kljub vsemu ne more biti samo služba, za katero praviš, da ti vzame tudi do 12 ur na dan. Ali ti ob službi vseeno ostane še kaj časa za hobije in na splošno za zasebno življenje?
Zasebno življenje definitivno trpi (kajne, Mojca!? ☺), toda na srečo imam družino in punco, ki me vsaj delno razumejo in s tem nimam pretiranih problemov ... zaenkrat. Hobije pa sedaj delno povezujem s podjetništvom, na primer vodenje podjetniškega krožka na gimnaziji v Škofji Loki, kakšna podjetniška srečanja ... Nekaj dni med tednom pa si zvečer vzamem za šport, toliko da se ne zasedim. ☺

Miha, hvala za intervju! Želim ti še veliko poslovnih uspehov in inovativnih idej, ob vsem skupaj pa seveda še nekaj časa in neobremenjene glave za osebne zadeve.

Aleš Šubic

Kmetijstvo včeraj, danes, jutri

Kmetovanje je bila takoj za lovom ena prvih človekovih usmerjenih dejavnosti. Raziskovalci z različnimi pristopi odgrinjajo tančico skrivnosti iz najzgodnejših obdobij človeške zgodovine. Pogled v preteklost je vselej zanimiv, sploh če je na razpolago zgodovina domačih krajev. Za obdobje desetega in kasnejših stoletjih imamo za naše kraje dokaj veliko podatkov. Sistematično raziskovanje Pavla Blaznika, ki je zbrano v njegovem življenjskem delu Škofja Loka in loško gospostvo, *nam prinaša natančno in sistematično obdelano obdobje poselitve, strukturo kmetijskih posestev, proizvodnje in števila naselij. Ni bila šala iz vseh mogočih arhivskih zbirk širom po Evropi izbrskati in obdelati gore podatkov in jih pravilno in sistematično urediti.*

Ekonomski učinek in želja po redu je vodila takratno zemljiško gospodo, da so za sabo pustili precej pisnih virov, ki mimogrede kažejo na način življenja takratnih prebivalcev. Žal nam ti viri ne povedo dosti o razmišljanju navadnih ljudi. Zastonj se bomo med prebiranjem suhoparnih podatkov iz urbarjev trudili pridobiti uvid, v kakšnih stiskah in težavah je bil kmet in rokodelec v obdobju fevdalizma. Nič ne izvemo o njihovih strahovih in veselju, o dramatični odvisnosti od narave in muhavosti oblastnikov.

Lahko si pomagamo z domišljijo in si predstavljamo, kaj se je po glavi motalo priseljencu s Koroške, ko se je s škofovo obljubo, da bo v novih krajih na Loškem dobil zemljo in možnost za preživetje, prvič vzpenjal po strmi Koroški poti v Bukov vrh. Ko se je oziral po okolici, je opazil gozd in le ponekod je mogoče videl krčevino in skromen dom. Poljane so predstavljale nekaj skromnih koč, stisnjenih ob majhno cerkev. Pokrajina je bila divja in za človeka nič kaj prijazna.

Mogoče je doma pustil ženo in otroke in je kot predhodnica prišel, da bi za silo pripravil pustoto za bivanje. Kakšno pot je moral prepešačiti, koliko stvari, orodja in pripomočkov je imel možnost pritovoriti s sabo? Je bila posest, ki jo je dobil v obdelavo, povsem prazna? Je pred njim že kdo drug poskušal preživeti v hribih in je za sabo pustil vsaj nekaj krčevine? Težko si zamislimo drznost in pogum, ki je bil obvezen spremljevalec vseh pionirjev skozi vso zgodovino. So prihajali v skupinah ali posamič, so si med sabo pomagali ali nemara tekmovali? Vse bistveno človeško iz tega obdobja nam je prikrito, pa vendar si lahko mislimo in slutimo, da je bilo to obdobje na nek način usodno tudi za današnje nezavedno pa tudi zavedno v nas samih. Za nekaj, kar nas v grobih obrisih že stoletja določa, pa tudi razlikuje ali pa enači s sosedi.

Ročno spravilo krme

V mnogih pogovorih v različnih omizjih velikokrat pride na površje misel, da je področje loškega gospostva v sociološkem in še v katerem drugem pogledu edinstveno v Sloveniji. Lahko se opremo na nekatere ekonomske kazalnike ali pa nemara na stopnjo brezposelnosti, rodnosti ali kak drug pokazatelj, kmalu bomo ugotovili, da je v teh krajih in ljudeh nekaj drugače. Kot bi zamah, ki je bil potreben, da si je človek gozdu in divjini iztrgal polja in travnike, še zmeraj trajal, kot bi ta sunek nikoli povsem ne opešal. Na začetku je bil vsak priseljenec vržen v surovo borbo z naravo in brez dvoma smo potomci zmagovalcev ali pa bolje rečeno mojstrov preživetja.

Proizvodnja hrane je dolga stoletja neposredno določala številčnost članov vsake skupnost. V bistvu je rast človeške populacije vselej v zgodovini odvisna od razpoložljivih virov hrane. Za obdobje pred kolonizacijo naših krajev je bilo značilno požigalništvo. Ta način je lahko s hrano oskrbel le manjše skupnosti, ki so se za nameček še pogosto selile. Temu dejstvu verjetno velja pripisati razloge, da je bil loški prostor v desetem stoletju dokaj slabo poseljen. Neposredna odvisnost od virov hrane pa se je skozi zgodovino korenito spreminjala. Najpomembnejša spremenljivka je vsekakor tehnologija proizvodnje. Prehod na oranje in kolobar je povečal proizvodnjo in ustalil ljudi na enem mestu. Danes je oskrba s hrano vpeta v zapleten sistem mednarodnih odnosov, geostrateških interesov in novih tehnologij.

Poznana je teorija, ki jo je ob koncu 18. stoletja razvil angleški pastor Thomas Robert Malthus (1766–1834) in je bila objavljena v odmevnem *Eseju o prebivalstvu* leta 1798, v katerem Malthus poda ključno ugotovitev, da proizvodnja hrane lahko v najboljšem primeru raste v aritmetičnem zaporedju, medtem ko se rast prebivalstva dogaja v geometrijskem zaporedju. Ta teorija se imenuje t. i. načelo populacije. Po tem načelu prej ali slej pride do grobega neskladja med rastjo prebivalstva in razpoložljivimi viri hrane. Take razmere privedejo do obsežnih družbenih konfliktov, vojn in revolucij. Kakor koli je bila ta teorija kontroverzna, so jo dogajanja v zgodovini do neke mere potrjevala. Zelena revolucija, ki še vedno traja, je njegovo doktrino postavila na laž, vendarle hrana je bila in je še zmeraj ena najpomembnejših strateških surovin. S pojmom zelena revolucija označujemo ves siloviti napredek na področju kmetijstva, ki se je zgodil od srede dvajsetega stoletja naprej.

Z novimi odkritji na področju poljedelstva in živinoreje je človek dobival vedno več možnosti za preživetje večjega števila

Pobiranje krompirja

prebivalstva. Človekovo usmerjeno odbiranje semen najbolj rastočih rastlin in živali je korak za korakom večalo proizvodnjo hrane.

Nekaj je mejnikov, ki so do temeljev spremenili tehnologije v kmetijstvu. Eden je uvedba gnojenja s ptičjim gvanom (nakopičeni iztrebki ptic), za katerega so že dolgo vedeli, da izboljša rast rastlin. Slabost tega naravnega gnojila, ki se ga je na nekaterih otokih skozi tisočletja nabralo ogromne količine, je bila ta, da ga je kmalu zmanjkalo. Donosen posel je tako kmalu propadel.

Poudariti velja, da je celotna prehranjevalna veriga dobesedno obsedena z zagotavljanjem in iskanjem zadostnih količin dušika v prehrani. Dušik predstavlja enega glavnih gradnikov aminokislin, te pa so sestavni del beljakovin, ki so nepogrešljiv sestavni del živih organizmov in kemijskih procesov v njih. Borba za življenje je pravzaprav borba za vire, v katerih je prisoten dušik.

Odkritje postopkov, s katerimi bi na umeten način uspeli proizvesti predvsem dušikova gnojila, ki spodbujajo rast rastlin, je bil ob prelomu dvajsetega stoletja eden glavnih znanstvenih izzivov. Polja so bila dobesedno lačna dušika. Raven proizvodnje poljščin je bila nizka, število prebivalcev pa vse večje.

Strojno spravilo krme

Obetala se je katastrofa. Leta 1909 je dvema znanstvenikoma uspelo pomembno odkritje. Nemški raziskovalec Fritz Haber je uspel izvesti sintezo amoniaka iz zraka. Carl Bosch, kemik pri tovarni BASF (v tem času je tovarna proizvajala sodavico), pa je razvil postopek, ki je omogočil industrijsko proizvodnjo letega. Zaradi pomena obeh znanstvenikov se postopek sinteze amoniaka imenuje Haber-Boschev proces in predstavlja enega pomembnih mejnikov v zagotavljanju zadostnih količin hrane. Pomen njunega odkritja potrjuje tudi to, da sta za odkritje prejela Nobelovo nagrado. Vsak drugi atom dušika, ki ga imamo v svojih telesih, je danes pridobljen s pomočjo Haber-Boschovega procesa.

Uvedba mineralnih gnojil v kmetijstvo je imela pozitivne in tudi negativne posledice. Ena slabih je bila ta, da so rastline hitro in visoko rasle, klasja žit so bila preobtežena, kar je imelo za posledico poleganje pridelkov. Težava je bila odpravljena, ko je leta 1952 Norman Borlaug v Mehiki vzgojil pšenico, ki je zrasla le do polovice običajne višine. Tudi to odkritje je bilo nagrajeno z Nobelovo nagrado (1970), vendar pazite! Ne z Nobelovo nagrado za biologijo ali kemijo, temveč z Nobelovo nagrado za mir. Na osnovi opisanega in še nekaterih drugih odkritij Normana Borlauga so se hektarski donosi pšenice povečali tudi za 120 %.

Za potrebe tega prispevka je treba omeniti še odkritje motorja z notranjim izgorevanjem ter uvedbo mehanizacije v kmetijstvo. Pri tem nimam v mislih predvsem večje učinkovitosti pri obdelavi zemlje, temveč je pri tem pomemben predvsem vidik sprostitve več kot 30 % površin za proizvodnjo hrane, ki so bile pred tem namenjene potrebam prehranjevanja vlečne živine, s katero so si pomagali ne samo v kmetijstvu, temveč tudi v drugih panogah, predvsem pri transportu, v vojski ipd.

Skratka, ugotovimo lahko, da je zgodovina zadostne preskrbe s hrano dejansko zgodovina inovacij in odkritij. Ta proces dejansko ni nikoli zaključen. Naš prostor je bil vselej vpet v sodobne miselne in tehnološke tokove z občasnimi nihanji, ki pa v bistveni meri, zgodovinsko gledano, niso spremenili toka

dogajanja. S te perspektive so pripovedovanja naših staršev o zaslišanjih na policiji ob nakupih prvih traktorjev in drugih strojev v petdesetih letih dvajsetega stoletja smešna in groteskna, vendar žal odmev tega razmišljanja lahko še danes slišimo iz ust aktualne predsednice vlade, ko kmetom poočita posedovanje traktorjev.

Mnogo je še večjih in manjših prelomnic v zgodovini preskrbe s hrano, vendar si upam trditi, da so zgoraj naštete najpomembnejše. Za današnji čas je značilna relativna brezskrbnost in izguba občutka odvisnosti od količine proizvodnje v lokalnem okolju. Če letino uniči toča ali suša, zaradi tega nihče ne bo stradal. Največ, kar se lahko zgodi, je, da bodo živila nekaj dražja, pa še to je Slovenija premajhen igralec v svetovnem merilu, da bi imeli lokalni dogodki vpliv na svetovne cene. Globalizacija oskrbe s hrano je navrgla druge probleme, ki pa zadenejo sodobnega potrošnika naravnost v srce. Vse bolj se izpostavlja kočljivo vprašanje varnosti in kakovosti živil. Sodobne tehnologije, masovna proizvodnja ter pehanje za čim večjim dobičkom korporacij so strupena mešanica razlogov, ki z vsako prehrambno afero bolj najeda zaupanje potrošnikov.

Morda je zgoraj omenjeno dejstvo eden izmed razlogov, ki bo tudi v prihodnje omogočil kmetovanje po naših hribih, čeprav je cenovna konkurenčnost teh kmetij vse slabša in žal kmetijska politika Evropske skupnosti tudi v prihodnje ne obeta nič dobrega. Nihče pravzaprav ne ve, kaj se bo zgodilo leta 2015, ko bo odpravljen kvotni sistem na področju mleka in bo zadeve na podlagi ponudbe in povpraševanja urejal trg. Bojim se, da naše kmetije ne bodo mogle vzdržati cenovnega pritiska poceni proizvodnje iz ravninskih vzhodnih in zahodnih držav.

Možne rešitve se sicer že kažejo. Opazen je znaten premik na naših kmetijah v smer prodaje končnih izdelkov namesto surovin. Za celotno Gorenjsko je v zadnjih petih letih sicer zaznati upad kmetij, ki proizvajajo mleko za javno potrošnjo iz 1300 na 800, vendar se je skupna količina proizvedenega mleka povečala. Enako je zaznati upad števila kmetij, ki redijo govedo, vendar se je stalež živine malenkostno povečal.

Spodbuden je podatek, da letno na Upravi za varno hrano registriramo od 15 do 20 kmetij, ki se odločijo za eno izmed dejavnosti predelave mleka, mesa ali poljščin in tudi prodaje teh izdelkov. V pogovoru s temi kmeti večkrat dobim informacijo, da jim je žal, ker s to dejavnostjo niso pričeli prej. Človek se vpraša, ali je sploh kaj novega pod soncem. Spomnim se očeta, ki mi je večkrat pripovedoval, da so včasih iz okoliških kmetij nosili v Trst prodajat maslo. Ali pa zanimiv je podatek, da so še po drugi svetovni vojni londonsko tržnico z borovnicami oskrbovali poljanski nabiralci jagod. Kar z redno letalsko linijo so jih dostavljali v London vsak dan sveže. Upam si trditi, da te borovnice ne bi bile problematične kot možen vzrok hepatitisa A, kar je bil problem pri ameriških borovnicah, ki so se pred kratkim znašle v prometu na evropskem trgu.

Verjamem, da nam zemlja, ki jo imamo na razpolago, omogoča različne dejavnosti. Časi, ki prihajajo, bodo verjetno naklonjeni tistim, ki bodo poskušali iskati nove možnosti njene izrabe.

Moderno kmetovanje

Mogoče govedoreja ni edino zveličavna reja. Če se sprehodimo po v uvodu omenjeni knjigi Pavla Blaznika, vidimo, da je bilo v preteklosti na naših koncih več drobnice kot goveda. Sir je bil prepoznan skoraj kot konvertibilna valuta. Navade, tudi prehranske navade ljudi, se spreminjajo. Res ne vem, kaj je narobe z dobrim pečenim kozličkom ali pa nemara s pečenim kopunom, če kdo sploh še ve, kaj to je.

Stopnja samooskrbe je v Sloveniji zaskrbljujoče nizka. Trg je na neki način lačen dobrih lokalnih produktov. Manjka nam nekaj povezovanja, nekaj iznajdljivosti in verjamem, da je še dovolj prostora za vse, ki imajo dobre ideje. Pred časom sem zasledil zanimivo informacijo, in sicer, da je bila v srednjem veku zelo priljubljena pijača brezov sok. V času, ko breze ozelenijo, transportirajo iz koreninskega sistema velike količine vode. Če v tem obdobju navrtaš deblo, lahko pridobiš velike količine hranilne, z minerali bogate tekočine. Da ideja ni povsem nora, sem opazil pred kratkim, ko sem spremljal oddajo o kanadskih pridelovalcih javorjevega sirupa. Cel javorjev gozd imajo, kot bi gledal sobo intenzivne nege, prepreden s cevmi, speljanimi v predelavo sladkega javorjevega sirupa. Verjamem sicer, da bi se zelo hitro pojavilo društvo za zaščito brez, ki bi nasprotovalo temu početju, ampak ideja res ni slaba.

Znano je, da dvig samooskrbe za 1 % prinese 1000 novih delovnih mest. V času, ko se število razpoložljivih zaposlitvenih možnosti krči, je tudi proizvodnja hrane lahko priložnost za zaslužek.

Brez dvoma lahko ugotovimo, da je bilo tako v preteklosti kot tudi danes samo kmetovanje redko zadosten vir prihodkov za kmečke družine. Enako je tudi v drugih, nam sorodnih alpskih pokrajinah in v drugih delih Evrope, kjer so možnosti za kmetovanje omejene. Kmet je bil vselej hkrati še trgovec, prevoznik, mesar, žagar, mizar, mehanik, ponudnik turističnih kapacitet ali kaj drugega. Tak način življenja, ki v bistvu od človeka zahteva opravljanje dveh ali treh služb hkrati, je za marsikoga preveliko breme in lahko se upravičeno vprašamo, ali bodo nove generacije še pripravljene na tako velike žrtve. Če te volje in energije ne bo, se bomo čez desetletja in stoletja soočili s povsem novo podobo naših hribov, s tako, kot jo je prvič uzrl naš prišlek s Koroške, ko se je prvič vzpenjal po strmi Koroški poti, ki vodi na Bukov vrh.

Matej Demšar

Ob prihajajočem jubileju najstarejšega društva v Poljanah

(So)vaščani, pozdravljeni!
Ste kdaj šli mimo gasilskega doma in na dvorišču opazili polno otrok, ki so posedali okrog mentorja, v enoti korakali gor in dol ali z gasilskim orodjem letali sem in tja? Vsak izmed prisotnih je imel v mislih svojo nalogo in cilj, ki ga je želel doseči v vsakič krajšem času. Ste kdaj opazili dekleta in žene, ki so počele podobno ali pa kar isto? Pa fante in moške in ne nazadnje še starejše gasilce? In ko ste mimo zašli naslednjič, so pred garažami stala gasilska vozila, okrog njih pa so bili zbrani operativni gasilci, ki so se izobraževali, vadili ali pa pregledovali opremo. Mnogokrat pa jih niste opazili, ker so bili v garažah ali sejni sobi in reševali tekoče probleme ali kovali načrte za prihodnost. Potem ste jih kdaj srečali na cesti, pa niso imeli prižganih lučk, ker so se odpravljali na vajo, morda so bili namenjeni očistit zamašene prepuste ali pa so v rezervoar, prazen zaradi suše, peljali pitno vodo. Najbolj pa so nase opozorili, ko so iz gasilskih garaž zapeljali z vključenimi sirenami in lučkami. Takrat so bili hitrejši in bolj zbrani kot na vsaki vaji, takrat se čas ni meril v sekundah, temveč v ogroženih življenjih in materialnih dobrinah. Takrat so gasilci izpolnjevali svoje poslanstvo.

V prihajajočem letu bomo obeležili 120 let organiziranega gasilstva v Poljanah. Pred 120 leti so poljanski možje sočloveku začeli pomagati ne le kot sosed sosedu, temveč kot člani »Brambnega društva«. Od leta 1894, ko so nabavili prvo brizgalno, do danes so se časi močno spremenili, vloga gasilcev pa ostaja ista.

Zgoraj naštete generacije gasilcev imajo vsaka svojo pomembno vlogo; člane gasilskega društva bi lahko razdelili na tri skupine: na gasilce, ki so trenutni nosilci dejavnosti v društvu, na bodoče nosilce (»Na mladih svet stoji.«) in na tiste malo starejše, ki so svojo aktivno vlogo predali naslednjim generacijam in se zdaj lahko ponosno ozirajo na opravljeno delo. Letošnje leto je bilo posebno po tem, da je generacija starejših gasilcev po mnogih letih spet sestavila gasilsko enoto, s katero so društvo zastopali na tekmovanju Gasilske zveze Škofja Loka in tako poskrbeli, da so bile zastopane prav vse generacije poljanskih gasilcev.

Najaktivnejši gasilci so operativni člani, ki nam stojijo ob strani v najrazličnejših situacijah in jih alarmira klicni center. Njihovo udejstvovanje zahteva ure in ure priprav, izobraževanj in vaj, ki jih učijo rokovanja z opremo in pravih reakcij v pomembnih situacijah.

Gasilska vaja

Najštevilčnejša generacija gasilcev pa so otroci. Nekateri so člani društva zaradi želje, da bodo čez nekaj let čisto »ta pravi« gasilci, drugi pa se udejstvujejo zaradi druženja in udeležbe na tekmovanjih, kjer bodo lahko videli sovrstnike iz sosednjih društev, s katerimi so se spoprijateljili na gasilskem taborjenju. Z njimi se ukvarjajo mentorji, ki otroke izobražujejo, seznanjajo z gasilskim življenjem in jim omogočajo dobro počutje v društvu. Mentorjev kratkoročni cilj je dobra uvrstitev enote na tekmovanju, dolgoročno pa si le-ta želi, da bi otroci ponotranjili življenje gasilca in čez nekaj let zrasli v odgovorne osebe, ki bi veščine in znanje s tekmovanj poglobili in se prostovoljno udeleževali gasilskih dejavnosti in akcij. Otroke vzgajajo v gasilce, ki se ob pozivu s klicnega centra ne bodo spraševali, ali imajo čas pojesti kosilo do konca, ampak bodo brez oklevanja odložili delo in odšli na pomoč ljudem ali naravi.

Gasilsko društvo je v Poljanah poleg funkcije pomoči ljudem v nesreči skozi leta pridobilo tudi pomembno povezovalno vlogo, združuje namreč posameznike in se povezuje z drugimi društvi. Poleg koncertov je vsem najbolj znan dogodek poljanska gasilska veselica, ki jo z občasnimi premori (npr. zaradi vojne) prirejajo že vsaj od leta 1906. V kroniki društva je zanimivo prebrati, da dobiček od veselice davnega leta 1913 ni bil namenjen le gasilski opremi, temveč so z izkupičkom izdelali svoj prvi plesni oder, velik 8 m x 8 m.

V oktobru, mesecu požarne varnosti, so dejavnosti najbolj strnjene – poleg rednih vaj so organizirane tudi predstavitve društva za šolo ter vrtec in dan odprtih vrat. Na dnevu odprtih vrat je bilo posebej zanimivo leta 2009, ko so v goste povabili še druge organizacije, ki prav tako 24 ur na dan nudijo pomoč ljudem v stiski – predstavili so se: Gorska reševalna služba, reševalci in policisti. Podoben dogodek bo organiziran tudi v maju 2014.

Gasilci se povezujejo tudi z društvi v kraju in jim prostovoljno priskočijo na pomoč predvsem pri organizaciji požarne straže in redarstva na prireditvah. Seveda pa tu velja poudariti, da pomoč ni enostranska, ampak recipročna. Eno takih oblik sodelovanja je v kroniki opaziti v letu 1973, kjer je

Gasilska vaja

zapisano, da bodo gasilci v počastitev 1000-letnice Škofje Loke izvršili naloge, ki bodo v zvezi s tem podane. Tako je ob tem praznovanju kar 15 članov sodelovalo pri zelo uspešni izvedbi igre *Ravbarski cesar*.

Ljudje smo nagnjeni k temu, da se organiziramo v skupine ali društva. Tako smo močnejši in mogoče majhni prispevki posameznikov se nakopičijo v vidne dosežke. Eden izmed njih je že častitljiva starost sama po sebi. V letu 2014 se bodo v počastitev obletnice odvijale mnoge z gasilstvom povezane aktivnosti in dogodki vseh vrst – literarni natečaji in razstave, športne prireditve, gasilska srečanja in maša, preventivne aktivnosti in posveti, gasilska orientacija in reli ter, kot osrednji dogodek praznovanja, slavnostna akademija in slavnostna parada ter veselica ob praznovanju 120-letnice. Pred poletjem vam bo v roke prišla tudi posebna številka *Vaščana* na temo gasilstva v Poljanah. Pri pripravi vseh naštetih dogodkov bodo gasilcem pomagali še mnogi posamezniki in organizacije, kot so GZ Škofja Loka, KS Poljane, OŠ Poljane, Poveljstvo občine Gorenja vas - Poljane, SK Poljane, ŠD Poljane in Vrtec Agata Poljane.

Vsi vaščani ste toplo vabljeni, da se udeležite kar največ dogodkov in z nami delite radost ob celoletnem praznovanju, ki bo z vami bolj veselo.

Jana Oblak

Med vitezi društev

Po koncu tiste predstave, ki smo jo Ta Duohtarjevi v začetku leta 2011 odigrali pri Svetem Duhu (bila je to 12. ponovitev), je Andrej Šubic – meni nič, tebi nič – seznanil publiko, da smo jih počastili z zadnjo ponovitvijo. »Zadnja ponovitev!« je suho zabrenčalo v glavi in pred mano se je odprla prostrana praznina. »Kako moreš izreči kaj tako nemogočega!« sem očitajoče zbrala misli in molče bentila (ker se za človeka, ki dela v kulturi, glasno bentiti ne spodobi) ter za stisnjenimi zobmi zadrževala neprebavljiv balvan jeze, užaloščenosti in obupa hkrati.

Hvala Nebu! Ponovitev ni bila zadnja. A prignala je do spoznanja, da gledališki oder neozdravljivo zastruplja! Načenjal je tudi moj duhovni mir in obupno iščoč leka, sem pristala v samem drobovju Kulturnega društva: v odboru, med vitezi poljanske kulture. Odločila sem se stopiti korak naprej od kritične opazovalke, zveste bralke, priložnostne poslušalke in stroge kulturniške ocenjevalke.

A kadar se kot nov mladič izvališ v starem gnezdu in v njem ne doživiš posebnega vpeljevanja, se je (preden glasno čivkneš) dobro najprej malo razgledati po neznani okolici. Odborniško omizje prve seje je razpravljalo s sedmimi glavami. Prva je pripadala novemu predsedniku, druga predanemu tajniku, tretja prizadevnemu blagajniku in zadnje štiri, med katere je bila všteta tudi moja, preostalim članom odbora. V dobri uri besedne izmenjave sem ujela temeljne pomene, kot so: poročilo, nov program, držati se roka, povezati se s šolo … Prestrogo uradni, nekam pisarniški pristop me je odbijal, a sem se vendar hitro priučila, da društveni odbor ne more biti družba naključnih prostovoljcev, ki se v prostem času ob kavi in lahkotnem klepetu skuša domisliti, čemu se je sestala.

Iščoč odgovora – na vprašanje, kdo so odborniki – , se sem pa tja dobi še dve možni trditvi. Prva pravi: *»Odborniki so v društvu vedno pripravljeni prevzeti vse delo.«* in druga: *»Odborniki so v društvu vedno pripravljeni prevzeti vse delo in ga preložiti na hrbte drugih.«* Prikimati ne morem nobeni. Raje izdelam svojo.

Odborniki morajo biti članstvu uradna opora, nekakšno ogrodje, skelet, ki daje celoti obliko in trdnost. So zanesljivi meceni, ki podprejo zanimivo idejo, med člani naberejo sodelavcev, ponudijo potrebna sredstva, k sodelovanju pritegnejo šolo, Cerkev in sosednja društva, seznanjajo javnost, se javno zahvalijo in kdaj pa kdaj na zasluženje prsi javno pripnejo kakšno priznanje.

Vse preveč je zato nepotrebnega godrnjanja po vogalih, ki daje slutiti, da je to ali ono društvo premalo aktivno, ob tem pa s prstom kažejo zgolj na odbornike. Spoštovani, osamljeni jezdeci še niso konjenica; odborniško omizje pa ne društvo. Tako kot Cerkev za svoj obstoj potrebuje vernike, društva potrebujejo članstvo, seveda aktivno. Zato je nesmiselno za vse, kar se v društvih dogaja in kar se ne dogaja, terjati odgovor zgolj od odbornikov. Iz izkušenj vam, godrnjavci, povem obratno zgodbo.

Prišel je mož iz zaledja – menda v začetku sploh ni bil član društva – , potrkal na vrata Kulturnega društva in vrgel na odborniško mizo izdelano zamisel. Najradovednejši ugriznejo vanjo prvi, se navdušeno ozrejo po sodelavcih in ko prikimajo še ti, se na vse mogoče načine iz zimskih brlogov skuša izbezati prebujeno, a tudi še zaspano članstvo. In kakor je v začetku ideja videti težko izvedljiva, se z večanjem števila sodelavcev še celo razraste ter razgiba širše življenje v kraju. To pa je najpomembnejši cilj, h kateremu mora stremeti vsako društvo.

Pa boste rekli: »Saj smo vam že mnogokrat ponujali svojo idejo in se iz nje na odboru ni nič izvalilo.« Seveda, če ste pa od daleč vrgli surovo kost, stisnili rep med noge

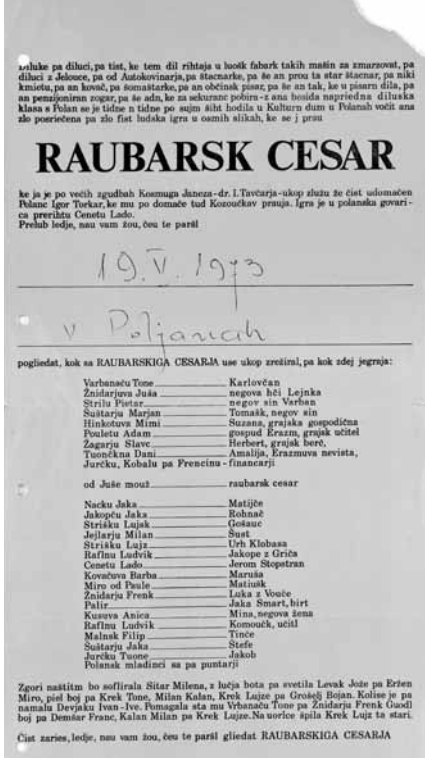

RAUBARSK CESAR

ke ja je po večih zgudbah Kosmuga Janeza-dr. I.Tavčarja-ukop zlužu že čist udomačen Polanc Igor Torkar,ke mu po domače tud Kozoučkav pravja. Igra je u polanaka govarica previhtu Cenetu Lado.
Prelub ledje, nau vam žou, ču te parši

19.V.1973

v Poljanah

pogliedat, kok sa RAUBARSKIGA CESARJA use ukop zrežirsl,pa kok zdej jegrajo:

Varbanaču Tone	Karlovčan
Žnidarjuva Juša	negova hči Lejnka
Stržiu Pietar	negov sin Varban
Šuštarju Marjan	Tomašk, negov sin
Hinkotuva Mimi	Suzana, grajska gospodična
Pouletu Adam	gospud Erazm, grajsk učitel
Zagarju Slavc	Herbert, grajsk berč,
Tuončkna Dani	Amalija, Erazmuva nevista,
Jurčku, Kobalu pa Frencinu	financarji
od Juše mouž	raubarsk cesar
Nacku Jaka	Matijče
Jakopču Jaka	Rohnač
Strišku Lujak	Gošauc
Jejlarju Milan	Šust
Strišku Lujz	Urh Klobasa
Raflmu Ludvik	Jakope z Grič
Cenetu Lado	Jerom Stopstran
Kovačuvu Barba	Maruša
Miro od Paule	Matijuk
Žnidarju Frenk	Luka z Vouče
Palir	Jaka Smart,birt
Kusuva Anica	Mina,negova žena
Raflmu Ludvik	Komouček, učitl
Malnsk Filip	Tinče
Šuštarju Jaka	Stefe
Jurčku Tuone	Jakob
Polanak mladinci sa pa puntarji	

Zgori naštitm bo soflrala Sitar Milena, z lučja bota pa svetila Levak Jože pa Eržen Miro, piel boj pa Krek Tone, Milan Kalan, Krek Lujze pa Grošelj Bojan. Kolise je pa namalu Devjaku Ivan-Ive. Pomagala sta mu Vrbanaču Tone pa Žnidarju Frenk Gsodl boj pa Demšar Franc, Kalan Milan pa Krek Lujze.Na uorice špila Krek Luiz ta stari.

Čist zaries, ledje, nau vam žou, ču te parši gliedat RAUBARSKIGA CESARJA

in šli – ne vem, zakaj – lepo mimo. Vedite, če imate idejo, vam jo bomo na društvu zgolj pomagali izpeljati. Za to smo vedno pripravljeni. Mogoče bomo zamisel skupaj z vami obrobili s kakšnimi dodatki, morda polepšali ali po potrebi raztegnili; čisto odvisno od razsežnosti navdušenja, ki ga boste prinesli s seboj. Brez njega nikar ne vstopite. Ideja ne bo oživela, ker diha samo na prečiščeno navdušenje.

Prežeti s sodobnim časom nas v mislih mogoče kdaj zanese, da bi morali prostovoljstvo v društvu vendarle podkrepiti z dodatkom v denarju ali vsaj s kakšnim njegovim nadomestkom, češ da je golo navdušenje preskromna spodbuda, nemara celo že preživeta. Ne dam se prepričati. Učinek bi bil prav nasproten. Denar je Zdrahar. Še med tako zvestimi prijatelji, nesebičnimi dobrotniki, tesnimi sorodniki naredi nepopravljiv razdor – pa bi ga ne med prostovoljci v odborih ali celotnih društvih. Zato mu, kolikor je mogoče, trdno zapiram društvena vrata.

In nikar ne mislite, da bomo potem v društvu razmetavali dragoceni čas, če že denarja ne moremo. Nikar strahu! V društvu se nikakor ne bi lotili stvari, ki bi bile po vsebini ali obliki take, da bi z njimi mučili ljudi, še najmanj krajane. Kar zopet ne pomeni, da smo kot narcisoidni larpurlartisti sami sebi namen. Odborniki in aktivni člani živimo s krajem. Zato se potrudimo vsaditi vanj tisto, kar v njegovo kulturno okolico naravno sodi, da jo polepša, oplemeniti, dvigne domačinom zavest in duha. Naše delo se potem beleži v uradne papirje, na elektronske strani in sem ter tja v cenjene domače časopise, kot je na primer tale *Vaščan*. In potem: »Kaj se zna, morda bodo postavači še celo skladali pripovedovalke ali pesmi, ko ne bo ne vas ne mene, ne kosti ne prsti.« Mogoče nas bodo v njih pribijali na nebo med svetleče zvezde ali klicali k odgovornosti kot črne grešnike, ki nismo delali drugega kot kraju in njegovi zgodovini škodo.

Sosedje, gasilci, imajo s tem, kaj bodo v društvu delali, verjetno manj težav. Pravzaprav dela niti ne morejo planirati in krajani smo še celo veseli, če ga imajo kakšno leto izrazito malo. »Ne brskaj po glavi za stvarmi, ki jih tam ni!« bi me lahko ustavil kakšen dober poznavalec gasilstva v Poljanah. In prav bi ravnal. Po pravici povem, da o življenju društev v Poljanah – razen seveda kulturnega – vem bolj malo; odborniki drugih društev pa o kulturnem verjetno ravno toliko. Še dobro, da imamo *Vaščana* in okrogle obletnice, ko se spodobi globlje pogledati v društveno sredino v kraju in stegniti vrat tudi k sosedom. In potem se prav rado zgodi, da nastopi med sosedi tista »plemenita sosedska nevoščljivost«, ki je tako zelo znamenita za ves slovenski rod od praveka dalje in ki je za razvoj ter napredek slovenstva pomembna, vse dokler se ne izrodi v maščevalnost. Saj veste, s čimer se ponašajo sosedje, to se mora izboljšati tudi pri nas doma. Na odboru Kulturnega društva smo na primer ob častitljivi obletnici sosednjega gasilskega društva (letos vam namesto »*Na pomoč!*« raje kličemo: »*Vse najboljše!*«) nevoščljivo ugotovili, da bi tudi sami radi praznovali okroglo obletnico, a kaj ko ne vemo, kdaj smo rojeni in kakšna je naša mladost. Vidite, letos se društvom delo kar samo ponuja.

Zato ne opazujte življenja v kraju od daleč. Vstopite vanj, tudi skozi društva. Ne bo vam žal, kajti društvena dejavnost krepi aktivnim krajanom samozavest, daje občutek pripadnosti kraju, podira pregrade predsodkov in politične razdvojenosti. Kraj pa postane živ, zanimiv in privlačen tudi za radovedneže iz drugih krajev. Skupaj z vami nam bo v taki skupnosti prijetno živet.

Jerneja Bonča

Podobe iz *Ravbarskega cesarja*, upodobljenega davnega leta 1973

Prizor iz filmske upodobitve Ravbarskega cesarja

Društveno življenje v Poljanah

Obletnica najstarejšega društva v kraju je lepa priložnost za pripravo širšega pregleda društvene dejavnosti na Poljanskem. V tem pogledu Poljanci enakovredno stopamo v korak s primerljivimi kraji, prav skozi društveno dejavnost pa pogosto nastajajo največji presežki v družbenem življenju kraja. V nadaljevanju so predstavljena vsa poljanska društva, pri posameznih društvih so navedeni tudi posamezniki (predsedniki, načelniki, starešine, poveljniki), ki so bili pripravljeni stopiti v ospredje in prevzeti odgovornost za njihovo delovanje.

Pomen društvene dejavnosti

Najprej si moramo odgovoriti na vprašanja, kaj je društvo, zakaj je nastalo, katere vrste društev poznamo … Nato pa, katera društva imamo v Poljanah in katera med njimi najbolj vplivajo na življenje Poljancev.

Društvo je organizirana skupina ljudi, ki ima skupne cilje in deluje po določenih pravilih. Član lahko postane kdor koli in za vse veljajo enaki pogoji. Delovanje društva določajo njegova pravila ali statut. Ker je društvo prostovoljno in njegovo delovanje ni nujno, se lahko kadar koli ustanovi ali ukine. Tudi svoje delovanje lahko spremeni (razširi, skrči).

Ljudje se v društva združujejo zaradi kulturnih, umetniških, strokovnih, športnih, znanstvenih, humanitarnih in drugih potreb. Nekatera društva so povsem lokalna, druga so lokalna in hkrati del vseslovenske povezave. Primera takih društev sta Prostovoljno gasilsko društvo Poljane in Čebelarsko društvo Blegoš.

Če se vprašamo, zakaj bi/smo postali član nekega društva, dobimo najrazličnejše odgovore. Nekateri se v društvo vključujejo že od otroških let. Društvo so jim predstavili, jih zanj navdušili, drugi sledijo prijateljem, staršem, tretji pa svoje želje in interese lažje uresničijo v društvu kot zunaj njega. Prepričani smo lahko, da bo triletnik, ki joka, če se zjutraj pred odhodom od doma ne igra gasilcev, postal gasilec, če ga bomo spodbujali v njegovi igri in želji.

Vsako društvo ima svojo zgodbo. Pišejo jo njegovi predsedniki, člani, somišljeniki, uporabniki njihovih storitev. Življenje društva je podobno našemu življenju, z vzponi in padci, delujejo dolgo ali pa so kratkotrajna, imajo velik vpliv in na veliko ljudi ali pa so bolj zasebna in omejena na ozko skupino ljudi, o nekaterih vemo veliko, o drugih skoraj nič.

Razvoj društvene dejavnosti v Poljanah in okolici

Kaj pa društva v Poljanah? Katera so? Katerih ni več, pa so povezovala ljudi? Kdaj lahko rečemo, da je neko društvo iz Poljan? Je to takrat, ko je njegov naslov v Poljanah, ko ima v naslovu navedeno poštno številko Poljan, ko so njegovi člani iz Poljan? Hitro se nam zgodi, da na neko društvo pozabimo ali ne vemo, da obstaja.

Društveno življenje na Slovenskem se je razmahnilo v drugi polovici 19. stoletja. V večjih krajih je bilo več društev in bila so specializirana. V manjših krajih je bilo ravno obratno, društev je bilo manj, zato pa so bila bolj vsestranska. Podobno se dogaja tudi danes.

»Gasilska fotografija« iz 30-ih let 20. stoletja (arhiv GD Poljane)

V Poljanah so pred prvo svetovno vojno zanesljivo delovala tri društva. Najstarejše, gasilsko društvo bo naslednje leto praznovalo 120-letnico. V zapisih do druge svetovne vojne se kot njegovo ime pojavlja **Gasilno društvo**. Za svoj začetek društvo šteje nakup prve brizgalne leta 1894. Nekaj let pozneje se je pojavilo še čebelarsko društvo, ki je bilo ustanovljeno leta 1911 kot **Čebelarska družina Poljane**, leta 1913 pa še **Kmetsko bralno društvo**. Vsestranskost društva v majhnem kraju potrjujejo gasilci. Poleg požarne varnosti so bile njihova dejavnost tudi veselice in tombole, s katerimi so poskrbeli za zabavo ljudi in zbiranje denarja za svoje delo. Leta 1906 so organizirali celo prvi ognjemet v Poljanah.

Kronološki pregled nastanka društev v Poljanah:

11. 6. 1894 po letu 1958	Brambeno društvo Pojav imena Prostovoljno gasilsko društvo Poljane (PGD Poljane).
v 20-ih in 30-ih letih	Orli
25. 3. 1911 1956 2011	Čebelarska družina Poljane ČD Poljane - Gorenja vas (pridruži se Čebelarska družina Gorenja vas) Čebelarsko društvo Blegoš
1913 – 1941	Kmetsko bralno društvo
1940–1952	Poverjeništvo RK Poljane Krajevna organizacija RK Poljane (do leta 1984 vključevala tudi Javorje)
*[1]	Krajevna organizacija ZB NOB
17. 7. 1946	Lovska družina Poljane
1951 3. 12. 1975 1996	Uprizoritev Cvetja v jeseni, velika verjetnost, da je takrat že bilo Kulturno društvo. Sprejeta pravila Kulturno umetniškega društva Poljane Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane
1953 1981	Turistično društvo Poljane Turistično društvo dr. Ivan Tavčar Poljane
9. 5. 1954 1968	Ribiška družina Poljane Ribiška družina Visoko
1970	Športno društvo Poljane
v 70-ih letih april 1998	Aktiv kmečkih žena Društvo podeželskih žena Blegoš
november 1992 – april 2007	Klub ljubiteljev vina
15. 1. 1999	Športno društvo Mladi vrh
8. 12. 2006	Karate klub Ronin
20. 8. 2007	Smučarki klub Poljane
10. 10. 2012	Plezalno društvo Cempin
17. 4. 2013	ŠD Slemene

Prva svetovna vojna je zaustavila delovanje društev, po njej se je ponovno okrepilo. Z delom so nadaljevali gasilci in čebelarji ter Kmetsko bralno društvo.

Slednje je največjo skrb posvečalo svoji knjižnici, ki je hranila leta 1925 štiristo knjig zabavne, leposlovne in poučne vsebine in imela okrog osemsto knjig letne izposoje. Društvo je organiziralo tudi predavanja iz gospodarske stroke. Ukvarjalo se je tudi s kulturno vsebino. Sredi 20-ih let se je silno trudilo obnoviti tamburaški zbor, za katerega je imelo na voljo vse inštrumente. Prikazali so tudi gledališke predstave, največ iz kmečkega življenja.

1 Podatek, označen z *, ni znan ali pa nam ga do zaključka redakcije te številke Vaščana še ni uspelo pridobiti. (op. ur.)

V tem obdobju so se društvom pridružili **Sokoli** in **Orli**, ki so bili tudi politično usmerjeni (Sokoli levičarsko, Orli desničarsko). Društvo Sokol Gorenja vas - Poljane (ustanovljeno leta 1921) se je z dograditvijo Sokolskega doma v Gorenji vasi (leta 1923) osredotočilo bolj na Gorenjo vas, čeprav so bili v njem dejavni tudi Poljanci. Orli so bili v Poljanah bolj ukoreninjeni, saj jih je podpirala Cerkev (poljanska župnija), ki je društvu nudila tudi svoje prostore. V zgornjih prostorih kaplanije so vežbali v telovadnih vajah ali pa vadili za gledališke igre, ki so jih potem odigrali najpogosteje na Cenetovem hlevu v Poljanah ali pod kakšnim kozolcem. V tridesetih letih sta gledališko dejavnost pri Orlih vodila Tone Varl in njegov oče. Telovadna dejavnost je bila pri Orlih in Sokolih ločena po spolu. V tridesetih letih je Orliče v telovadbi vodil Polde Čelik, Orlice pa Opaltarska Francka iz Poljan. Pomembna dejavnost Orlov (in Sokolov) so bili javni telovadni nastopi. Najodmevnejši so bili tabori. Enega takih taborov so v tridesetih letih organizirali tudi v Poljanah. Telovadni nastop, ki ga je spremljala godba na pihala iz Logatca, so prikazali na ravnini pri stari šoli. Organizirali so tudi tečaje (npr. kuharskega).

Zaradi druge svetovne vojne je društveno življenje ponovno zamrlo. Po vojni so društva oživela, vendar ne vsa. Ker se je leta 1945 spremenil politični sistem, se je spremenila tudi zakonodaja o društvih. Vsa predvojna društva so se morala ponovno registrirati. Za ustanovitev društva ni več veljal sklep ustanovnega občnega zbora društva kot pred vojno, temveč dan, ko je notranja uprava prosilcu izdala dovoljenje za delovanje. Želja oblasti je bila voditi ali vsaj nadzirati društvo, pa tudi, da se podobna društva v državi združujejo v vseslovensko zvezo. Prav tako v enem kraju ni smelo biti več društev s podobno vsebino. Tako so po vojni v Poljanah še najprej delovali gasilci in čebelarji. Gasilci so pomagali pri povojni obnovi in iskali prostor ter dovoljenja za nov gasilski dom. V povojnem času je bila ustanovljena krajevna organizacija **Združenja borcev NOB**.

Samostojno **Poverjeništvo RK** so v Poljanah ustanovili leta 1940, še pred začetkom druge svetovne vojne. Po vojni je najbrž začela delovati lokalna organizacija RK, vendar o tem ni pisnih dokumentov. Delovanje take organizacije je bilo smiselno, saj so ljudje potrebovali organizirano pomoč. Od leta 1952 do leta 1984 je Krajevna organizacija RK Poljane pokrivala tudi območje Javorij.

Kmalu po vojni (17. 7. 1946) je bila ustanovljena tudi **Lovska družina Poljane**. Njeno ustanovitev je omogočil Zakon o lovu, sprejet istega leta. Začetki lovstva v Poljanah so starejši. Pred drugo svetovno vojno so imeli lovski revir v Poljanski dolini v zakupu posamezni premožni ljudje.

Obstajala je gledališka skupina, ki verjetno predstavlja začetek današnjega **Kulturnega društva**. Dokaz zanj je igra Tavčarjevega *Cvetja v jeseni* iz leta 1951 in Cankarjevi *Hlapci* iz leta 1958. Igrali so na Kupčušu, kasneje pa v Kulturnem domu.

Ideološki pritiski na društva so se postopoma zmanjševali. Spreminjala se je zakonodaja o društvih. Društvo je bilo sredi 50-ih let že lažje ustanoviti. Postopek prijave je bil preprostejši. Leta 1974 je njihovo delovanje v celoti prešlo v pristojnost slovenskih oblasti.

Sprememba je vplivala tudi na Poljance. V tem času se je začela gradnja gasilskega doma. Organizirali so se ribiči in nastalo je turistično društvo.

Pred drugo svetovno vojno so imeli ribiški revir v dolini v zakupu različni zakupniki. Po vojni so revirje upravljale ribiške zadruge. Ko so leta 1954 spremenili zakon o ribištvu, so se zadruge preoblikovale v zveze ribiških družin. 9. maja 1954 so na ustanovnem zboru ribičev ustanovili **Ribiško družino Poljane**. Družina je bila 24. decembra 1959 vpisana v register društev takratne občine Škofja Loka in datum danes velja kot začetek organiziranega delovanja ribiške družine.

V Poljane je včasih prihajalo veliko turistov ali letoviščarjev, kot so jim rekli domačini. Zanje je bilo treba poskrbeti in nastalo je turistično društvo. Iz poročila upravnega odbora **Turističnega društva Poljane nad Škofjo Loko** za leti 1974–1975 je razvidno, da je bilo ustanovljeno že leta 1953. Skrbeli so za urejeno kopališče ob Sori, želeli so urediti sprehajalne poti, organizirali različne izlete po Sloveniji in v zamejstvu.

Šport v Poljanah v tem času še ni bil organiziran v posebno društvo. Vseeno so športni navdušenci razmišljali o skakalnici. Povezali so se z ing. Stankom Bloudkom, ki jim je napravil načrt in obljubil denarno pomoč. Ker niso imeli društva, je bil denar nakazan Telovadnemu društvu Gorenja va**s**, skakalnica pri Podbregarju pa je bila uradno objekt tega društva. Otvoritvena tekma na skakalnici je bila 4. aprila 1954.

Skoki na skakalnici v Predmostu, 1959

70-ta leta predstavljajo razcvet društvenega življenja v Poljanah, ki se je nadaljeval še v 80-ta leta. Uradno sta bila ustanovljena športno in kulturno društvo, povezovati so se začele kmečke žene, starejša društva pa so nadaljevala z uspešnim delom.

Športno društvo Poljane je bilo uradno ustanovljeno leta 1970. Največja želja ustanoviteljev društva je bila organizacija mladih, da bi jih navadili na zdravo športno življenje brez alkohola in cigaret. Želja, ki je aktualna še danes. Dve leti pred nastankom društva je bila v Poljanah ustanovljena uspešna skakalna šola. Osnovna dejavnost društva je bilo smučanje. Uredili so smučišče na Golavi, pomagali pri skakalnici pri Podbregarju in prirejali tekme. Ena najodmevnejših tekem je bilo pionirsko prvenstvo Jugoslavije v skokih. Na Golavi so organizirali smučarske tečaje. Člani so opravljali izpite za učitelje smučanja in sodniške izpite za smučanje in smučarski tek.

Po letu 1985 so bile zime z malo ali skoraj nič snega, kljub temu se društvo ni intenzivneje preusmerilo v druge panoge. V Poljanah pogojev zanje ni bilo. Ni bilo ustrezne telovadnice in igrišč, propadlo je še teniško igrišče. Društvo je postalo manj aktivno in prepoznavno. Tik pred zelenimi zimami so kupili za tiste čase zelo sodobno uro za merjenje časa na smučarskih tekmah. Ker doma niso imeli dela, so merili na Starem vrhu in Soriški planini.

Kot uraden začetek delovanja **Kulturnega društva** se navaja 3. 12. 1975, ko je društvo sprejelo svoja pravila. Najpomembnejši in najstarejši dejavnosti društva sta glasba in gledališče. Obe sta bili v Poljanah prisotni že veliko pred uradnim nastankom društva.

Gledališče je bilo dolga leta ena vodilnih skupin društva. Največkrat so Poljanci igrali Tavčarjevo *Cvetje v jeseni* (1951, v sezoni 1962/63, leta 1993 posneta). Tavčarjeva dela so bila navdih še za *Ravbarskega cesarja, Šarucovo slivo, Holekovo Nežiko*, po zbirki podob *Med gorami: Slike iz loškega pogorja* je nastal cikel monodram. Drugo močno področje delovanja društva je bilo glasba. Spomnimo se noneta Blegoš.

Lovska družina je leta 1974 kupila stavbo Na Produ, v začetku 80-ih let so izdelali lovsko karto. Lovstvo je več kot le lov. Dejavnost obsega gojitev divjadi in varstvo živali. Trudijo se izboljšati naravne pogoje za življenje posameznih vrst živali in to predvsem avtohtone divjadi ter ogroženih vrst.

Med najaktivnejšimi društvi v Poljanah v 70-ih in na začetku 80-ih let je bilo **Turistično društvo**. V tem obdobju se je manjšalo število letoviščarjev, ki so zahajali v Poljane na letni dopust, povečevalo pa se je število zaposlenih na Geološkem zavodu oz. v Rudniku urana Žirovski vrh, pa tudi število vikendašev. Turistična taksa je bila še vedno zanesljivi vir prihodka. Tako so lahko kupili prvo vlečnico (še pred ustanovitvijo ŠD Poljane), skrbeli za urejenost in čistočo kopališča in kraja, organizirali razne prireditve in izlete, skrbeli za informacijsko pisarno in promocijo kraja (izdali značke in razglednice), sodelovali s Kosmovo domačijo pri številnih obiskih rojstne hiše Ivana Tavčarja in Kulturnim društvom pri organizaciji prireditve Tavčarjevi dnevi.

Gasilsko društvo je širilo svojo dejavnost. Želeli so kupiti nov gasilski avto, ki bi ustrezal hribovitemu svetu okrog Poljan in bi gasilci lažje pomagali ljudem. Leta 1978 so začeli ustanavljati trojke po vaseh. Usposobili so jih za ravnanje z motorkami. Vedno več skrbi so namenjali preventivi in vzgoji, pa tudi vključevanju otrok v gasilske vrste. Uspešno so sodelovali na meddruštvenih, medobčinskih, republiških in državnih tekmovanjih. Del preventivnega delovanja je bila vključitev v akcijo »Nič nas ne sme presenetiti«, v okviru katere so prodajali gasilne aparate in hkrati kupce seznanili z ravnanjem z njimi v primeru požara. Prostori društva so postali premajhni. Stekle so priprave za gradnjo prizidka. 10. 7. 1983 je bila slovesna otvoritev prizidka, hkrati so gasilci prevzeli novo terensko vozilo. Jeseni istega leta so dobili še specialno kombinirano gasilsko vozilo, ki je omogočalo gašenje z vodo, s prahom in peno. Pripravljali so letovanja za otroke v Fažani, kasneje taborjenje ob Kolpi. Leta 1990 pa so pomagali pri reševanju premoženja med poplavo in pri odpravljanju njenih posledic.

Pomemben prelom za društveno dejavnost je pomenila zamenjava političnega sistema v začetku 90-ih let in s tem prehod na tržno ekonomijo. Številna društva so v novih razmerah morala v določeni meri ponovno premisliti svoje cilje delovanja, posamezniki pa so večkrat kot prej postavljeni pred vprašanje, kje je pri določeni dejavnosti meja med zdravim prostovoljstvom in storitveno dejavnostjo. Kljub navedenemu v današnjem času društvena dejavnost v veliki meri dobiva še dodaten zagon. Danes tako lahko društvo ustanovimo brez posebnih težav. Za ustanovitev potrebujemo najmanj tri fizične osebe, ustanovitelji pa na ustanovnem zboru sprejmejo sklep o ustanovitvi in statut. Nato podamo zahtevo za registracijo društva na upravni enoti, na območju katere bo sedež društva.

Število društev v Poljanah je danes največje v zgodovini. Starejša društva so se ohranila, nastala so nova, predvsem na športnem področju. Kaj se dogaja z njimi, je opisano v naslednjem poglavju, v katerem si društva sledijo po starosti. Zajeti so tudi podatki o vodilnih osebah društev od njihovega nastanka dalje.

Pregled društev in njihovi predsedniki

Prostovoljno gasilsko društvo Poljane v okviru svoje osnovne dejavnosti veliko pozornost namenja izobraževanju gasilcev. Razvoj tehnologije zahteva dodatna izobraževanja in usposabljanja. Članom omogočajo izobraževanje za napredovanje in specializacijo. Tekmovanja pa pokažejo pripravljenost na hitro in učinkovito intervencijo. V zadnjih letih so poleg reševalnih akcij, intervencij in rednih vaj posodabljali vozni park, zbirali odpadno železo, organizirali gasilske veselice, koncerte, evakuacije šole, dneve odprtih vrat gasilskega doma, se pripravljali na tekmovanja. Veliko pozornost društvo namenja tudi delu z mladino, pri čemer na območju škofjeloške regije redno dosega najvišja mesta. Na kvizu gasilske mladine pa so v kategoriji starejših pionirjev dvakrat (2010 in 2011) osvojili celo naziv državnih prvakov. Leta 2012 je društvo prevzelo nov gasilski prapor.

	Predsedniki (do leta 1933 načelniki)		Poveljniki
1894–*	*		
1903–1911	Valentin Šubic		
1911–1913	Jožef Jesenko		
1913–1921	Franc Marolt		
1921–1924	Ludvik Jezeršek		
1924–1928	Franc Marolt		
1928–1929	Ludvik Jezeršek		
1929–1931	Aleš Kloboves		
1931–1935	Ivan Šubic	1933	Aleš Kloboves
1935–1937	Leopold Miklavčič	1934–1937	Alojz Kokalj
1937–1946	Ciril Šubic	1937–1948	Franc Čadež
1946–1948	Jože Trpin		
1948–1949	Janez Režek	1948–1954	Martin Lešnjak
1949–1961	Ciril Šubic	1954–1959 1959–1962	Jože Trpin Martin Lešnjak
1961–1964	Jakob Kokalj	1963–1964	Jože Trpin
1964–1972	Jože Trpin	1964–1974	Danijel Šubic
1972–1979	Filip Čadež	1974–1976	Lado Frlan
		1976–1985	Danijel Šubic
1979–1979	Janez Cankar		
1979–1987	Branko Peternelj	1985–1997	Franci Podobnik
1987–1993	Andrej Klinec		
1993–1997	Matjaž Rudolf		
1997–1999	Andrej Dolenc	1997–	Matjaž Rudolf
1999–2003	Andrej Klinec		
2003–2008	Slavko Demšar		
2008–2013	Metod Slabe		
2013–	Janez Oblak		

Medenjak ob 100-letnici društva

Čebelarsko društvo Blegoš se je do praznovanja 100-letnice imenovalo ČD Poljane - Gorenja vas. S preimenovanjem v Čebelarsko društvo Blegoš so želeli povečati prepoznavnost, ime pa se je uskladilo z blagovno znamko Med izpod Blegoša. Od nastanka so glavne naloge društva izobraževanje čebelarjev, seznanjanje z novostmi, doseganje čim višje kvalitete medu, ozaveščanje o pomenu čebel in uporabe medu v vsakdanjem življenju. Leta 2004 so pripravili prvo čebelarsko pot v Sloveniji.

1911–1946	Ignac Čadež
1946–1950	Florjan Gostič
1950–1980	Slavko Inglič
1980–1984	Marko Demšar
1984–1996	Slavko Inglič
1996–	Štefan Inglič

Krajevna organizacija RK Poljane (KORK Poljane) je humanitarna organizacija. Njena glavna naloga je skrb za starejše, družine in posameznike v stiski, obveščanje o krvodajalskih akcijah ter v sodelovanju z območnim združenjem RK Škofja Loka reševanje primerov, ki presegajo njene zmožnosti.

šestdeseta leta – 1983	Pavla Gerlevc
1983–1987	Anica Krmelj
1987–1998	Majda Debeljak
1998–	Martina Hrovat

Lovska družina Poljane sodeluje s sosednjimi lovskimi družinami. Organizirajo tečaje in predavanja. Svoje prostore posojajo tudi drugim društvom in združenjem. Lovci sodelujejo pri različnih očiščevalnih akcijah. Ukvarjajo se z gojitvijo divjadi, oceno škode od divjadi, ekologijo, s strelstvom, z vzgojo, s propagando.

1946–1958	Jože Perko
1959	Andrej Bizjak
1960	Jernej Mrak
1961	Maks Mrak
1962–1966	Andrej Bizjak
1967–1974	Franc Miklavčič
1975–1981	Tone Čadež
1982–1983	Janez Jelovčan
1984–1986	Franc Miklavčič
1987–1988	Anton Čadež
1989–1991	Stane Čadež
1992–1995	Tone Čadež
1996–1997	Tone Bogataj
1998–1999	Jure Rihtaršič
2000–*	Lado Dolenec, Tone Marc, Janez Bogataj

Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane je organizirano v sekcije. Pod njegovim okriljem delujejo glasbena skupina Planinca, Poljanski orgličarji, fotografska, gledališka, jezikovno-zgodovinska, likovna in literarna sekcija. Društvo organizira tradicionalne prireditve: kulturni praznik, dan staršev, dan državnosti in miklavževanje. Poleg tega so njegovi člani prisotni tudi na številnih drugih prireditvah v Poljanah: koncerti, igre, monodrame, razstave, fotografski natečaji, ustvarjalne počitniške delavnice, predstavitve knjig, prireditve ob praznovanjih …

Posebno odmevno je projektno ustvarjanje z naslovom *Tavčarjev kulturni teden,* v okviru katerega se je kulturno društvo povezalo tudi z drugimi ustanovami v kraju (šolo, Kulturnim centrom slikarjev Šubic, knjižnico) in pripravilo sklop kulturnega dogajanja, ki je preseglo čas enega tedna. Tako so pred dvema letoma pripravili okroglo mizo o Ivanu Tavčarju, ki jo je spremljala vrsta kulturnih prireditev: gledališke predstave, razstave, bralni maraton učencev, otroške ustvarjalne delavnice. Prav tako odmeven je bil letošnji *Tavčarjev kulturni teden*, ki se je imenoval Tavčarjeva poljanska retrospektiva. V štirih večerih so predstavili vsa Tavčarjeva dela, ki so bila v preteklosti uprizorjena na poljanskem odru. To so *Ravbarski cesar, Cvetje v jeseni, Šarucova sliva* in *Holekova Nežika.*

1963–1966*	Tone Varl
	Jože Trpin
1973*–1981	Franc Trpin
1981–1984	Pavla Kajfež
1984–1986	Jože Klemenčič
1986–1993	Jaka Šubic
1996–2006	Majda Debeljak
2006–2011	Miha Tušek
2011–	Izidor Jesenko

Turistično društvo Poljane se je leta 1981 ob 130-letnici Tavčarjevega rojstva preimenovalo v **Turistično društvo dr. Ivan Tavčar Poljane**. V obdobju po letu 1990 je društvo v sodelovanju z gostilno Na Vidmu organiziralo martinovanje, vsako leto organizirajo postavitev in okrasitev novoletne jelke ter prvomajski

Na kopališču v Poljanah

pohod čez Bukov vrh in Vinharje. Bili so pobudniki in soorganizatorji pohodov in kolesarjenj ob dnevu državnosti. Postavili so označevalne table za pohodne poti na Gabrško goro, Bukov vrh itd. Ob vstopu Slovenije v EU so sredi Poljan postavili smerokaz z navedbo oddaljenosti evropskih mest od Poljan. Sodelujejo tudi pri spomladanskih čistilnih akcijah in obnavljajo klopce na področju Krajevne skupnosti Poljane.

*–1953	ustanovitev povojnega društva
*–1968	Franc Tavčar
1968–1975	Janko Dolenc
1975–1980	Adam Sitar
1980–1982	Franc Kokalj
1982–1984	Vinko Kržišnik
1984–1990	Tomaž Poljanšek
1990–*	Franc Demšar
1996–2001	Bojana Avguštin
2001–	Tone Krek

Ribiška družina Visoko se je do leta 1968 imenovala RD Poljane. Naloga ribiške družine je upravljanje in gospodarjenje z vodami v revirju, v skladu z ribiško-gojitvenim načrtom ter sklenjeno koncesijsko pogodbo z državo. Zato morajo zagotavljati čim boljše življenje v vodah (vlaganje v gojitvene potoke, vlaganje v športno ribolovne vode …). S športnim ribolovom vse bolj prispevajo k turistični ponudbi Poljanske doline. V zadnjih letih se ribiška družina vse bolj ukvarja z neustreznimi gradbenimi posegi v vodotoke, saj se reke in potoki vse bolj spreminjajo v kanale z neustreznimi, poravnanimi kamnitimi oblogami. Problem so tudi številne čaplje in onesnaževanje.

1954–1958	Jože Tavčar
1958–1960	Boris Kalin
1960–1962	Kristjan Derganc
1962–1970	Ambrož Koritnik
1970–1978	Črt Potočnik
1978–1982	Ivo Šventner
1982–1988	Bojan Bunc
1988–1992	Vlado Potrč
1992–2002	Janez Dolinar
2002–2012	Stane Demšar
2012–	Janez Demšar

Po uspešnem delovanju društva v 70-ih in 80-ih letih ter zastoju ob zelenih zimah konec 80-ih let je vodenje **Športnega društva Poljane** leta 1994 prevzela nova generacija. Dejavnost se je sčasoma razširila in se reorganizirala v sekcije, in sicer za smučanje, kolesarjenje, košarko, namizni tenis, nogomet, floorball in tek, istočasno je društvo v okviru možnosti skrbelo tudi za splošno rekreacijo. Sprememba je napravila društvo zanimivo tudi za nesmučarje. Kljub spremembi je smučanje ostalo vodilni šport društva. Leta

2001 so ustanovili alpsko šolo, ki je vsako leto vključevala več otrok. Dejavnost je z leti postala tako obsežna, da so leta 2007 ustanovili **Smučarski klub Poljane,** ki je prevzel vse dejavnosti smučarske sekcije športnega društva. Skupaj s tekmami, ki so jih ponovno prirejali na Golavi in Starem vrhu, se je razvijala časomerilska ekipa, ki je najprej delovala izključno na področju smučanja. Z leti si je nabirala izkušnje in prepoznavnost. Od leta 2003 deluje pod imenom Timing ŠD Poljane in je danes ena najbolj prepoznavnih in priznanih v državi. Zadnja leta sodelujejo na več kot 80 športnih prireditvah po Sloveniji.
Danes društvo organizira tradicionalne prireditve *Visoški tek, Kolesarska dirka na Stari vrh,* floorballski turnir *Švicbol Poljane* ter skrbi za nastopanje ekip in posameznikov floorballu, teku in kolesarstvu. Aktivne so floorballska, tekaška in kolesarska sekcija ter posamezne rekreativne skupine, ki vadijo v novi telovadnici osnovne šole. Glavni izziv za prihodnja leta predstavlja nov zagon na področju splošne rekreacije za najširši krog krajanov.

Maskote sekcij

1970–1981	Drago Kisovec
1981–1985	Darko Oblak
1985–1992	Anton Krek
1994–1996	Jože Debeljak
1996–2003	Aleš Hren
2003–2009	Aleš Šubic
2009–2013	Gašper Debeljak
2013–	Janez Čadež

Novembra 1992 je bilo ustanovljeno društvo z zanimivim imenom **Klub ljubiteljev vina**. Člani so želeli seznanjati člane in nečlane z zgodovino in s pomenom vinogradništva na Slovenskem in širše, posredovati in vzgajati kulturo pitja vina, organizirati izlete in potovanja v vinorodna področja ter organizirati degustacije vinskih kleti in vinogradnikov. Društvo je prenehalo z delovanjem aprila 2007.

1992–2007	Janez Kloboves

Aprila 1998 je bilo ustanovljeno **Društvo podeželskih žena Blegoš**. Nastalo je z reorganizacijo aktivov kmečkih žena. Delovanje je tudi v tem društvu organizirano v sekcije: sekcija pevskega zbora, bariton frajton, likovna in dramska sekcija. Članice društva povezuje želja po dodatnem izobraževanju, druženju, izmenjavi informacij, skrbi za družino in okolje.

1998–2010	Marjeta Kokelj
2010–	Joži Demšar

Športno društvo Mladi vrh je bilo ustanovljeno 15. januarja 1999. Namen društva je zagotavljanje dodatne športne aktivnosti za učence OŠ Poljane. V okviru društva lahko otroci iz vrtca in učenci šole sodelujejo pri različnih krožkih, če želijo, se lahko udeležijo tudi tekmovanj. Za osnovnošolce so organizirani nogomet, košarka, rokomet, mini rokomet, odbojka, orientacijski tek, plesni, šahovski in planinski krožek. Društvo omogoča tudi vadbo gimnastike in iger z žogo za vrtec.

1999–	Janez Titan

Šport je področje, na katerem je v zadnjih letih v Poljanah aktivnih največ društev. Poleg že omenjenih ŠD Poljane in ŠD Mladi vrh s sedežem na našem območju delujejo še Karate klub Ronin, SK Poljane, Plezalno društvo Cempin in ŠD Slemene. Številni Poljanci seveda sodelujejo tudi v »tujih« športnih društvih oz. klubih, nekateri celo zelo uspešno. Primera takšnih klubov sta npr. Smučarsko-skakalni klub Alpina iz Žirov in Košarkarski klub Gorenja vas.

Karate klub Ronin je bil ustanovljen 8. decembra 2006. Društvo skrbi za razvoj shotokan stila karateja v Poljanski dolini, učenje izvirnega japonskega karateja, športno rekreacijo, vključevanje posameznikov v tekmovalne sisteme in izobraževanje svojih inštruktorjev na državnem in svetovnem nivoju.

2006–2008	Jurij Šubic
2008–	Domen Poljanšek

Smučarski klub Poljane je klub, ki je nastal s preoblikovanjem smučarske sekcije ŠD Poljane in je prevzel vse dejavnosti te sekcije. Ustanovljen je bil leta 2007. SK Poljane ne bi bilo brez ŠD Poljane in smučarskih navdušencev v kraju, ki so ta šport organizirali že leta pred ustanovitvijo ŠD, danes pa tudi sam uspešno nadaljuje in razširja to bogato tradicijo. SK je včlanjen v Smučarsko zvezo Slovenije in s svojimi tekmovalci sodeluje v uradnih tekmovanjih v mlajših kategorijah. Uspešno sodelujejo tudi s smučiščem na Starem vrhu in s sosednjimi smučarskimi klubi.

2007–2011	Pavle Logar
2011–	Matjaž Kržišnik

Ustanovni zbor **Plezalnega društva Cempin** je bil 10. oktobra 2012. Po pridobitvi pozitivnih mnenj Meddruštvenega odbora planinskih društev Gorenjske je društvo v decembru 2013 postalo polnopravni član Planinske zveze Slovenije. Zgradili so plezalno steno za vadbo osnovnošolcev, članov društva in rekreativcev. Organizirajo tudi alpinistično šolo.

2012–	Drago Frelih

Športno društvo Slemene je bilo ustanovljeno aprila 2013 in je najmlajše med športnimi društvi. Člani društva se ukvarjajo predvsem z nogometom, košarko in kolesarjenjem. V juniju organizirajo srečanje harmonikarjev na Slemenih, prvo nedeljo v septembru pa pohod in kolesarjenje. Načrtujejo organizacije turnirjev v nogometu, košarki, namiznem tenisu, organizacijo smučarskih izletov ter nadaljevanje stalnih prireditev, kot sta srečanje harmonikarjev in kolesarjenje.

2013–	Matej Ržek

Zaključek

Društev ni brez njihovih članov, prostovoljnega dela in vztrajnosti. V prispevku niso omenjeni z imeni, razen predsednikov društev. Mogoče članom delamo krivico, saj verjetno niso redki primeri, ko so bili nekateri člani glavna gonilna sila posameznih društev v določenih obdobjih. A v življenje društev je vpetih preveč ljudi, da bi lahko imenovali vse. Zato je bolje, da ne izpostavimo nikogar, kot da bi koga izpustili. Naša odgovornost je, da se zavedamo truda, ki ga društva vlagajo v naša življenja, njihovega vpliva na to, da nam je lepše, da nam je varneje in da smo bolj prepoznavni v širšem okolju. Zato tudi če nismo njihovi člani, podprimo njihovo delo in se udeležujmo prireditev, ki jih pripravljajo tudi za nas.

Mirjam Šinkovec;
Jaka Šubic, Aleš Šubic, Jerneja Bonča

Viri podatkov[1]:
Publikacije društev ob njihovih obletnicah.
Različne številke Vaščana.
Gradivo, ki so ga pripravili člani društev.
Gradivo, ki so ga zbrali nekateri člani UO Vaščana.
Spletne strani društev.

1 *Podatki ob pisanju članka večinoma niso bili preverjeni v prvotnih virih.*

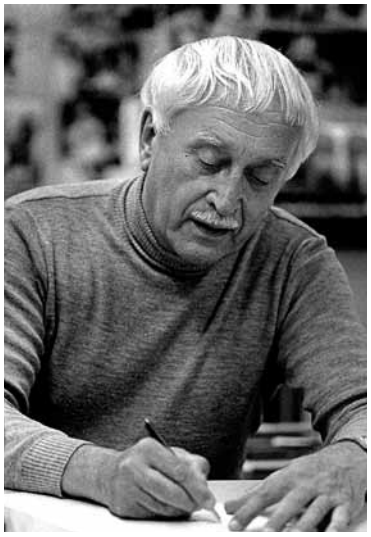

Se spomnite moža gladkih, belih las, na vrhu glave zaščitenih s francosko baretko, tako s šiltom. In njegovi brki so bili prav takšni, le strožje v ščetko zloženi. Posebno poleti ste ga morda ujeli, ko se je vzpenjal na žensko Rogovo kolo in se z njim potem prevažal po Poljanah, najpogosteje na relaciji Predmost–Poljane in spet nazaj. Nikoli nismo vedeli, kako mu je pravzaprav ime; eni so trdili, da je Igor Torkar, drugi, da je Boris Fakin. A rekli smo mu kar samo Fakin, kar je pomenilo nekaj takega kot Bolantač ali pa Žagar; se pravi domače ime, ki ga je dobil skupaj s svojo hiško v Predmostu, kamor se je zatekal s svojo družino, ko se je naveličal Ljubljane. Med Poljanci je zaslovel z gledališko predstavo Ravbarski cesar, ki je nastala izpod njegovega peresa in v njegovi režiji na domačem odru z domačimi igralci. Toda, ali smo ga res poznali? Če bi pred desetimi leti zemlja ne terjala njegovega telesa, bi letos praznoval svoj 100. rojstni dan. V Poljanah smo se ga s kulturno prireditvijo spomnili prav na dan njegovega rojstnega dne. Njegovo razburkano življenje pa ob tej obletnici odstiramo tudi v Vaščanu.

… In zvezde so strjene kaplje krvi

(Ob 100-letnici rojstva Igorja Torkarja)

13. oktobra je minilo 100 let, odkar je v prostorih šole v Kostanjevici prijokal na svet deček. Starša sta mu dala ime Boris. Njegov oče, Anton Fakin, je bil nadučitelj v na novo zgrajeni šoli v Kostanjevici. Vsakemu otroku ob rojstvu zaželimo srečo in upamo, da bo imel le malo razlogov za jok. Ob prebiranju drobcev iz življenja Borisa Fakina (kot pisatelj si je dal ime Igor Torkar) se sprašujem, kam so se ob njegovem rojstvu skrile dobre vile. V življenju je prav gotovo veliko jokal, še več pa tiho in trmasto pretrpel krivice, ki so se mu kar naprej dogajale. Ljudi zaznamuje zemlja, na kateri se rodimo. In Igorja Torkarja je zaznamoval Kras. Bil je kot drevo na Krasu, ki ga burja ne upogne, ne uniči ga pripeka in ne mraz.

Leto po njegovem rojstvu se je pričela prva svetovna vojna. Družina se je morala izseliti. V šolo so se naselili vojaki. Naši kraji pa so občutili vse grozote te strašne vojne. Po končani vojni, ko je Evropa slavila mir, je v srca naših ljudi padla nova kaplja grenkobe. Primorsko je dobila Italija. Veliko naših ljudi se je izselilo v matično domovino. Med njimi tudi družina Antona Fakina. Najprej so se preselili v Maribor, kasneje pa v Ribnico na Dolenjskem. Boris je obiskoval poljansko gimnazijo v Ljubljani. Njegov razrednik je bil literarni zgodovinar dr. France Koblar. Tudi med ostalimi profesorji je bilo kar nekaj znanih imen, kar je na mladega človeka prav gotovo imelo pomemben vpliv. Po maturi se je najprej vpisal na pravno fakulteto in kot je sam povedal, kmalu ugotovil, da ta preobsežni študij ni zanj. Študiral je kemijo in leta 1941 diplomiral. Že v študentskih letih je bil politično aktiven. Bil je levičarsko usmerjen, vendar že zelo mlad izrazito kritičen do slepe partijske poslušnosti Moskvi. Bil je soustanovitelj študentskega društva »Slovenski klub«. Ustanovljen je bil leta 1938 v Ljubljani. Člani so bili odločno slovensko usmerjeni študenti. Njihovo geslo je bilo: »Ne Moskva ne Rim, Ljubljana!« Kar pomeni: ne komunisti ne klerikalci. Slovenci! Torkar sam pravi, da je to ena izmed prvih zamisli za svobodno, samostojno Slovenijo. Ti mladi so se zbirali in pisali v ilegalnem akademskem listu *1551*. Član in urednik je bil Igor Torkar. V tem času si je že nadel ta psevdonim in pod tem imenom objavljal v *Sodobnosti*, v *Ponedeljkovem Jutru* in v *Modri ptici*. Tik pred vojno, leta 1940, je objavil svojo prvo pesniško zbirko *Blazni Kronos*. V knjigi satiričnih sonetov imajo pomembno vlogo tudi ilustracije Nikolaja Pirnata. Poezija in ilustracija sta kritika politike, kulture in splošnega stanja duha tik pred drugo svetovno vojno. Knjigo je takratna oblast zaplenila. V intervjuju ob svoji 85-letnici pisatelj pravi, da je bila to za knjigo prvovrstna reklama, saj je bila v roku dveh tednov popolnoma razprodana. Leta 1941 se je poročil z Vido Lojk, ki je kasneje postala akademska slikarka Vida Fakin. Čez dve leti se jima je rodila hčerka Mojca. Istega leta je bil kot aktivist OF odgnan v koncentracijsko taborišče Dachau. Tudi v taborišču je pisal. Te njegove pesmi so tako boleče izpovedne, da nam po branju pustijo v ustih grenak okus, v srcu pa neskončno žalost.

RAZGOVOR BREZ BESED S CVETOČIM DREVESOM

Pomlad na vrt raztresa zelenino,
ko vrtnica diši Drevo cvetoče,
hudobna roka pa iz zlobe vroče,
nareže z nožem mlado deblovino.

Žareče cvetje tiho je ugasnilo
in rana v deblu smolne solze lije,
zeleno listje v boli se je zvilo,
ko listni hrošč poslednji sok mu pije.

Pomlad naslednjo v svili zelenine
Drevo na novo ziba mlado cvetje.
O, večno novo staro razodetje:

Kar živo, mlado je, težko pogine!
Prestal trpljenje bom krivične ječe,
kot noža rane je Drevo cveteče.

Zapor, 1949

SILVESTROVA NOČ V ZAPORU

Ko že četrtič sam Silvestra sem slavil
in žlahtni rum spoznanja sem do jutra pil,
napisal za zapahi kljub trpljenju
veselo pripovedko sem o ognju:

Moj bratec ogenj v peč se da zapreti
in zapahníti za železna vrata
in da se mu z lahkoto zrak odvzeti,
da mu bledí in mre svetloba zlata.

Vendár, doklêr je živ, toplota ognja

ne v čas ne v prostor se ne da vkleníti,
ne da se v črni pêči upepelíti,
svobodna gre skoz vsa zaprta vrata!

Od vekomaj je pesnik v ječi črni,
a misel neminljiva in bogata,
ki mu vzletava kot metulj srebrni,
svobodna gre skoz vsa zaprta vrata!

(Igor Torkar, Silvestrova noč v zaporu, v: Pesmi osekle samosti, str. 91)

BREZ NASLOVA

Popotnik, ki pozimi truden roma
skoz metež nočni in vihar sneženi,
ko grizejo mrazovi ga strupeni,
gorje, če sede prej, ko v izbi doma.

Ko tiho dremal bi v sneženi jami
in tiho bi mu mrla volje sila,
bi tiho sedla smrt k njegovi rami
in tiho bi ga s snegom pregrnila.

Ko romam zmučen skoz krivično ječo,
ne smem, ne smem počiti v mislih nate,
ti moja Vida, Mojca moja mila,

da v solzah volja ne bi mi utonila,
ko lumpi mečejo laži robate
v resnico v mojem srcu krvavečo.

Zapor, 1949

In vendar je tudi v tej poeziji nekaj pozitivizma. V taborišču je dočakal konec vojne. Vrnil se je v Ljubljano in kot inženir kemije dobil službo na Ministrstvu za industrijo in rudarstvo. 1946 je izšla epska pesnitev *Kurent*, ki govori o medvojnem trpljenju naših ljudi. Tudi to knjigo je ilustriral Nikolaj Pirnat. V tem kratkem času svobode so mu politiki dali jasno vedeti, kje je njegovo mesto. Boris Kidrič je na nekem zborovanju povedal: »Da bodo že na začetku svobode naša stališča jasna: Partizani so prva liga, lageraši so druga.« Še v najbolj morastih sanjah pa si ni predstavljal, kaj ga čaka.

Aprila 1948 je bil aretiran. Na zloglasnih stalinističnih dachauskih procesih je bil obsojen na šest let zapora s prisilnim delom, na zaplembo premoženja in na izgubo državljanskih pravic. Montirani procesi so bili pripravljeni po Stalinovem vzorcu. Vsi, ki so bili kadar koli v zahodni Evropi, celo taboriščniki, so bili osumljeni, da so kapitalistični vohuni. Nikakor ni verjel, da je kaj takega mogoče. Pritožil se je in kazen so mu zvišali na dvanajst let. V zaporu je preživel štiri leta. Osemnajst mesecev je bil v samici. Torkar sam pravi, da je bilo v Dachauu hudo, tu pa še huje.

Po štirih letih je bil pogojno izpuščen. Dve leti ni dobil službe. Doletelo pa ga je tudi tisto najtežje, kar lahko doleti pisatelja. Prepovedali so mu objavljati. Nekoč je rekel, da je takrat tudi prijatelja našel samo v pasji uti. Ko so se razmere nekoliko uredile, se je zaposlil na Akademiji za upodabljajoče umetnosti. Kot pisatelj se je več posvečal dramatiki. Njegova dramska besedila so igrali po vsej državi. Napisal je prvo televizijsko igro v Sloveniji z naslovom *Jugoslavija ekspres.* Več dramskih tekstov, ki jih je pošiljal na anonimne natečaje pod tujim imenom, je bilo nagrajenih (*Balada o taščici, Pisana žoga, Študentska soba*). V dramska besedila je vključeval sodobne elemente. Režiser Jože Babič je rekel, da je *Pisana žoga* zgrajena na moderni filmski dramaturgiji. Marsikatera igra je prevedena v več tujih jezikov. Priljubljene in brane so bile njegove satirične pesmi in aforizmi v knjigi *Zlatoustova pratika* in *Satirični koledar.* Njegov opus obsega več kot štirideset naslovov. Kot zadnja je leta 2003 izšla pesniška zbirka *Pesmi osekle samosti*. Še bi lahko naštevala odlike njegovih del. Domači kritiki pa so bili neusmiljeni. Večkrat je bil predlagan za Prešernovo nagrado, a je ni dobil. Mislim, da ga bo literarna zgodovina nekoč postavila na mesto, ki mu pripada.

Daleč največji uspeh je doživel z romanom *Umiranje na obroke*. Knjiga je izšla leta 1984 in bila trikrat ponatisnjena. Prevedena je v srbohrvaščino in nemščino. Po romanu *Umiranje na obroke* je Igor Torkar med ljudmi najbolj poznan. Zgodba se je rodila iz zločinskih dachauskih procesov. Prepričana sem, da je bila tudi njemu samemu ta knjiga najljubša. Zmotno je mišljenje, da je knjiga avtobiografija. Po avtorjevih besedah je roman mozaik spominov (ki so avtobiografski), dokumentov in literarne fikcije. Glavni junak Gaber predstavlja vse tiste male ljudi, ki so po vojni končali v domačih ječah. Knjiga je odprla prepovedano temo. Temo montiranih procesov, temo, ki je še sedaj ovita v kopreno molka in »ne-krivde« odgovornih. Tako kot Gaber v romanu je bil tudi Torkar v sedemdesetih letih s skopimi besedami uradno rehabilitiran. Vendar to, da ni bil dobitnik zasluženih nagrad, jasno kaže, da se je senca »krivde« še dolga leta vlekla za njim.

Pisatelj sam pravi, da z leti: »Spomini na bridkosti, krivico, zločin, jok in sleherno grdost bledijo. Odrešilno pa budijo vse, kar je bilo lepega, veselega. Tudi v mojih lagerjih in zaporih je poleg črnega joka večkrat zazvenel srebrni smeh.«

Novembra 2003 je obiskal svojo rojstno hišo – šolo v Kostanjevici. Otroke je navdušil z zgodbicami iz svojih šolskih dni. V zbornici, v pogovoru z odraslimi pa so se odprli tudi drugačni spomini. Je slutil, da je to zadnji obisk rodnega Krasa? Umrl je 1. 1. 2004. Ob obisku je v šolsko kroniko zapisal te besede:

»Tega ne piše moja pamet, ampak srce od spominov, kajti:

srce je grozd, ki v prešo pade;
ko vina trpkega ko brin,
iz preše zadnja kaplja kane,
srce je kepica tropin.«

Elvira Brumat Medveščck, *knjižničarka OŠ Miren*

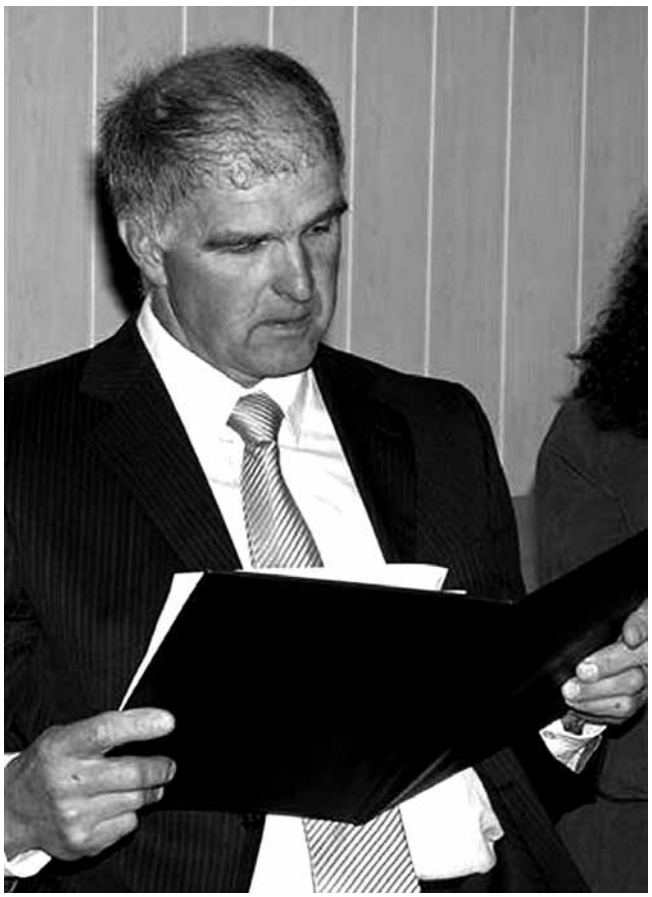

Milan Debeljak

– kmet in pesnik

Pramoč! Prapok! Prasnov! Pranoč! Prazmeda?
Pravez? Praenergija? Prasrce?
Ne, ne, v začetku je bila Beseda
in tudi zdaj nastaja vse iz nje.

In res! Beseda, ki se pogovarja
s človekom, ga spodbuja in uči
in tudi danes kot nekoč ustvarja
nov svet iz svoje notranje moči.

(Milan Debeljak: *Beseda*)

Roglanov Milan ... v njegovo dlan sem prvič segla ob predstavitvi pesniške zbirke *Sledi srca*, ki smo jo pred leti skupaj snovali pod okriljem domačega kulturnega društva. Pesmi, ki jih je podaril zbirki, so me pritegnile že tedaj – s svojo spevnostjo, številčnostjo metafor in mehko tekočnostjo, ki s culo življenjskih spoznanj potujejo skozi bralčevo misel tako naravno in gladko kakor boža Sora visoško pokrajino. Tam malce nad Visokim, pri Roglanu pod Gabrško goro, se je septembra 1958 skupaj z Milanom rodila tudi njegova pesniška duša. Zadnja desetletja z ženo Veroniko gospodari na kmetiji pri Kočarju v Podbrezjah. Na spletni strani Skupnosti krščanskega življenja lahko najdemo tale zapis (avtorica žal ni navedena, op. a.): *»Milan Debeljak je tehnično izobražen človek, v duši pa čuteč poet, tenkočuten teolog, ki se v pesmih pogovarja z Bogom, s svojimi najdražjimi, s prijatelji in tudi z neznanci. Svoje življenje sicer posveča kmetiji, družini in skupnosti, njegove pesmi pa so tisto presežno, kar je globoko v njem in mora na svetlo. Takrat postanejo darilo ženi Veroniki, mami, očetu, otrokom, vzgojiteljici – Slovenski skupnosti krščanskega življenja, prijateljem.«*

Njegov pesniški opus je obširen. V štirih pesniških zbirkah, ki se svetu v pokušino ponujajo od leta 2004, je v pesniške cule skrbno zavitih več tipov pesnjenj – od pesnitev z zgodovinskim pridihom, priložnostnih verzov, namenjenih točno določenim posameznikom, do globoko izpovednih teoloških razmišljanj.

Leta 2004 je nastala prva Debeljakova pesniška zbirka. Gre za prepesnitev resnične zgodbe o *Taborski Urški*. Deklica je ob turškem napadu na domačo vas ostala sama z mamo, saj so ji dva brata ugrabili, očeta pa ubili. Užaloščena mati je veliko molila in prejokala pred žalostno Materjo Božjo na Tabru. Urška, kakor je bilo deklici ime, je bila vse bolj prepuščena sama sebi. V tistem času je razsajala huda nalezljiva bolezen v deželi, ki tudi Podtabru ni prizanesla. Med prvimi je na bolniško posteljo položila prav Urško. Deklica je v priprošnjah Mariji v zameno za življenje obljubila svoje lepe lase in res je kmalu ozdravela. Z izpolnitvijo obljube pa je vedno in vedno odlašala, kajti težko ji je bilo žrtvovati svoj, rekli bi, edini kras. A usoda je sama poskrbela za to, da se je obljuba lahko uresničila. Turki so po nekaj letih mirovanja zopet udarili in naglo jezdili proti vasi. Ljudje so odgnali živino na varno, založili shrambe z živežem in se v utrjenem Tabru pripravljali na obrambo. Urška zaradi težkega bremena, zavitega v rjuho, ni mogla teči. Turki so ji bili tako za petami, da je morala vse svoje breme zavreči in se zanesti na hiter tek. Z zadnjimi močmi je prihitela na most, ki je vodil čez jarek okrog obzidja. Tik pred železnimi vrati, ki so vodila skozi obzidje, pa jo je prvi Turek zgrabil za razpuščene in vihrajoče lase ... *(po Podbreški glas, taborska številka, letnik 1939, številka 3)*

»Odprite vrata! Teci! Most spustite!«
»Pri Alahu, kako mikaven plen!«
»Ne streljaj, stoj! Na deklico pazite!«
»Potegnem jo za zlati repek njen.«
»Preljuba Urška!« »Kakšna krasna kita!«
Vtem pade ostro brušen meč jeklen.
Kaplan se kralja Salomona gre:
za mater Urško, Turku pa lase.

A Turek, ki se je vznak napenjal,
s kobilo zdrsne in zgrmi v prepad.
Konj trešči nanj, zdaj bo menda odjenjal:
živel prenaglo je, umrl mlad.
Na bregu pa že smrt svoj ples začenja;
obstali so, zdaj vsi grme v napad.
Ker drugi polni drugih so skrbi,
za mater z Urško poskrbimo mi.

(*Čudežna rešitev*, odlomek)

Ko Turek v breg pritiska vsak dan huje
in je tepen tako kot prej nikdar,
se v jezi nad kmetijami maščuje,
požge vse hiše, polja pomendra,
nazadnje pa, ko mu že mož zmanjkuje,
se zbit odvleče tja, kjer je doma
in vsak pogled na njih obličja kisla
je nov dokaz, da vojna nima smisla.

Še vrečo, ki jo Urška je zgubila,
ko ji je vse najbolj za nohte šlo,
je zaplenila strašna turška sila.
No, vse ji ni ukradeno bilo.
Vsaj to, kar je svoj čas že obljubila,
v zahvalo Materi oddala bo,
saj v jarku tolovaj z glavo razbito
še v roki stiska njeno zlato kito.

(*Turški poraz, Urškina hvaležnost* – odlomka)

V zahvalo za srečno rešitev je torej Urška spletla kito iz svojih las in jo v lepem okvirju obesila v cerkev. S svojo materjo sta bili zatem največji dobrotnici taborske cerkve.

»Povzetek legende« je Milan Debeljak ujel v pesem *Cerkev Taborska*, ki jo je njegova hči Mojca Debeljak tudi uglasbila.

Druga culica pesmi se je razgrnila v *Molitvah* leta 2008. Spremno besedo je zapisal pater Marko Ivan Rupnik, ki pravi, da je duhovni temelj, iz katerega se poraja ustvarjanje Milana Debeljaka, izredna teološka vsebina. »Skozi vse sonete se prepleta zelo uravnovešena kristologija in pesnik čuti, da ga Gospod gleda z dobrohotnostjo, ga nagovarja, pozdravlja, ga poljubi, pobože, pohvali, mu odpušča ... skozi vrsto stvari in ljudi, dogodkov, prostorij. In povsod, tudi tam, ko sem že skorajda pričakoval, da se bo teološko nekoliko »spotaknil«, je ves čas prisotna svoboda odnosa, svoboda, ki je razsežnost ljubezni, zastonjskosti; izredno globoko doživljanje osebnega Boga ... Gre za vrhunsko izkristalizirano teološko pot: V Bogu videti stvari, v stvareh biti nagovorjen od Boga, se mu pokloniti s hvaležnostjo in priznanjem, mu izročiti prošnje, vsakodnevne potrebe, vendar vedno podvržene prošnji za to, kar zadeva večno življenje ... Če pomislimo, da gre za pesnika, ki je celo življenje posvetil družini in zemlji, ki nima teološke izobrazbe in izdaja pesmi v precej ozkem krogu, se bo to verjetno dokaj čudno slišalo, vendar bi zelo rad opozoril, da gre za enega najbolj tankočutnih, globokih in svetlih teologov, ki sem jih v zadnjem času imel možnost brati ...

Mislim, da živimo v času brezvetrja, kjer se čoln ne premika, če ne veslamo. To je čas, o katerem mnogi radi tožijo, tarnajo in se jezijo na druge, ker stvari ne gredo. Kdor ima vsebino in jo ljubi, jo bo izrazil. Kdor ima življenje, ga bo rodil. Kdor pa ga nima, se vznemirja, repenči in na koncu rodi veter, ki nosi le v lastno smer. Milanova izdaja kaže na to zdravo ustvarjalnost.« Je človek, ki ustvarja ne zaradi razkošnosti, ampak zato, ker življenje samo s svojo sočnostjo in sončnostjo kliče k izražanju, dodajam avtorica članka.

Ko ljubim vse, kar si položil vanjo,
ko sem hvaležen ji za lepe dni,
ko srečen sem, če sem prijeten zanjo,
ko strah me je, če ona strah trpi,

ko vleče k njej me, kadar sva narazen,
ko mi je lepa, kot bila je prej,
ko všeč mi je vsak, kdor je z njo prijazen,
ko mir je v meni, če lepo je v njej,

ko se mi z vsem, kar dela, prav obrača,
ko ljubim jo srčnó in rad sem z njo,
ko v vsem, kar je, mi je tako domača,
da v tem, kar ni, sprejemam jo lahko,

je to že skoraj to, kar čutiš Ti
do nje, do mene in do vseh ljudi.

(*Sonet 28*)

Leto 2011 je bilo v pesniški beri še posebej bogato. V samozaložbi sta izšli kar dve zbirki: *Pesmi za prijatelje* in zbirka *Spevi molitve.* Molitev se včasih trudi in muči, včasih nam gre »dobro od srca«, včasih celo zapoje. *Spevi molitve* so torej slednji, srečni trenutki v njej sami. V nedrjih pesniške zbirke se umetniško spajajo fotografije Marjana Koplana s posameznimi verzi poduhovljenih sonetov, prva pa je opremljena s fotografijami Milanovih domačih – prevsem mlajše generacije, ki v duši pestuje Milanovo nasledstvo in dediščino.

Pesmi za prijatelje prvič postrežejo tudi z narečjem. Našim, poljanskim. V pesmi Milen je zaslediti hudomušno praznično vzdušje, povsem usmerjeno na značajske lastnosti slavljenke in darilo, ki se ji ga ob tej priložnosti podarja. Četudi bralci večine oseb, ki so »opesnjene«, ne poznamo, je iz vrstic čutiti izjemen odnos, ki ga ima avtor do vsakega posameznika. Posebej ljubeče so rime zložene za ženo, sinova ali hčerki, za starše. Imena domačih se večkrat ponavljajo, vendar vsakič v drugem okviru, vsakič iz drugega zornega kota. Prijateljem so namenjene tudi pesmi, ki orisujejo Milanovo mladost, čas vasovanja, tudi poslavljanja od ljubih in ljubljenih. Pesnik je z ženo Veroniko v svojo družino (imata štiri svoje otroke) sprejel tudi Darka Đurića, plavalca, ki zagotovo tudi zaradi družine, v kateri živi, okrog sebe seje in tudi žanje neverjetno voljo in pozitivnost. Kljub temu da se je rodil brez nog in roke pa z vztrajnostjo sega po odličjih svetovnih in evropskih plavalnih preizkušenj.

Sprejem paraolimpionika Darka Durića

Kdo izmeri val, ki v mlado sanjo pljusne ves vesel:
»Jaz grem na olimpijado, in bom plavati začel.«

Štartni kamen je vzletišče mojih upanj in želja,
vodna steza pa je bojišče trudnih žil in sil duha.

Tiha volja in vzdržljivost, stokrat tja in spet nazaj,
misel in potrpežljivost, ko treniram zavesljaj.

Vsak zamah kot nakovalo mi v sekunde čas drobi,
voda, živa, val za valom, v taktu pljuska in prši.
Kje so drugi? Spredaj? Zadaj? Če ozreš se, izgubiš!
In zato samo napadaj, le sam s sabo se boriš!

Nov obrat in se odrinem. Znoj srca v vodo potim.
K robu, k tabli, kjer prekinem ponoreli ples stotink.

Mi smo zrasli gor s kmetijo. Človk se nima koga bat,
naj kar drugi nas lovijo, mi lovimo rezultat.
Hvala, da z menoj držite, ko se vrsta poravna,
hvala, da se veselite, ko vaš Darko plin doda.
Saj me spremlja v vas goreča želja, kamorkoli grem,
saj je vsaka moja sreča malo tudi vaša, vem!

Šport je boj pod polnim plinom, je moj vsem razkrit obraz.
Pravimo, za domovino: to je zase in za vas.

(Milan Debeljak sinu Darku: *Kdo izmeri val*)

Posebej zanimiv je segment Pesmi za prijatelje, poimenovan *Darovi in zahvale*, kjer se avtor kot v rožnem vencu, a tu s sklenjenimi dvanajstimi jagodami pomudi pri dvanajstih možeh, ki ustvarjajo Leto. Vsak mesec ima zapisano svojo hvalnico in tako potuje čas od rojstva, odraščanja/rasti do zorenja in minevanja. Zbirka ima tudi strani z *Drugimi pesmimi*, ki niso morda tako značilne Milanove (v smislu načina nizanja verzov in postavljanja rim ter metafor), a so v »predalčku« svoje mesto zagotovo našle zato, ker so nekaj posebnega. Spominjajo na Kosovela in Gradnika iz zaključnih letnikov srednje šole. Vedno se mi je zdelo, da samo pesniki, slikarji ali fotografi znajo najti unikatnost v stvareh, ki se nam, ostalim Zemljanom, zde samoumevne, brezizrazne in na čase nepotrebne ... v resnici pa tako zelo napolnijo dvorane lačnih duš in v slepe oči kanejo čudežne kapljice, da le-te končno za trenutek spregledajo ...

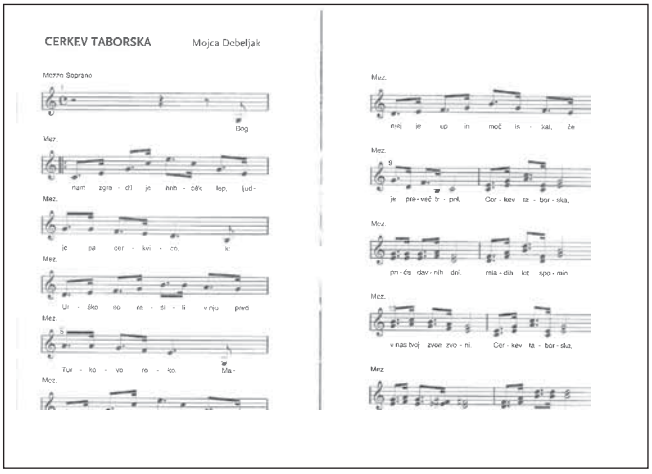

Zazibaj me v papirni ladji,
zapelji, noč, roj zvezd čez zemljo vso,
z valovi vetriča tolmun pogladi,
posveti z luno v globočin temo!
Brez konca sanj je v duši mladi,
a jutri spet v vihar gremo.

(Milan Debeljak: *Večerni mir*)

Če se kaka pesem začne rojevati med delom na polju ali v gozdu, ima Milan vedno v žepu kak listič in svinčnik, da se verz ne izgubi v spominu. Ni jih malo, ki opevajo delo. Okopavanje, gozdarjenje, obrezovanje sadja ... takšna pesem nas skorajda vedno malce prelisiči ... Vase ujame preprosto kmečkost, za katero bi mislili, da bo pela o gorenjskem poljedelcu, a jo pesnik spretno ujame v Božjo navzočnost. Poudarja človeško majhnost, nemoč, drobnost in krhkost, ves čas pa vleče vzporednice s Stvariteljem, ki se mu v vseh svojih šibkostih podarja. In prav svoj odnos do Njega je ožaril leta 2011, ko je dopolnil zbirko *Molitve* oz. podvojil število pesmi v *Spevih molitve*. Zbirka vsebuje pesmi brez naslovov. Pravzaprav gre za sonete, ki so preprosto oštevilčeni od 1 pa vse tja do 150.

In kako Milanova pesem pravzaprav nastaja? Čez dan jo v kakšnem kotu, grmu ali grudi ujame kakor drobceno kresničko in če pod noč še vedno žari, jo prenese v računalnik. Če ugasne, o njej le premišljuje. Nanjo misli toliko časa, da po njej ponovno steče življenjska energija in da ... dozori. In ko dozori v sad, je ne utrga, zmelje in zaužije sam, temveč jo neguje in deli z bralci, ki si vzamejo čas zanj. Verjame, da je življenje čudovito, a ga takšnega znamo videti šele takrat, ko nam ga nekdo pokaže v vsej svoji preprostosti in neokrnjenosti. In to čarovnijo svetu skozi stihe zagotovo zna podariti zagotovo tudi zaradi dejstva, da je čarobno preprost … kmet in pesnik.

Pesem je odkršek sanje
razigrane večnosti,
ki se čudežno v spoznanje
in lepoto spremeni.

Je Komet, ki bi le bežno
zableščal se vrh neba,
da se ni zataknil v nežnost
pesnikovega srca.

Je Brezmejnost, ki se ujela
je v moj prostor in moj čas,
da bi o ljubezni pela
hkrati meni in za vas.

Deklica, ki v njej, njen očka,
ko zrem v njo, ko sladko spi,
na obrazku polnem sončka
gledam bitje večnosti.

Saj prikupnost v nje postavi,
vso mladost, ki sanja v njej,
sem le od nekod prestavil,
ves njen čar je že od prej.

Moj Otrok. Več kot beseda
ali ritem ali glas,
živa, dražestno poredna,
ko razrašča se njen kras.

Ganjeno jo blagoslavljam,
ljubljeno za ženina,
v lišp dobrote jo napravljam,
da bo cvet, ko se vam da.

Čudovita! Naravnam ji
le še pentljici v laseh,
preden poročimo z vami
njeno plahost in njen smeh.

(Milan Debeljak: *Pesem*)

Mateja Tušek

Knjižne novosti

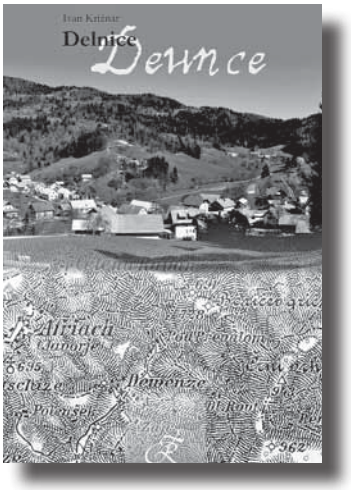

Delnice – Deunce

Oktobra je Ivan Križnar, športni pedagog, izdal knjigo o svoji domači vasi Delnice. Sam pravi v uvodu, da ga je misel na to spremljala celo desetletje, intenzivno pa je zbiral gradivo v zadnjih letih in ga oblikoval v zanimiv prikaz življenja delniških družin, do koder seže spomin. Poudarek je na 20. stoletju, saj sta obe svetovni vojni močno zaznamovali družbo in posameznike ter vsaka po svoje usmerjali tok zgodovine.

Vsebinsko knjigo sestavljajo trije deli, v prvem, uvodnem, je avtorjev sin Tomaž predstavil zgodovino vasi, hišnih in ledinskih imen. V zadnjem so kratki opisi šeg in navad ter gospodarskih dejavnosti. Dodane pa so še zanimivosti, kot je zdravstveno varstvo na območju današnje občine, o poslovilnem znamenju, najhladnejših zimah. Soavtorica tega dela knjige je avtorjeva soproga Štefka. Družinski projekt torej.

Osrednji in najobsežnejši del knjige je opis 29 delniških domačij. Opisi so nastali na podlagi pogovorov – intervjujev pa tudi dokumentov iz arhivov in muzejev. Podrobno so dokumentirani podatki o družinskih članih, dodani številni opisi dogodkov, posebej predstavljeni posamezniki, od vsestransko sposobnih in uspešnih do slikovitih vaških posebnežev. Za vsako od delniških družin ti zapisi pomenijo ohranjanje spomina na njihove prednike in za bralce nadvse zanimivo spoznavanje življenja vasi, ki ga Ivanka Čadež povzame v besedah: »Po posebnih dogodkih je bila vas Delnice vedno večja kot v resnici.«

Raubarski cesar

V okviru retrospektive Tavčarjevih del na poljanskem odru je pri založbi Modrijan spomladi izšla knjiga *Raubarski cesar*. Celoten koncept te večmedijske retrospektive je ideja Andreja Šubica, ki jo je uresničil s pomočjo poljanskega kulturnega društva, svojcev in prijateljev. V knjigi je objavil Torkarjevo dramatizacijo nekaterih povesti Ivana Tavčarja, in to v poljanskem narečju. Zatem pa sledi še objava teh povesti v izvirni obliki. To so *Holekova Nežika, Kuzovci, Kako se mi ženimo, Grajski pisar* in *Kočarjev gospod.* Za bralca zanimiva primerjava med umetniško besedo pisatelja in prevodom v pogovorno poljanščino.

Na koncu Andrej Šubic v spominskem zapisu *Igor Torkar – moj sosed, ustvarjalec Ravbarskega cesarja* predstavi Torkarja, kot ga je spoznaval že v mladosti v svoji soseščini pri igri in delu, še posebej pa kot režiserja ob pripravah na drugo uprizoritev Ravbarskega cesarja leta 1977. Zapiše nekaj anekdot s predstav, da ne utonejo v pozabo, in za ilustracijo medsebojne pripadnosti in navezanosti med Torkarjem in poljanskimi gledališčniki.

Iz drugega zornega kota pa Torkarjeva hčerka Mojca Šuklje niza spomine na čas očetovega delovanja med poljanskimi kulturniki. Nostalgičen spomin na čase, ko so se še kopali v Sori, na očeta, ljubitelja smeha, humorja in satire, na njegovo ljubezen do petja.

Knjigo je ilustrirala Maja Šubic in opremila Nives Lunder.

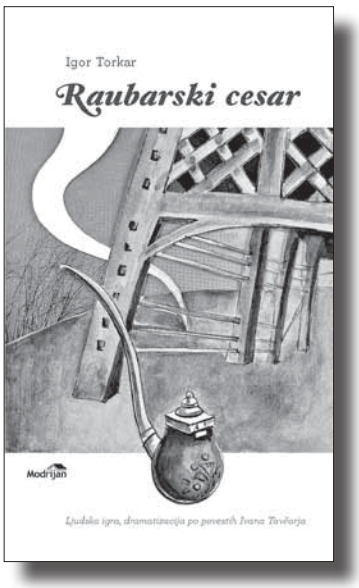

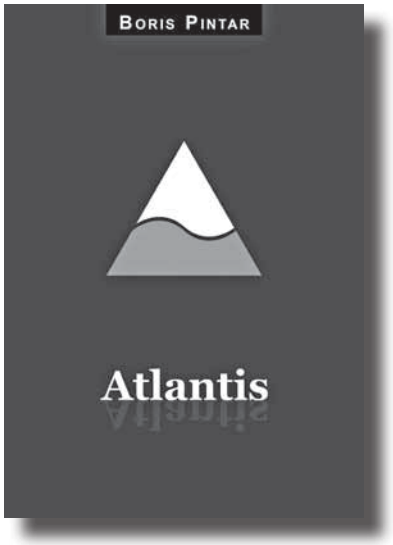

Atlantis

Naš rojak, filozof in sociolog kulture, pisatelj, prevajalec in esejist Boris Pintar, ki zadnja leta živi v Angliji, nas obvešča, da je v obliki elektronske knjige izšel srbski prevod njegove zbirke kratke proze *Atlantis.* Knjigo je v slovenščini leta 2008 izdala založba ŠKUC, leta 2012 pa je izšla v španščini. Srbski prevod je delo Nataše Jančić.

V osmih zgodbah, ki sestavljajo zbirko, je prevladujoča gejevska scena kot prostor avtorjevega iskanja in oblikovanja svobodnejšega sveta na ravni vsakdanjih življenjskih praks.

Literarna kritičarka Jelka Ciglenečki v najdaljši zgodbi v zbirki, *Jaz, Klavdija,* heteroseksualno žensko, ki vstopi v skupno življenje s homoseksualcem in se odloči, da ga bo »ozdravila«, vzporeja s homoseksualno skupino kot soborko v patriarhalnem svetu ali pa z materami, ki ohranjajo patriarhalno družino, s tem pa tudi patriarhalne odnose.

E-knjiga je na voljo v več spletnih knjigarnah: Barnes&Noble, Diesel, Sony in tudi v Applovi iBooks.

Milena Sitar

Švica

Švica (nemško Schweiz, francosko Suisse, italijansko Svizzera) je zares lepa dežela. Kot zvezna republika se uradno imenuje Švicarska konfederacija, latinsko Confederatio Helvetica, od tod državna oznaka zanjo CH. Nanjo bi takorekoč lahko zaobrnili Gregorčičev slavospev Soči: »krasna […], brhka v prirodni si lepoti.«

Zemljepisna lega

Švica je srednjeevropska država, ki meji na Francijo (na zahodu), Nemčijo (na severu), Avstrijo in Liechtenstein (na vzhodu) ter na Italijo (na jugu). Je približno dvakrat večja od Slovenije, meri 41.293 km^2 (Slovenija dobrih 20.150 km^2) in šteje 6,5 milijona prebivalcev, od tega dober milijon tujcev. Če zemljevid Švice zasučemo za 180°, naletimo na precejšnjo podobnost s Slovenijo: v Švici je gorovje na jugu, v Sloveniji pa na severu, nižavje je v Švici na severu in v Sloveniji na jugu in vzhodu.

Naravne lepote so predvsem gorovje in vodovje. Glavna planinska območja ležijo na nadmorski višini 500 do 800 metrov, posamezne gorske verige in vrhovi pa presegajo višino 4000 metrov. Najvišji vrhovi so: Monte Rosa (4634 m) na meji z Italijo, Matterhorn (4477 m), Finsteraarhorn (4274 m), Aletschorn (4195 m) in Jungfrau (4158 m). Švica ima tudi mnogo ledenikov (Aletsch, Rodanski ledenik in drugi). Cestni gorski prelazi so Simplonski (2005 m nadmorske višine z 19,8 km dolgim predorom), Veliki Sanktbernardinski (2472 m nadmorske višine s 5,8 km dolgim predorom) in drugi. Zaradi višinskega redkega zraka lahko na sprehajalnih stezah vidimo številne opozorilne napise »Hodite počasi!« (seveda ne v slovenščini). Sneg se v glavnem zadržuje celo leto, zato si lahko v vseh letnih časih privoščite nekajminutno vožnjo na saneh s pasjo vprego.

Obilni sneg daje veliko možnosti za ugodni zimski šport. Tako so urejena številna smučišča, od katerih so najbolj znana Engelberg, Crans Montana, Adelboden, Zermatt, Saas Fee in druga. Vsega skupaj je več kot 250 smučišč ter poleg železniških prog približno 2400 gondol in sedežnic, ki prepeljejo dobrih 310 milijonov uporabnikov na leto. Nekatera smučišča so odprta vse leto, druga pa samo pozimi.

Planinski svet se ponaša še z drugimi vrstami športa, vendar vsega ni mogoče našteti in opisati. Višavje je dokaj bogato z vegetacijo in živalskim svetom. Vodovje je sila raznovrstno. Reke odtekajo proti Severnem morju (Ren in njegov pritok Aare), Sredozemskemu morju (Rhone), Jadranskemu morju (Ticino) in v Donavo (Inn). Številna jezera so ledeniškega izvora. Od njih so največja in najbolj znana Ženevsko jezero, Bodensko jezero, Neuchatelsko jezero, Brienško jezero, Züriško jezero, Thunsko jezero, jezero Maggiore, Lugansko jezero, Luzernsko jezero (Vierwaldstatter See), Zugersee, Walensee, Urnersee in druga. Promet se v glavnem odvija kot cestni, železniški, rečni in jezerski ter zračni. Cestni promet obsega 97.350 km, železniški pa 13.250 km.

Gospodarstvo

Gospodarstvo je na visoki ravni. O tej panogi bi se dalo veliko povedati, vendar bi bilo vse skupaj preveč obširno. Zato samo nekaj poudarkov. Švica je industrijsko-kmetijska država. Industrija je zelo razvita. Najvažnejše veje so: industrija jekla in aluminija, kovinska, strojna, elektroindustrija, urarska in zlatarska, precizna mehanika, steklarska, izdelovanje znanstvenih instrumentov, kemijska, farmacevtska, tekstilna, lesna, pohištvena, celulozna in papirna, usnjarska in obutvena, živilska, tobačna, keramična in porcelanska, produkcija gradbenega materiala (cementa idr.). Temelj energetike so hidrocentrale in termoelektrarne. Kmetijstvo je dokaj razvito. Obsega predvsem vinogradništvo, živinorejo, gozdarstvo. Od velike količine mlekarskih izdelkov prednjačijo surovo maslo in številne vrste sira.

Državna ureditev

Po ustavi iz leta 1874 je Švica konfederacija, ki jo sestavlja 26 kantonov, od katerih se trije delijo na dva polkantona. Največjih pet po številu prebivalcev je: Zurüch (gl. m.), Bern (gl. m.), Vaud (gl. m. Lausanne), Aargau (gl. m. Aarau) in Sankt Gallen (gl. m.). Državni grb in zastavo predstavlja beli križ na rdeči podlagi.

Zakonodajno oblast ima dvodomna zvezna skupščina: svet stanov (46 predstavnikov) in narodni svet (200 članov). Izvršno oblast ima zvezni svet, ki ga voli zvezna skupščina za štiri leta; ima sedem članov, ki vodijo ministrstva. Izmed njih voli skupščina predsednika konfederacije za eno leto. Kantoni imajo lastne parlamente in uprave. Volilno pravico imajo vsi državljani, starejši od 18 let (ženske od leta 1971, od 1980 imajo ženske tudi enake državljanske pravice kot moški). Uradni jeziki v Švici so nemščina, francoščina, italijanščina in retoromanščina. Nemško govori skoraj tri četrtine Švicarjev, živečih na severu države, francosko dobra petina na zahodu, italijansko blizu desetina Švicarjev na jugovzhodu in retoromansko en odstotek v jugovzhodnem kotu države (kanton Graubunden).

Od najpomembnejših mest so značilna tri: Bern kot glavno mesto, Zürich kot največje mesto in Luzern kot najlepše mesto (že ime ga označuje kot mesto luči).

Denarna enota je švicarski frank, ki je najstabilnejša valuta v Evropi. Trenutna menjava je 1,22 sfr za 1 eur. Za primerjavo: letna vinjeta za osebni avto stane v Švici 40 sfr, to je slabih 33 €.

Vera in Cerkev

V Švici je dobra polovica prebivalcev protestantov (ali kot se sami in jih drugi imenujejo reformiranih kristjanov – *reformierte* – oz. evangeličanov), skoraj polovica pa katoličanov. Ustanovitelja reformirane Cerkve sta bila Jean Calvin (1509–1564), ki je deloval v Ženevi, in Ulrich Zwingli (1484–1551), ki se je posvečal reformaciji v Zürichu. Vsak kanton ima veroizpovedi ustrezno vlado in praznike. Zato ni nič čudnega, da se npr. na veliki petek sliši slovesno zvonjenje kot pri katoličanih na veliko noč. Nekoliko je namreč spremenjeno pojmovanje Kristusovega odrešilnega dela: smrt – vstajenje.

Včasih so bile precej pogoste napetosti med reformiranimi in katoliškimi kristjani, kar se je pokazalo tudi s tem, da so si protestanti prilastili nekaj najlepših katoliških cerkva, katoličani pa so si morali zgraditi nove cerkve, in sicer na krajevnih oz. mestnih obrobjih. V zadnjih desetletjih pa so se nesoglasja vzorno zgladila. Lepo je zato videti, ko evangeličanski pastor na svoj način prisostvuje pri katoliški mašni daritvi, ali ko na praznik vseh svetih katoliški duhovnik in evangeličanski pastor skupaj opravita obred za rajne na pokopališču.

Zgodovina

Ozrimo se še v zgodovino Švice. Naseljena je bila že v prazgodovinskih časih; iz arheologije so zlasti znana kolišča iz bakrene in bronaste dobe na Züriškem in Neuchatelskem jezeru. V železni dobi so tu živeli Kelti, med njimi so bili posebno znano pleme Helveti. Zato je dobila svoje najstarejše ime Helvetia. Kelti so postali nosilci kulture mlajše železne dobe za Švico pa tudi za sosednje pokrajine: po najdišču iz tega časa v vasi La Tene na obrežju Neuchatelskega jezera se tudi vsa kultura mlajše železne dobe imenuje latenska kultura. Sredi 1. stoletja po Kr. so Švico zasedli Rimljani in med njihovo petstoletno oblastjo je dober del Helvetov sprejel rimsko omiko, v 4. stoletju pa tudi krščanstvo. Ob velikem preseljevanju narodov so tukaj v 5. stoletju prebivali germanski Alemani (v SV delu) in Burgundi (v JZ delu). Glede na to, da so se Burgundi postopoma poromanili, je ta naselitev vplivala na poznej-

Fotografije po vrstnem redu: (1) Raj za turne smučarje, (2) Cesta na prelaz Furka, (3) Zematt z Matterhornom v ozaju, (4) Švicarski gardisti v Vatikanu, (5) Urni stolp v Bernu z največjo uro na svetu

šo jezikovno mejo v Švici. Sredi 6. stoletja so Švico osvojili Franki. Pod njihovo oblastjo so se začeli oblikovati fevdalni odnosi in utrdilo se je krščanstvo. Vendar pa so se fevdalni odnosi zaradi posebnih razmer v gorskem svetu razvijali zelo počasi in niso nikoli dosegli klasično razvitih oblik. Švicarskim kmetom se je zlasti v severnih delih države vedno posrečilo ohraniti osebno svobodo in niso nikoli postali tlačani. Ko je razpadla frankovska država, so se v Švici izoblikovale male fevdalne države, ki so od 11. stoletja priznavale vrhovno oblast nemškega cesarja. Med številnimi fevdalnimi družinami sta se do večjega vpliva povzpeli družini Zahringen (izumrla 1218), nato pa Habsburžani. Leta 1154 so Habsburžani zasedli manjše ozemlje v severni Švici, v 13. stoletju pa so razširili oblast na t. i. gozdne kantone (prakantone) Schwyz, Uri in Unterwalden. V začetku se niso vtikali v osebne in kolektivne svoboščine kmetov v teh kantonih ter so jim priznavali celo pravico, da se shajajo na zborih (Landesgemeinde). Ko so leta 1273 izvolili Rudolfa Habsburškega za nemškega cesarja in je ta nato premagal češkega kralja Otokarja II. (1278) ter s tem postal gospodar Avstrije, je izredno zrasla moč do takrat nepomembnih Habsburžanov. Prebudila se jim je težnja, da bi vzeli kmetom na svojih švicarskih posestvih prejšnje svoboščine ter jih spremenili v tlačane. Ta težnja je bila tem bolj zagrizena, ker so skozi gozdne severne kantone vodile trgovske poti k Sanktgothardskemu prelazu in v Italijo. Ogroženi kantoni Schwyz, Uri in Unterwalden so leta 1291 sklenili »zvezo prisege« (Eidgenossenschaft) in začeli boj za osvoboditev. S tem so položili temelje bodoči švicarski konfederaciji.

Boj se je končal s porazom Habsburžanov v bitki pri Morgartnu leta 1315, zato so se ti morali umakniti iz Švice. Uspešen boj prakantonov je spodbudil še sosednje kantone, da so se dvignili proti fevdalcem ter stopili v Švicarsko konfederacijo: leta 1332 Luzern, 1351 Zürich, 1352 Glarus in Zug, leta 1353 pa še Bern. Hkrati se je vedno bolj udomačevalo ime Švicarska zveza ali Švica, povzeto po imenu prakantona Schwyz. Boj za svobodo se je nadaljeval tudi pozneje, ne samo proti Habsburžanom, ampak tudi proti drugim fevdalcem. Po zmagi pri Murtenu leta 1476 so stopili v konfederacijo Fribourg in Solothurn (1481), Basel in Schafhausen (1501) ter Appenzell (1513); s tem je število kantonov zraslo na 13. Mednarodno priznanje pa je Švica dobila šele z westfalskim mirom leta 1648, kar je bilo v tesni zvezi s porazom Habsburžanov in katoliške smeri v tridesetletni vojni (1618–1648).

Švicarski boj za svobodo je trajal več kot dve stoletji in je bil po svoji naravi predvsem protifevdalna kmečka vstaja, ki so se ji postopoma pridružila tudi mesta. Ko se je Švica rešila tuje oblasti in fevdalnega zatiranja, je ob ugodnih trgovskih zvezah z Italijo in Nemčijo prek Sv. Bernarda in Sanktgottharda dosegla vse možnosti za razvoj kapitalizma. V 15. in 16. stoletju se je razvila bogata in zelo vplivna buržoazija. Pod njenim vplivom je najprej nastala prva reformacija v severnem delu pod vodstvom Ulricha Zwinglija, nato pa še druga pod vodstvom Jeana Kalvina. Zajela je skoraj vso Švico, razen kantonov Luzern, Zug in Fribourg, ki so še naprej ostali pretežno katoliški. Tako je postala Švica zibelka t. i. švicarskega kalvinskega protestantizma, saj je ta med vsemi protestantskimi oblikami najbolj ustrezal interesom meščanstva. Hkrati je postala tudi mednarodno središče kalvinizma.

Zaradi svoje dolge vojaške tradicije je bila Švica v 16. in 17. stoletju tudi vojaško močna država. Ker njeni prebivalci pogosto niso našli dovolj sredstev za življenje v gorah, jih je mnogo stopilo v vojaško službo drugih držav in vladarjev. Prišli so na glas kot »švicarski najemniki« na raznih bojiščih ali pa kot »gardisti« v Rimu pri papežih in francoskih vladarjih. Sloves Švicarjev kot pogumnih vojakov je spodbudil papeža Julija II., da je leta 1506 postavil švicarsko gardo za svojo telesno stražo in obrambo Vatikana. V zadnjih 25 letih sta bila med gardisti tudi dva Slovenca, sicer švicarska državljana.

Proti koncu 18. stoletja je Švico zajelo močno demokratsko gibanje in leta 1798 omogočilo francoski revolucionarni vojski sorazmerno lahko zasesti Švico, ki so jo takrat razglasili za Helvetsko republiko. Prišla je v odvisnost od Francije in je bila od avgusta do septembra 1799 bojišče med francoskimi, avstrijskimi in ruskimi četami; slednje so pod vodstvom generala Suvorova prek alpskih prelazov prodrle v Švico. Po Napoleonovem padcu so Švico v pariškem miru leta 1814 obnovili in jo razširili s priključitvijo kantonov Ženeve, Valaisa in Neuchatela. S tem se je njen ozemeljski obseg povečal na 22 oz. 25 kantonov.

Na dunajskem kongresu so razglasili »večno nevtralnost« Švice, katero si ta prizadeva ohraniti tudi sedaj, tako da se izogiba vsem koalicijam, blokom in vojaškim spopadom. Katoliški kantoni (Luzern, Zug, Fribourg in drugi) so se uprli liberalnim reformam in tako je leta 1848 izbruhnila kratkotrajna državljanska vojna, ki se je končala z zmago liberalnih idej. Nova ustava iz leta 1848, ki je bila dopolnjena leta 1874, je zagotovila pridobitve švicarske liberalne demokracije.

V drugi polovici 19. stoletja se je v Švici silno razmahnila kapitalistična industrializacija, razvijal se je turizem, izredno se je razmahnil bančni kapital, med drugim tudi zaradi dotoka kapitala iz drugih držav. Z napredovanjem industrije pa se je večalo tudi število delavcev. Zaradi liberalno-meščanskih svoboščin ter svoje nevtralnosti je postala Švica pribežališče revolucionarne emigracije iz vse Evrope. Med svetovnima vojnama je bila Švica nevtralna, zato je postala središče številnih mednarodnih organizacij, kot so Rdeči križ, Društvo narodov in druge.

Vsekakor je današnja Švica lahko v marsičem učiteljica marsikateri državi na političnem, gospodarskem, pravnem, kakor tudi na turističnem in še kakšnem področju.

Br. Damjan Frlan

Viri:

Mala splošna enciklopedija P–Ž. Ljubljana: DZS, 1976.
Leksikon Cankarjeve založbe. 3. izdaja. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1994.
Adriana Czupryn, Małgorzata Omilanowska, Ulrich Schwendimann: *Švica (Svetovni popotnik).* Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.

Osnovna šola Poljane

Sreča ni v glavi in ne v daljavi,
ne v žepu ali pod palcem zaklad.
Sreča je, če se delo dobro opravi
in če imaš nekoga rad.
(T. Pavček)

Osnovna šola Poljane je v iztekajočem se letu dobro opravila svoje delo. Osnovno poslanstvo, to je vzgojno-izobraževalno delo, je potekalo v skladu z Letnim delovnim načrtom šole in učnimi načrti. Učenci so uspešno zaključili prejšnje in prav tako zadovoljni vstopili v novo šolsko leto.

Na šoli smo uspešno izpeljali vse dneve dejavnosti in na tem mestu bi izpostavila športni dan – atletika v 5. razredu, ko so se na šolskem stadionu srečale tri osnovne in tri podružnične šole. Zelo uspešni smo bili tudi pri pridobivanju priznanj na tekmovanjih iz znanja. Sodelovali smo v desetih projektih in 19 natečajih. Učenci skupaj z mentorji so bili še posebej uspešni na področju turizma, saj so naši učenci iz PŠ Javorje osvojili zlato, učenci OŠ Poljane pa srebrno priznanje. V sklopu tega projekta smo izdali knjižico *Po poti polanske čebelce.* S čebelarji Čebelarskega društva Blegoš smo sodelovali na dobrodelni prireditvi *Košnikova gostilna,* kjer je bila vstopnica lonček medu, katerega so bili deležni učenci šole in otroci vrtca. Konec preteklega leta pa smo postali Unesco šola.

Na šoli smo pripravili odmevne prireditve, prva je bila Dobrodelni sejem, kjer smo zbirali sredstva za šolski sklad in na katerem so kot gostje navdušili pevci a cappella gospel zbora Bee Geesus. Zelo lep in dobro obiskan je bil božično-novoletni koncert, kjer so nam učenci 7. razreda predstavljali različne družabne igre in nam s tem pokazali, kako lahko prijetno preživimo praznični čas s svojimi družinami ali prijatelji. Uživali smo ob poslušanju ubranega petja naših pevskih zborov in ogledu plesnih točk mlajše in starejše plesne skupine, program pa so popestrile učenke z igranjem na glasbila. Tudi kulturni praznik smo na šoli praznovali kulturno, z lepo prireditvijo pa smo zaključili šolsko leto.

Ponosna sem, da je na šoli zaživelo prostovoljstvo v tisti pravi obliki. Učenci pomagajo učencem, vrstnikom ali pa mlajšim, sodelujejo pri raznih dobrodelnih akcijah, pripravljajo darila in voščilnice za starejše krajane. V letu 2013 pa so se učenci prostovoljci ponovno skupaj s strokovnimi delavci šole izkazali v projektu Simbioza, kjer jih je sodelovalo skoraj 20.

Na področju investicij se je z zaključno prireditvijo v septembru končal projekt REAAL. Z njim smo postali ustanova, ki se ogreva z energetsko obnovljivimi viri. Ponosni smo na to, saj nosimo naziv EKO šola in EKO vrtec.

Šola je v tem letu gostila ravnatelje celotne Gorenjske, na obisku je bil švicarski konzul, obiskali so nas župani sosednjih občin, učenci iz Kranja in Medvod. Vedno znova slišim od obiskovalcev, kako je šola urejena, kulturna in v kako lepem kraju smo.

Tako kot pretekla leta smo sodelovali z občino, s Krajevno skupnostjo Poljane in z društvi, ki delujejo v kraju, zelo smo bili veseli priznanja Krajevne skupnosti, saj je to dokaz, da delamo za skupno dobro.

V prihajajočem letu želim, da ekonomska situacija v državi ne bo v preveliki meri vplivala na naše delo in da bi lahko nadaljevali z zastavljenimi cilji.

Vsem Poljancem v svojem imenu in v imenu vseh učencev in zaposlenih želim lepe božične praznike in uspešno leto 2014, ki naj bo podprto v sodelovanju s šolo.

Metka Debeljak, *ravnateljica*

Obstaja čudovit, skrivnosten zakon narave, da tri reči, po katerih človek najbolj hrepeni: srečo, svobodo in duševni mir, vedno pridobimo tako, da jih podarimo nekomu, ki ga imamo po srcu radi.

Gasilci v očeh naših otrok

Naši otroci, tako malčki v vrtcu kot učenci, se še kako zavedajo pomena in poslanstva gasilstva v življenju vseh ljudi. Nekateri tudi vedo, da bodo poljanski gasilci prihodnje leto praznovali 120-letnico obstoja.

Otroci iz vrtca ter učenke in učenci 1. triletja so v oktobru obiskali gasilce v njihovem domu. Veliko so videli in se veliko naučili, marsikaj pa tudi povedali.

Nekateri gasilci so prostovoljni. Imajo velik gasilski avto s sireno. Stavbi, kjer se zbirajo, se reče gasilski dom. Gasilcem na steni zazvoni alarm. Imajo veliko različnih orodij, kot so lestev, macola, klešče, sekira …, in stvari – cevi, luči, toplotna kamera. **(David, 2. a)**

Gasilci rešujejo življenja ljudi in živali. Zbirajo se v gasilskem domu. Gasilsko opremo imajo že pripravljeno. Če kje gori, rešujejo ljudi iz hiš. Gasilci imajo masko. **(Nejc, 2. a)**

Gasilci so vedno pripravljeni. Gasijo plamene ognja. Delo gasilcev je, da rešujejo ljudi. V gasilskem tovornjaku imajo veliko vode. **(Patrik, 2. a)**

Gasilci morajo imeti čelado, masko in vodo. Ko je požar, pokličemo 112. **(Fatlinda, 2. a)**

Mnogi otroci se že zelo zgodaj odločijo, da bi radi postali gasilci.

Gasilka sem … končno!

Moj ati je bil že kot majhen fant gasilec – cevar ena. Tudi jaz sem si želela postati gasilka. Spomladi sva z atijem šla v gasilski dom, kjer nama je poveljnik Matjaž pokazal tovornjak. Letos sem končno dobila prijavnico in na gasilskih vajah postala mlada gasilka, cevar ena, tako kot ati. Petra in Eva sta našo enoto pripravili na tekmovanje. Dobili smo eno kazensko točko, ker se je prevrnilo vedro. Za korakanje sem si na čevelj nalepila nalepko. Tako sem vedela, s katero nogo moram začeti. Na vajah mi je najbolj všeč vedrovka. Tudi Pipi je super gasilec, saj pravi, da je gasilstvo resna stvar. In veste kaj … tudi jaz mislim tako! **(Tinkara, 2. b)**

Razne nesreče, v katerih posredujejo in pomagajo gasilci, se otrokom vtisnejo globoko v spomin.

Gasilska pomoč

Nekega večera je v delavnici Jožeta Berčiča zagorel avto. V avtu so bile plinske bombe, tako da je bilo verjetno, da bo eksplodiral. Jože je vzel gasilni aparat, a ga ni znal uporabiti. Delavnica je bila polna dima. Hitro je šel ven in poklical gasilce. Gasilci so takoj prišli na pomoč in pogasili požar. Škoda je bila velika.

Leta 2010 so bile v Poljanah velike poplave. Najhujše je bilo pri cerkvi, ker je bila voda okoli cerkve visoka približno

pol metra. Poljanski gasilci so tako kot vedno priskočili na pomoč. Ogrožene so bile tudi druge hiše.

Leta 2012 je Ločilnica poplavila vrt in klet gostilne Na Vidmu. Gasilci so vzeli cevi in vso vodo iz kleti izčrpali. Škoda je bila velika. Na TV-ju je bilo to pokazano. **(Zoja Činku, Manica Demšar, Matic Bohinc, 5. b)**

Ob razmišljanju in pogovorih o gasilcih se utrnejo številne misli, včasih celo kakšen verz.

Danes smo vsi
obupani bili.
Ker vas nam že gori,
gasilec prihiti.
Že razpenjajo cevi
in ogenj ne gori.

Vsi smo srečni bili,
da so nas rešili.
Ker so nas rešili,
smo jim hvaležni vsi.

(David in Jan, 5. b)

Mladi raziskovalci za razvoj Poljanske doline:

Ledinska imena v Poljanah in okolici

V letošnjem letu so naši učenci oz. bolje rečeno učenke sodelovale v gibanju »Mladi raziskovalci za razvoj Poljanske doline« s tremi raziskovalnimi nalogami, in sicer *Ledinska imena v Poljanah in okolici* (Mojca Šubic in Urša Božnar, 9. razred; področje geografije; mentorica Sonja Homec), *Obremenjenost ljudi z modo* (Ana Demšar in Klara Rakovec, 8. razred; področje sociologije; mentorica Mihaela Žakelj - Ogrin) in *Spanje med mladostniki* (Tjaša Buh in Špela Petrovčič, 9. razred; interdisciplinarno področje; mentorica Irena Tehovnik).

Predstavljene so bile na regijskem srečanju mladih raziskovalcev v Šolskem centru Kranj, prva naloga (Ledinska imena) se je uvrstila tudi na državno srečanje. Predstavljamo vam nekaj poudarkov raziskovalne naloge *Ledinska imena v Poljanah in okolici.*

Namen avtoric, Mojce Šubic in Urše Božnar, je bil, da v raziskovalni nalogi popišeta ledinska imena v okolici njunega doma in raziščeta njihov izvor, nastanek in pomen.

Ideja je prišla spontano

Takole je Mojca razmišljala na začetku: »Ko se zazrem skozi okno, se pred mano bohoti naša dolina ter hribi, ki jo obkrožajo. Tolikokrat sem jih že prehodila s starši pa tudi s prijatelji. Ati mi jeseni vedno reče: »Pojdi u Jezeršk, pol pa počas gor na Minc pa u Jablanuc. Tam raste veliko jurčkov.« Vedno me je zanimalo, zakaj se kakšen travnik, pobočje, senožet … tako imenuje. Včasih je ati vedel, včasih pa tudi ne. Ko smo se nekega dne s sošolko Uršo in z očetom odpravili na sprehod, sva ga – firbčno – spraševali o zgodbah nastanka teh imen. In dal nama je idejo, da jih raziščeva, popiševa. Takoj sva se strinjali.

Res bi bilo škoda, če bi se stara imena, ki jih domačini, predvsem starejši, uporabljajo za različne predele svojih zemljišč in poti, izgubila. Zato sva se odločili, da vsaj na koščku našega podeželja zbereva čim več ledinskih imen, določiva lego in ugotoviva, od kod izhajajo in od kdaj nastajajo.«

Letalski posnetek Poljan

Kaj so ledinska imena

Ledinska imena sodijo k zemljepisnim imenom, označujejo imena travnikov, gozdov, senožeti, lazov, poti, njiv, vinogradov, ovinkov, grap itn. (Čop 2002: 93–108). Navadno se uporabljajo s predlogi, saj so zaradi povezanosti s kmečkimi opravili pogosteje kakor v imenovalniku rabljena v tožilniku in mestniku; tudi to jih loči od drugih zemljepisnih imen.

Območje raziskave

Raziskava je zajemala ves osojni breg reke Sore, čez Hotovljo, po Žabnski grapi, čez Golavo, pa po Hotoveljski grapi do Kremenika. Na prisojnem bregu pa je bil vključen desni del Poljan čez Kosmov grič.

Zbirna tabela ledinskih imen

Mojca in Urša sta med svojim raziskovanjem izdelali tabelo 65 ledinskih imen, v kateri sta pojasnili tudi izvor posameznega ledinskega imena ter opredelili današnjo rabo določenega zemljišča. V spodnji tabeli je navedenih le nekaj. (glej tabelo na prejšnji strani)

Izvor imen

Iz zbirne tabele ledinskih imen lahko ugotovimo, da se ledinska imena nanašajo predvsem na imena zemljišč, na katerih se nahajajo njive in travniki, ki so jih lastniki ali njihovi predniki izkrčili ali so na njih kmetovali ter pasli živino in drobnico. Nanašajo se tudi na nekatera gozdna območja. Med njimi so tudi predeli, na katerih so se dogajale določene dejavnosti, kot so pridobivanje gline, apna, peska in podobno.

Izvor ledinskih imen je različen. Imena so najpogosteje sestavljena, kombinirana. Lahko izvirajo iz imen, ki so jih s sabo prinesli naseljenci (Korošci in Tirolci), iz njihovih priimkov in imen, iz priimkov in imen naslednikov na kmetijah, iz oblike zemljišča, iz imena krčevine, iz poklica ali obrti, ki jo je opravljal lastnik, iz imena domače hiše lastnika ter iz rabe.

ZAP. ŠT.	LEDINSKO IME	IZVOR IMENA	RABA ZEMLJIŠČA DANES
1	Okrogla njiva	po obliki	njiva
2	V Apnenc	izraba tal – kuhanje apnenca za žgano apno	njiva
3	Reškova senožet	po imenu domače hiše Pr Rešk	travnik
4	Frtunov log	po imenu domače hiše Pr Frtun in obvodni travnik (log)	travnik
5	Koroška pot	po naseljencih s Koroške v srednjem veku	pot
6	Na Čel	po sprednji strani vzpetine, na kateri leži	gozd, majhen del pa njiva
7	Reškova laz	po imenu domače hiše Pr Rešk	travnik
8	Apnarjev prug	po lastniku – Apnarju	opuščen kamnolom
9	Arcat	po zdravilni vodi	travnik
10	Jezeršk	nekdaj naj bi tu bilo jezero	zazidana posest
11	Pole	območje ob Sori, kjer so polja in travniki	njive in travniki
12	Hrastn grič	po hrastih, tudi kamnu hrastovcu ali kremenovem konglomeratu	travnik
13	Oblakov breg	po lastniku Oblaku	gozd
14	Golava	hrib, poraščen s travo	travnik
15	Krivarjeva gmajna	po lastnikih Krivarjih	gozd
16	Muhova snežet	po imenu domače hiše Pr Muh	travnik
17	Kosmov laz	po imenu domače hiše Pr Kosm	travnik
18	Tetn travnik	podedovan od tete	travnik
19	Dolge njive	po obliki – dolgi parceli	njiva
20	U Bregu	po legi na bregu	travnik
21	U Kotu	kjer reka zavije, na koncu ravnine, vzhodno od Poljan	travnik
22	Lisičja njiva	ker so bile v bližini lisičine	njiva

Tabela prikazuje, koliko ledinskih imen je nastalo po imenu ali priimku lastnika, po imenu domače hiše ali pa po drugih rečeh.

Tabela: Izvor imena

IZVOR IMENA	ŠTEVILO
po lastniku (ime, priimek)	11
po hišnem imenu	9
drugo	45
skupaj	65

Uporaba zemljišča

V tej tabeli je prikazano, katera zemljišča imajo ledinska imena. Na območju raziskave je največ imen za travnike, precej manj pa za njive in gozd. Najmanj od vseh imen je imen za poti. Zaraščajočih travnikov je dokaj malo, prav tako zazidanih posesti z ledinskimi imeni.

RABA ZEMLJIŠČA	ŠTEVILO
travnik	43
njiva	11
gozd	12
pot/cesta	1
kamnolom ali peskokop	1
zazidana posest	3
zaraščajoči travniki	4

Izdelana je bila tudi obsežna tabela 73 hišnih imen, v kateri so navedena naselja, v katera ta imena spadajo, hišne številke ter izvor posameznega imena.

Prav tako sta se Mojca in Urša lotili geografskih kart, v katere sta vrisali 66 ledinskih imen v Poljanah in njihovi okolici.

Opravili sta dva intervjuja, v katerih sta gospo Terezijo Božnar in gospo Katarino Luznar povprašali o njunem odnosu do ledinskih imen.

Avtorici: Mojca Šubic in Urša Božnar

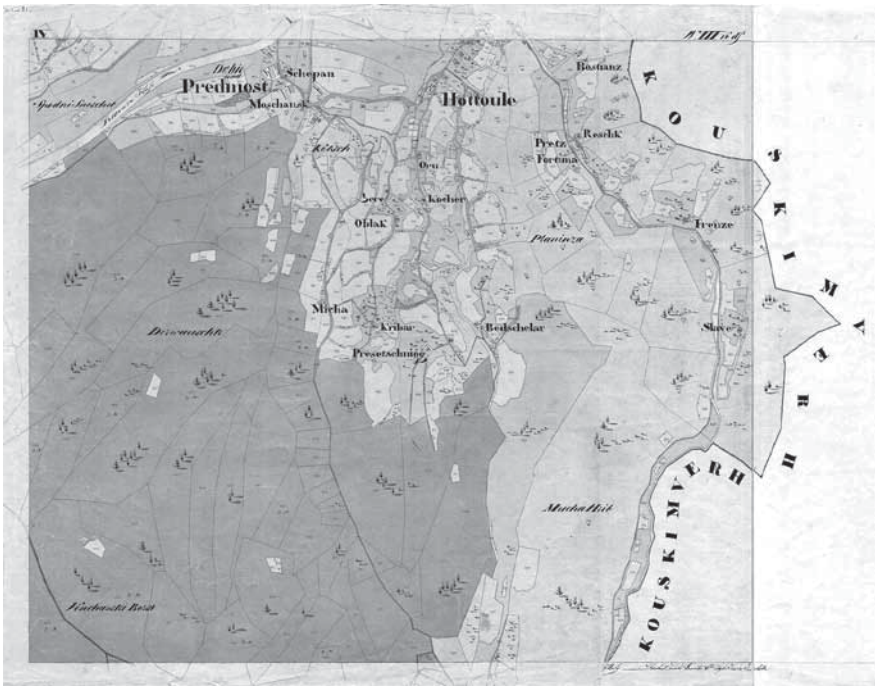

Franciscejski kataster za Predmost in Hotovljo

Intervju s Terezijo Božnar

Ste že slišali za ledinska imena? Kaj si predstavljate pod tem pojmom?
Za ledinska imena sem že slišala. Pod pojmom pa si predstavljam domača geografska imena.

Kdaj so po vašem mnenju ledinska imena nastala?
Mislim, da so imena nastala že davno. Takrat, ko sta se začela poljedelstvo in kmetijstvo, ki sta povezana z obdelovanjem zemlje. Verjetno pa so pospešeno nastajala, ko so se ljudje priseljevali.

Ali uporabljate ledinska imena?
Že vseskozi. Od malega smo doma njive, polja, senožeti, travnike, gozdove imenovali z različnimi ledinskimi imeni.

Zakaj pa ste jih uporabljali?
Predvsem zato, da smo se laže orientirali.

Veste za kakšen konkreten primer?
Ko je mama dejala, da gre na Kolec, smo vsi vedeli, kateri bližnji hrib je to. Če pa bi bili vsi bližnji hribi samo hribi, ne bi nikoli vedeli, katerega točno ima mama v glavi. Saj je bilo pri nas okoliških hribov res veliko.

Mislite, da gredo imena v pozabo?
Kaže, da ledinska imena iz dneva v dan izgubljajo svoj pomen in sploh tonejo v pozabo. Imena res uporablja vse manj ljudi, kaj je krivo za to, ne vem. Upam pa, da ko bodo ljudje ugotovili korist teh imen, se bodo bolj trudili, da se ne porazgubijo. Saj bi bilo res škoda.

Intervju s Katarino Luznar

Ste že slišali za ledinska imena? Kaj si predstavljate pod tem pojmom?
Poznam ledinska imena, a ne pod tem imenom. Vedno smo jim govorili domača imena, kmečka imena ipd. Drugače pa si pod tem pojmom predstavljam območja z določenim imenom.

Ali uporabljate ledinska imena? Kako?
Mi smo včasih uporabljali ta imena zato, da smo se lažje orientirali. Ko so bili še tisti časi, da so dekle nosile na travnike hrano, so bila ta imena nadvse uporabna. Vsaka njiva, travnik, gozd – vse je imelo svoje ledinsko ime. Tako ni bilo nobene zmede.

Kdaj mislite, da so ledinska imena začela nastajati?
Sama mislim, da so se pogosteje začela pojavljati pred približno 250–300 leti. Saj so takrat zelo veliko gradili nove hiše in se naseljevali. Seveda pa so nastajala verjetno že mnogo prej in nekje mogoče še danes. Ampak ne tako pogosto.

Ali mislite, da se imena danes uporabljajo manj?
Da. Manj sigurno, ampak niso pozabljena. Še kar nekaj rodov se zagotovo ne bodo pozabila, za kasneje pa nisem prepričana. Sem pa mnenja, da bi ljudje tudi kasneje morali ohraniti ta imena.

Zaključek

Za konec sta Mojca in Urša zapisali:
»V svoji raziskovalni nalogi sva s pomočjo lastnikov kmetij poskušali popisati čim več ledinskih imen. Poskušali sva tudi ugotoviti, kdaj so ta imena nastala in po čem so dobila ime. Da bi pridobili čim več informacij in čim bolj kvalitetno izdelali raziskovalno nalogo, sva nekaj starejših tudi intervjuvali, z lastniki večjih kmetij pa sva tudi na geografskih kartah poiskali njihova zemljišča z ledinskimi imeni, ki so nama jih povedali. Razložili so nama tudi nastanek večine imen.

Izvedeli sva, da prav tako kot za našimi imeni tudi za ledinskimi stoji neka zgodba. Poimenovanje zemljišč velikokrat izhaja še iz časa priseljevanj, nekatera imena pa so se z leti tudi spreminjala ali izgubila. Tudi uporaba imen in zemljišč se je skozi čas spreminjala. Na današnjem travniku je bil včasih gozd ali pa ravno obratno.

Med pogovori sva ugotovili, da so za ljudi ledinska imena zelo pomembna in zato bi bilo škoda, da bi se porazgubila v času moderne tehnologije. Med izdelavo najinega raziskovalnega dela sva izvedeli veliko več o zgodovini naše doline in se naučili veliko novega. Prej večine teh imen nisva poznali, sploh pa ne njihovega izvora.

Ta raziskovalna naloga je zahtevala veliko potrpljenja, še posebej za izdelavo tabel ter za označevanje geografskih kart. Ni nama žal, da sva usmerili svoj prosti čas v zgodovino najine okolice in se pogovorili s starejšimi ljudmi.

Večina starejših ljudi, s katerimi sva govorili in jih intervjuvali, so ledinska imena poznali pod imenom domača imena. Nekaj jih je znalo razložiti tudi njihov nastanek. Povedali so nama, da se z njimi laže orientirajo in tako potrdili eno od najinih hipotez.

Upava, da bo najina raziskovalna naloga pripomogla k ohranjanju ledinskih imen v Poljanah.«

Če vas tema o ledinskih imenih zanima bolj podrobno, si to in vse druge, tudi starejše raziskovalne naloge lahko ogledate na spletni strani OŠ Poljane: http://www2.arnes.si/~oskrpo1s/projekti/raziskovalci/raziskovalci.html.

Priredila in povzela **Bernarda Pintar**

Planinski krožek na Osnovni šoli Poljane

Želimo si, da bi postala hoja v gore način življenja naših otrok, saj je to aktivnost, ki se odvija v naravi, in je hkrati igrišče, učilnica, telovadnica, izziv in preizkušnja.

Planinski krožek na Osnovni šoli Poljane poteka že šesto leto in je eden izmed najbolj obiskanih, kar nam pove, da si otroci želijo raziskovanja narave, spoznavanja njenih skrivnosti, osvajanja novih vrhov, hkrati pa si v naporu prehojene poti utrjujejo prijateljske vezi.

V letošnjem šolskem letu ga obiskuje 44 učencev od 1. do 5. razreda. Razdeljeni so v 2 skupini. V 1. skupino so vključeni prvošolci in drugošolci, v 2. skupino pa učenci od 3. do 5. razreda. Vsi učenci so člani Planinskega društva Gorenja vas. Krožek vodiva mentorici planinske skupine, Alenka Jelovčan in Katja Zorko.

Na začetku šolskega leta učence in njihove starše seznaniva s primerno planinsko opremo, hrano in pijačo, zelo pa poudarjava tudi primerno obnašanje v planinah. Učenci se dogovorov dosle-

Na pohodu

dno držijo in jih upoštevajo. Vsak učenec ima svojo knjižico *Dnevnik 1 Mladi planinec* ali *Dnevnik 2 Mladi planinec*, v katero si pritisne žig osvojenega vrha. Eden izmed ciljev našega krožka je, da učenci osvajajo hribe in planine širom cele Slovenije, kar je morda za nekatere še dodatna motivacija.

Prizadevava si, da učencem posredujeva ustrezna znanja za pohodništvo (skrb nas vseh za varno izvedbo izleta, varna oprema, oblačila, hrana in pijača na planinskem pohodu, proženje kamenja, tempo hoje in razporeditev moči, vzdrževanje kondicije …) ter da spoznajo čim več različnih izletniških točk. Pri tem nam s sofinanciranjem prevozov pomaga Planinsko društvo Gorenja vas. Od ustanovitve krožka pa do danes smo uspešno in varno izpeljali že 44 izletov. Najprimernejši in priljubljeni vrhovi ter izletniške točke, ki smo jih osvojili s prvošolci in drugošolci, so Ermanovec, Slajka, Slivnica, Tamar, Gora, Vremščica, Tinjan, dolina Krnica in Lubnik. Z učenci 3., 4. in 5. razreda pa se podajamo na vrhove, na katere je pot daljša in bolj strma. Osvojili smo Blegoš, Ratitovec, Snežnik, Bevkov vrh, Sivko, Tromejo, Šmarno goro, Sv. Urbana (iz Poljan), Javorč, Slavnik, Hleviško planino ...

Dva čudovita junijska dneva pa smo letos preživeli tudi na plezalnem taboru v Vipavi, kamor nas je povabilo Plezalno društvo Cempin. Z njihovo pomočjo in pripravljenostjo so učenci 2. skupine plezali v naravni plezalni steni, se naučili osnov športnega plezanja ter okusili kanček tabornega življenja.

Glavni cilj našega krožka je otrokom približati planinski svet, jim pokazati in pomagati odkrivati zaklade narave ter jih usmerjati v zdravo in kvalitetno preživljanje prostega časa. Obenem jim želimo privzgojiti čustven, spoštljiv in kulturen odnos do narave ter pozitiven odnos do hoje kot najbolj dostopne športne dejavnosti.

Poleg vseh naštetih ciljev pa v prvi vrsti učencem želimo nuditi čim več prijetnih trenutkov, smeha in veselega razpoloženja v družbi vrstnikov.

Angleški pregovor *Kjer je volja, je tudi pot,* je slogan, s katerim lahko povzamemo delo našega planinskega krožka na Osnovni šoli Poljane in s prav takšno vnemo se bomo trudili nadaljevati tudi v prihodnje.

Alenka Jelovčan, *mentorica*

Mladi pesniki v naši šoli

1. Patricija je pesmico napisala na naravoslovnem dnevu, ko so osmošolci obiskali Kmetijo Matic.

PESEM O JESENI

Prišel je ponedeljek, s soncem obsijan,
ko s šolo smo imeli naravoslovni dan.
Prvo uro le teorijo smo imeli,
drugo uro smo se pa zabavati začeli.
Po malici do avtobusa smo odplesali,
da bi se k Matic' odpeljali.

Do kmetije smo prišli, kjer smo malo čakali.
Ko pa prišli lastniki so,
vse čakanje je bilo pozabljeno.

Najprej smo se pogovarjali o pasterizaciji in sterilizaciji,
potem pa smo se prepustili degustaciji.
Nato v skladišče smo se napotili,
kjer skoraj steklenico smo razbili.
Vsi smo se razveselili,
saj smo tisti mošt lahko popili.

Naš čas tam smo tudi za družinske zadeve zapravljali.
Čigav je kdo, smo ugotavljali.
Ob 11.30 smo v šolo se vrnili,
kjer plakate smo naredili.
Ta pesem je prišla
naravnost iz mojega srca.

(Patricija Raztresen, 8. a)

2. Petošolci so se po obravnavi pesmi Daneta Zajca *Vrata* in pesmi Toneta Pavčka *Vesoljec* še sami preizkusili v poustvarjalnem pisanju.

JESENSKO LISTJE

Za listom je še en list.
Za še enim listom je še en list.

Ves popisan je list, take jesenske barve.
Najlepši list, kar jih je kdo kdaj videl.
V tem listu je še manjši list.
Ta list je najlepši in najmanjši.

V listu je barva.
V še enem listu je manjša barva.
V najmanjšem listu je najmanjša barva.
Ta barva je zelena in najlepša.
Za barvo je drevo.
Za še eno barvo je še manjše drevo.
Za še eno barvo je najmanjše drevo.
To drevo je nekaj posebnega.
To pa je zato, ker je jesenske barve.

V drevesu pa je lonec
in pesmice je konec.

(Ana Debeljak, 5. a)

LIST

Za listom je še en list.
Za še enim listom je še en list. Ves popisan.
Za popisanim listom je še en popisan list.
Za tem listom je še en list.
Ves popisan.

V knjigi je črka.
Pred črko je lepša črka.
Pred lepšo črko je še lepša črka.
Pred to črko je najlepša črka. Zelena.
Za zeleno je bolj zelena.
Za bolj zeleno je še bolj zelena.

To je pesem.

Za pesmijo je daljša pesem.
Za daljšo pesmijo je še daljša pesem.
Za to pesmijo je konec knjige. Konec.

(Tine Bogataj, 5. a)

Tone Pavček: VESOLJEC
(nadaljevanje pesmi)

Seveda, to so sanje,
ki popeljejo te v spanje.
Ko pa zjutraj se zbudiš,
občutek imaš, da lebdiš.

Astronavt mogoče kdaj postaneš
ter na luni pristaneš.
Tam pustil boš sledi
za vse večne dni.

(Tadej Dolenec, 5. a)

Pa še pesmica o medvedku:

MEDVEDEK

Jaz sem mali Medvedek
obožujem slastni medek,
ki cedi se vsepovsod,
jaz imam ga poln sod.

To je moj prijatelj Medo
meda ima polno skledo.
On med je vsak dan,
čudim se, zakaj ni zaspan.

To pa je moj oče Brundo,
med je vsako sekundo.
Ko pa zmanjka nam medu,
od očeta ni nobenega sledu.

(Ana Stanonik, 5. a)

Vrtec je živ organizem

Vrtec je živ organizem. Vsak dan, vsaka situacija prinese nekaj novega, kljub ustaljeni dnevni rutini, ki jo otroci za občutek varnosti potrebujejo. Strokovne delavke smo dolžne, da vzgajamo in učimo otroke tukaj in zdaj za prihodnost in to je naše poslanstvo, ne samo služba. Otroci imajo to lastnost, da so kot gobe, ki vsrkajo vse okrog sebe, so gnetljivi in ne tako kompliciran kot mi odrasli, ko vsebino znamo na različne načine zapakirati v lepe škatle in ovoje. Predvsem so iskreni. Delo z njimi nas vsekakor izpolnjuje in dnevi kar prehitro bežijo.

Vsako leto imamo poudarke na določenih področjih, ki jih uresničujemo preko različnih projektov. Letos smo v okviru projektov Zdravje v vrtcu, EKO, Varno s soncem, Tradicionalni slovenski zajtrk otroke učili o pomembnosti higienskih navad, zdrave prehrane in sobivanja z naravo. Otroci so vsakodnevno veliko bivali in se učili v naravi, v toplejših dneh pa smo zavihali rokave in skupaj urejali zeliščni in cvetlični vrt. Tri skupine otrok so se odpravile na večdnevne dogodivščine na morje v Pacug, kmetijo pri Ožbet v Četeno Ravan in na naravoslovni tabor na Razpotje v Logarsko dolino. Tabor na Razpotju je bil brezplačen, saj so bili otroci prvouvrščeni na natečaju Po Kekčevih stopinjah do znanja in so prejeli bon v vrednosti 1900 €.

Za zdrav duh v zdravem telesu smo plavali v bazenu v Kranju, organizirali 2. Dobrodelni tek »Z roko v roki« in tudi tokrat nam je ob pomoči sponzorjev uspelo. Udeležba je bila precejšna, tekači vseh generacij pa so dokazali, da so iz pravega testa. Izkupiček smo namenili nakupu športnih rekvizitov. Športno povezovalni smo z učenci OŠ Poljane, ki nam večkrat pripravijo športne igre in poligone v telovadnici.

Precejšni pomen dajemo kulturi. Otroci so bili deležni predstav, ki so jih pripravile naše vzgojiteljice, večkrat pa so otroci igrali drugim otrokom v skupinah, k nam v goste so prihajale različne lutkovne in glasbene skupine ter posamezniki. Tudi starši in stari starši so se z različnimi predstavitvami vključevali v vzgojni proces. Pot nas je popeljala v naše bližnje mesto Škofja Loka in v Lutkovno gledališče Ljubljana. Ne nazadnje smo hvaležni tudi okoliškim društvom, ki nam vedno nesebično predstavijo svojo dejavnost in delovanje v kraju.

Praznično vzdušje se je pričelo v petek, ko smo imeli dobrodelni sejem skupaj z OŠ Poljane in se bo nadaljevalo skozi ves december, vsak dan malce drugače. Krasili bomo novoletno jelko, pekli piškote, obiskala nas bosta dobri mož dedek Mraz in najbolj navihana gospodična Pika Nogavička. Leto v vrtcu bomo zaključili s petjem in plesom.

Naj vam vsem, spoštovani krajani, leto 2014 prinese veliko toplih stiskov rok, nasmejanih obrazov, pozdravov, toplih in spodbudnih besed.

Špela Režen, *pomočnica ravnateljice*

Freska na Lovskem domu v Poljanah, l. 2002. Avtorici: Maja Šubic in Irena Romih. Foto: Tomaž Lunder.

Pegi

avtor: Iztok Sitar

Vaščan, glasilo krajevne skupnosti Poljane. Naklada 900 izvodov. Uredniški odbor: Aleš Šubic (odgovorni urednik), Jerneja Bonča, Anton Debeljak, Bernarda Pintar, Milena Sitar, Jaka Šubic, Mateja Tušek. Lektoriranje: Tina Benedičič. Izbor fotografij: Jaka Šubic, Matjaž Mazzini. Prelom, oblikovanje in grafična priprava: Matjaž Mazzini, Studio Mazzini, d. o. o.. Tisk: Pro Grafika, d. o. o., 2013.